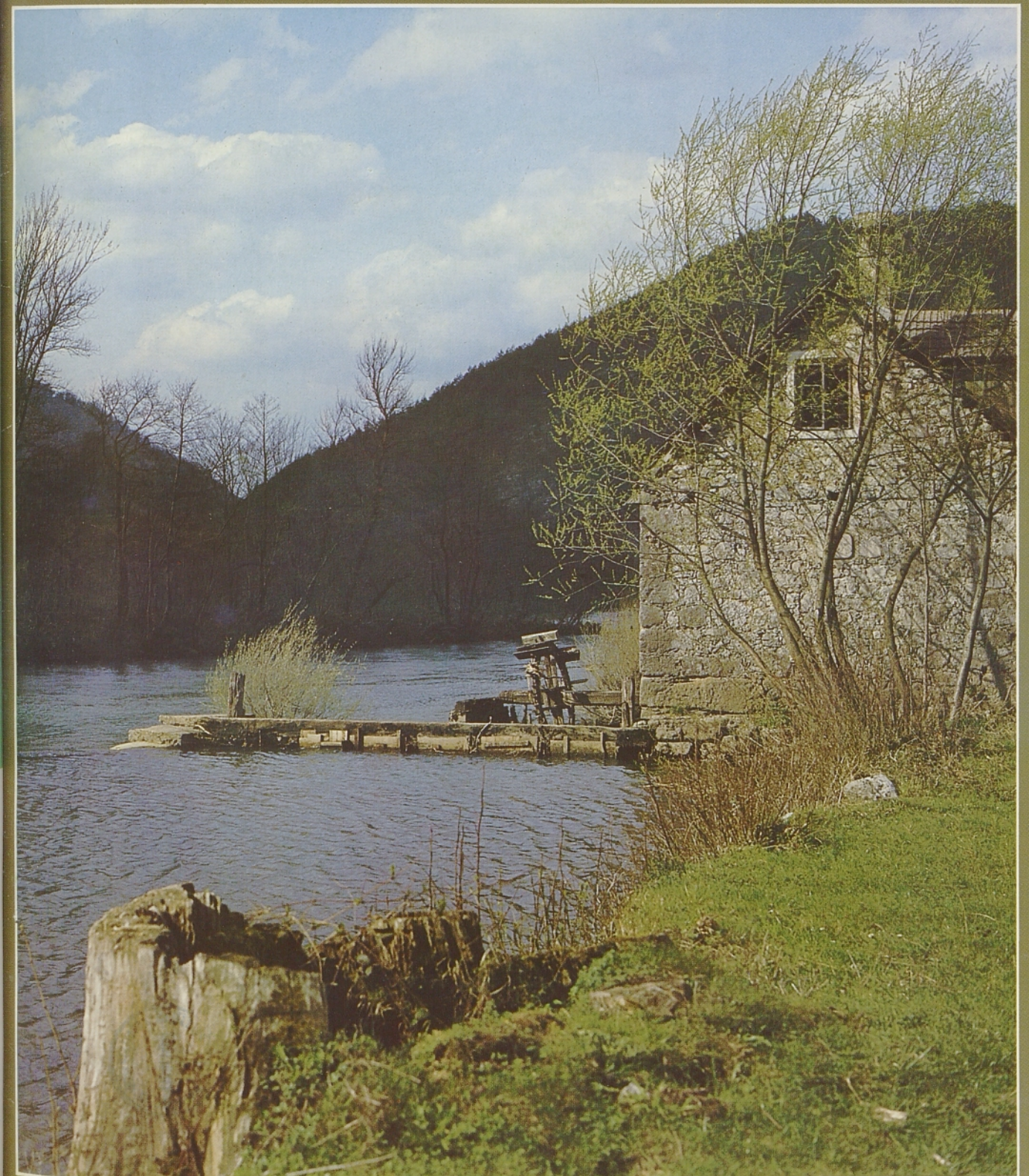
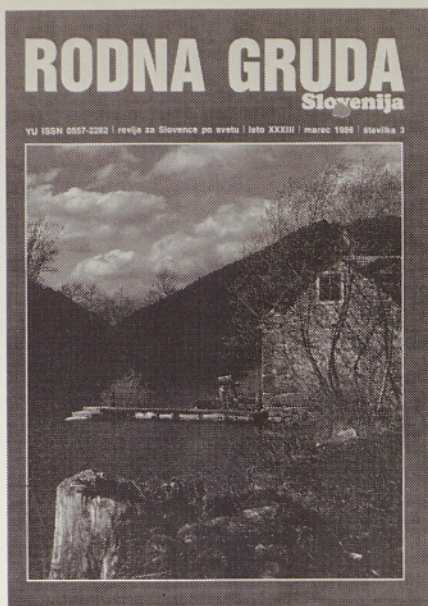

RODNA GRUDA

Slovenija

YU ISSN 0557-2282 | revija za Slovence po svetu | leto XXXIII | marec 1986 | številka 3

Slika na naslovni strani:
Stari mlin v vasi Dol
ob Kolpi
Foto: Ančka Tomšič

Ljudska umetnost Slovencev	1
Urednik vam, Vaša pisma	2
Dogodki	4
Jugoslavija in svet, Gospodarske novice	6
Priznanja za opravljeno delo	8
Iz delovnega načrta Slovenske izseljenske matice	9
Realni optimizem za leto 1986	10
»Zelena knjiga« za zdrav razvoj	11
Doktorica farmacije ima rada živali	13
Dr. Franje ni več	15
Lepote slovenskih vasi	16
Po Sloveniji	18
Turistični vodnik	20
Naravni zakladi Slovenije	21
Slovenija v mojem objektivu	22
Prešeren v krogu romantikov	24
Veneti in Slovenci	25
Med Slovenci v Avstraliji	26
Med uspešniki in avanturisti	28
Milošev greh	29
Umetniška beseda – Miloš Mikeln	30
Naši po svetu	32
Od Porabja do Čedad	36
Materinščina	37
Nove knjige	38
Za razvedrilo	39
Domače viže	41
Slovenski dom	42
Filatelija	42

Marec 1986 • številka 3 • leto XXXIII

Revija za Slovence po svetu
Magazine for Slovenes abroad
Revista para los Eslovenos por el mundo

Izdaja

Slovenska izseljenska matica
Ljubljana, telefon 061/210-732

Naslov

61000 Ljubljana Cankarjeva 1/II, p. p. 169, Slovenija, Jugoslavija
Telefon uredništva 061/210-716
Telefon uprave 061/210-757

Glavni in odgovorni urednik
Jože Prešeren

Urednik

Ivan Cimerman

Oblikovanje

Janez Reher,

Uredniški odbor

Zvone Kržišnik, Tadej Labernik, Marko Pogačnik, Jože Prešeren, Meta Vajgl, Matjaž Vizjak

Izdajateljski svet

Mitja Vošnjak (predsednik), Rado Genorio, Andreja Kmecl, Anna Krasna, Milan Pogačnik, Drago Seliger, Mila Šenk

Prevajalci

Alberto Gregorič (španščina), Milena Milojevič-Sheppard (angleščina)

Revija izhaja vsak mesec

Letna naročnina

Jugoslavija 1.000.– din, Avstrija 170 Asch, Avstralija 13 aus. \$, Anglija 6 Lstg., Belgija 420 Bfr, Danska 80 Dkr, Finska 48 FM, Francija 60 FF, Nizozemska 27 Hfl, Italija 13.000 Lit, Kanada 13 can \$, ZR Nemčija 25 DM, Norveška 65 Nkr, Švedska 60 Skr, Švica 20 Sfr, ZDA – U.S.A. 11 US \$, Južnoameriške države 11 US \$.

Avionska naročnina

Severna Amerika 20 US \$ ali 24 can \$, Južna Amerika 22 US \$, Avstralija 20 aus \$

Plačilo naročnine

Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356

Devizni račun: 50100-620-107-257300-2818/5

pri Ljubljanski banki – Plačilo je možno tudi po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom, naslovljenim na »Slovenska izseljenska matica« v priporočenem pismu.

Poštnina plačana pri pošti 61102 Ljubljana

Tisk

ČGP Delo, Ljubljana

Oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu št. 421-1/173 z dne 24. VII. 1973

od kod smo doma where are we from de donde somos

RADO VOUK

Ljudska umetnost Slovencev

Morda se kdaj vprašate, zakaj ljudje že od nekdaj krasijo svoja bivališča, pohištvo, različne predmete in obleke. V Sloveniji, ki se ponaša s tolikimi naravnimi lepotami, pa so naši predniki še posebej radi umetniško in umetelno oblikovali vsako najmanjšo stvar, ki so jo potem uporabljali v življenju, ali pa je bila le za okras.

V tistih minulih časih, ko so večino izdelkov naredili obrtniki ali majhni tovarnarji, so ljudje zelo skrbeli za svoj slog oblikovanja izdelkov. Stavbarji različnih slovenskih pokrajin pa so skrbeli za svoj slog graditve stanovanjskih hiš in drugih poslopij. Tako se je vse do danes ohranilo značilno gorenjsko, prekmursko, koroško, primorsko in drugo stavbarstvo z oznako kmečko, kajti naši predniki so bili v pretežni večini kmetje, vendar bi jim delali krivico, če bi rekli, da sodijo v ljudsko umetnost le kmečko stavbarstvo, poslikane panjske končnice, slike na steklo ali iz lesa izrezljani nabožni kipi. V zakladnico slovenske ljudske umetnosti sodijo tudi mnoge skromne slovenske cerkvice, ki so jih poslikali ljudski slikarji in zanje izrezljali cele oltarje ali posamezne kipe ljudski rezbarji in kiparji. Umetnost, ki je nastala na slovenskih tleh, je torej ena sama; med visoko umetnostjo in tisto, ki je nastajala med preprostim ljudstvom, ni ostrih meja. »Marsikaj, kar je v preteklosti nastalo po naročilu gospode, je prevzel kot svoje tudi človek iz ljudstva, kmet ali fužinarski delavec«, pravi umetnostni zgodovinar in etnograf, dr. Ivan Sedej iz Ljubljane v svoji knjigi LJUDSKA UMETNOST NA SLOVENSKEM, ki je pred kratkim izšla pri založbi Mladinska knjiga.

O njegovem delu in njegovih pogledih na ljudsko umetnost pri nas smo se pogovarjali z njim v umetnostnem razstavišču Rihard Jakopič, kjer se dr. Sedej že vrsto let ukvarja z razstavljanjem modernih umetniških stvaritev. Čeprav je direktor galerije in ves povezan s številnimi sodobnimi umetniki, se rad vrača nazaj na tista zanimiva pota, ki so ga peljala tako rekoč v vsako najbolj skrito slovensko vas.

Če ga vprašate, od kod našim prednikom toliko ljubezni do lepo oblikovanih reči in stvari, ki so jim služile ali jih spremljale od rojstva do smrti, pove, da so na naše preproste prednike močno vplivala velika dela srednjeevropskih umetnostnih tokov, ki so na poseben način odmevala v ljudski umetnosti. »Temeljna zvrst ljudske umetnosti pa je stavbarstvo«, pravi, »saj se vanj vključujejo vse druge zvrsti ljudskega umetniškega oblikovanja in upodabljanja.« Takšni pogledi na ljudsko umetnost in umetnost v celoti so se mu porajali že zelo zgodaj, nemara že v otroštvu, ko so k njegovemu očetu, znanemu slovenskemu slikarju Maksimu Sedeju, prihajali na obisk ne le mnogi prijatelji in umetniki, temveč tudi naročniki in kupci njegovih del. Zato je toliko bolj razumljivo prepričanje dr. Sedeja, ko pravi, da so o nastajanju del ljudske umetnosti odločale predvsem želje in potrebe naročnikov, porabnikov teh umetnin. Njegova knjiga Ljudska umetnost na slovenskem predstavlja v sliki in besedi najrazličnejše oblike ljudskega oblikovanja in slikanja na Slovenskem. Pri tem so upoštewane tudi skromnejše, vendar značilne panoge, kot so okrasni tekstili, oblikovanje kruhkov, sira in druge-

ga. V času, ko ljudska umetnost, kot jo poznamo iz preteklih dob, izumira, hkrati pa raste zanimanje zanjo, je ta knjiga še posebej dobrodošla pri spoznavanju in vrednotenju naše ljudske likovne zapuščine, saj besedila spremljajo številni fotografski posnetki del ljudske umetnosti po vsej Sloveniji.

V kratkem spominskem pripovedovanju dr. Ivana Sedeja zvemo, da je bila temeljna spodbuda pri njegovem zanimanju za ljudsko umetnost ljubezen do risanja. »Ko sem se prvo jesen po končani vojni vpisal v prvi razred gimnazije,« pripoveduje, »sem dobil za učitelje risanja same priznane slovenske likovne umetnike in pedagoge: Franceta Kralja, Marija Preglja in Evgena Sajovica. Risanje me je zanimalo in zato sem pri tem resnično užival. Celo malico sem si večkrat zaslužil z risanjem. Prva povojna leta, ko je marsičesa primanjkovalo, mi je takšen zaslužek veliko pomenil. Toda zgodilo se je tudi, da so sošolci, ki sem jim izdelal risbe, dobili od profesorja Preglja oceno pet, jaz pa za svojo samo tri, ker sem jim lenobo podpiral,« se zasmee ob prijetnem spominu na profesorjevo vzgojno oceno.

Ljudska umetnost je dr. Sedeju ostala »ljubitelska« dejavnost, kot bi dejal, če bi mu presenečeni povedali, kako njegovo knjigo Ljudska umetnost na Slovenskem beremo kot sodoben priročnik za ljubitelje ljudske umetnosti. Iz nje spoznavamo, da smo Slovenci že od nekdaj povezani z evropskimi umetnostnimi gibanji in slogi. Življenje naših ljudi je umetnost vedno vsebovalo kot doživljanje nečesa lepega in končni smisel vseh delovnih postopkov.

Na plenumu slovenskih kulturnih delavcev, ki je bil ob koncu minulega leta v Novi Gorici, je bila spregovorjena odkrita beseda tudi o delih našega naroda, ki je iz takšnih ali drugačnih razlogov ostal zunaj meja matične domovine. V to skupino spadajo zamejski Slovenci v treh državah, številčno veliko močnejša pa je izseljenska skupina, saj se je po približnih podatkih v letih od 1857 do 1971 s slovenskega etničnega ozemlja izselilo prek pol milijona Slovencev.

Magister geografije Rado Genorio je v strnjjenem pregledu nanizal vrsto zanimivih podatkov, s katerimi je označil zgodovinske in geografske procese množičnega izseljevanja Slovencev iz različnih slovenskih pokrajin in v posameznih selitvenih obdobjih. Bilanca teh gibanj je za slovenski narod v vsakem primeru neugodna, saj v vsem obdobju izseljevanja naravni prirast prebivalstva ni mogel nadomestiti izseljevanja. Visoke izgube prebivalstva nas zagotovo uvrščajo v sam evropski vrh. Večina slovenskega izseljevanja ima, kot piše Rado Genorio, ekonomske vzroke, le del izseljenstva iz prvih let po drugi svetovni vojni je politične narave. Podedovane ekonomske razmere v preteklosti, posledice vojne in drugi dejavniki pa so že v petdesetih letih povzročili novo izseljevanje iz Slovenije. To je bilo skoraj v celoti ekonomsko pogojeno, saj so prednjačila predvsem nerazvita slovenska območja, tista, iz katerih se je tudi v prejšnjih obdobjih izselilo največ ljudi. To izseljevanje pa je bilo v kvalitetnem pogledu bistveno drugačno od klasičnih tokov. To ni bilo več množično izseljevanje, odhajali pa so tudi višje kvalificirani kadri v želji po doseganju višje življenjske ravni, ne iz ekonomske nuje kot nekoč. Zaradi več kot stoletnega izseljevanja Slovencev so se pojavila na slovenskem etničnem ozemlju depopulacijska območja, zato je Slovenija iz tradicionalne dežele izseljevanja postala dežela priseljevanja. Desetletje 1961–1971 kaže pozitivni selitveni saldo, vendar na račun priseljevanja iz drugih jugoslovanskih republik, ne pa na račun vračanja izseljencev.

JOŽE PREŠEREN

Pojejo tri generacije

Želel bi napisati nekaj vrstic o mešanem pevskem zboru Jadran v Merlebachu v Franciji in o njegovi pevski turneji po Jugoslaviji, ki je bila leta 1985. Pevski zbor Jadran ima 43 pevcev. V njem pojejo tri generacije naših izseljencev, saj imamo pevce v starosti od 15 do 76 let, večina je bila že rojena v tujini, med njimi pa je tudi nekaj pravih Francozov, ki s posebnim veseljem pojejo slovensko pesem, in tudi naš dirigent je Francoz. Lani se je našim pevcem ob pomoči Slovenske izseljenske matice uresničila dolgoletna želja, da so zapeli na domačih tleh. Precej pevcev je bilo, ki so bili prvič v Jugoslaviji, zato jih je bilo strah, kako jih bodo sprejeli ljudje, saj so nastopali kot popolni neznanci, skoraj tuji.

Prvi koncert smo imeli 17. julija v Vrtojbi. Pripeljali smo se z zamudo, tako da so nas ljudje že čakali, kar je bilo zelo nerodno. Vendar pa so nas sprejeli tako domače in nasmejanih obrazov, da smo si bili takoj znanci in ves strah ter trema sta izginila. Sploh so bili ti sprejemi za nas eno samo veliko presenečenje in še danes ne moremo reči, kje je bilo lepše. Povsod je bilo malo drugače, povsod prisrčno in domače, kot da se že dolgo poznamo. V domovino smo prišli s pesmijo, bili pa smo tudi sprejeti s pesmijo in cvetjem, obdarovani z lepimi spominskimi darili. O teh sprejemih bi se dalo veliko napisati, toda naj bo dovolj, če zapišem, da je bilo povsod enkratno in nepozabno.

Po Vrtojbi smo si ogledali Lipico, popoldne pa smo imeli v bližnjem gozdu piknik, kjer smo pečenko bogato zalivali s primorsko kapljico. Veselo so prepevali tudi pevci zbora Srečko Kosovel. Potem smo zapeli še skupno, tako da je bil to pravi gozdni koncert. Zatem smo si ogledali svetovno znano partizansko bolnico Franja pri Cerknem, ker so tudi naši mladi spoznali trpljenje naših partizanov med drugo svetovno vojno. Zvečer pa smo imeli dobro uspel nastop v gradu Zemono pri Vipavi. Tudi tam smo bili prijazno sprejeti. Brez petja pa si slovenske prijateljske družbe ne moremo predstavljati, zato je bilo petja povsod dovolj in v veseli družbi so ure kar hitro minevale.

Poslovlili smo se od Primorske in odnesli nepozabne vtise o naravnih lepotah in gostoljubnih ljudeh. Odpeljali smo se v Kočevje na izseljenski piknik in tudi tam so poskrbeli za prijetno presenečenje. Pozdravila nas je godba na pihala in takoj ob avtobusu so nam ponudili kozarček domačega.

Trije harmonikarji v narodnih nošah, med njimi dvojčka, pa so zaigrali tako poskočno, da so še mene zasrbele že čez sedemdeset let stare pete. Nato nam je znani Kočevski nonet, tudi v narodnih nošah, vsakemu podaril nageljšek, in zapele so nam z mladostnimi glasovi venček lepih narodnih pesmi. Nato smo tudi mi na pikniku zapeli nekaj pesmi, popoldansko slavje pa je žal pokvaril dež. Naslednjega dne smo se odpeljali v Slovenj Gradec, kjer smo si ogledali zgodovinske spomenike in umetnostno bogastvo tega majhnega kraja ter imeli koncert v popolnoma novi dvorani. Tudi tam nas je pozdravil in zapel nekaj pesmi domači moški pevski zbor. Od tod smo se popeljali v Logarsko dolino, nato v Kumrovec, Titov rojstni kraj, kjer smo položili šopek cvetja k njegovemu spomeniku, in zapeli lepo pesem. Od tod smo se odpeljali proti Krškem in pot nas je vodila tudi v zame tako pomemben Mali Kamen. Sprejel nas je s pesmijo pevski zbor Viktor Parma. V Senovem smo imeli koncert v dvorani 14. divizije, kjer smo se prav tako srečali z domačimi pevci. Tu me je presenetil moj stari prijatelj Pustišek, ki je prinesel na oder prave kmečke cepce, okrašene v encem pšeničnega klasja in z napisom Spomin na dom iz vaših src naj nikdar ne izgine. Pesem cepcev pa naj vas na Mali Kamen spominja.

Res, mi ne bomo več mlatili s cepci, to darilo pa ne bo tako kot druga krasilo društveno dvorano in nas spominjalo na dom in na Mali Kamen. Ker nas je precej pevcev iz Senovega in okolice, so nam naši sorodniki in prijatelji pripravili pravo slavnostno večerjo in to brez sodelovanja društva ali kogarkoli. Seveda je bilo ogromno dela za takšno skupino in tudi ogromno stroškov. Med godbo in petjem je hitro minil večer in treba se je bilo posloviti od naših gostiteljev.

Zadnji dan, to je 24. julija, smo si ogledali otroško kliniko v Ljubljani in tudi tam zapeli nekaj pesmi. Kot običajno, smo si tudi tam izmenjali darila, mi pa smo med drugim poklonili za potrebe bolnice manjši denarni znesek.

In tako se je končala naša, nad vsemi pričakovanji uspela, koncertna turneja. Rad bi se v imenu zbora Jadran zahvalil vsem, ki so kakorkoli sodelovali pri organizaciji te turneje. Hvala vsem, od Vrtojbe pa do otroške klinike za lepa darila, ki so nam olepšala društveni lokal.

Žal nam je, da se nekaj pevcev zaradi bolezni ni moglo udeležiti te turneje, med njimi tudi podpredsednica go-

spa Škruba, ki poje pri zboru že 40 let. No, ona pa je poskrbela za prijetno presenečenje: ko smo se pripeljali v Merlebach na avtobusno postajo, so nas člani društva pričakali z godbo in društveno zastavo ter šopki cvetja.

*Franc Abram,
Hombourg-Haut, Francija*

Borovnice v Minnesoti

Rodno grudo rad prebiram, ker prinaša lepe slike in tudi veliko branja. Vse je zelo lepo urejeno, samo pozno jo dobim, vendar pa kljub temu vse preberem. Prilagam vam tudi sliko, na kateri se vidi, koliko borovnic sem nabral. Kljub visoki starosti šestinsedemdeset let grem rad na sprehod po gozdovih in si tako izboljšujem zdravje.

Jakob Kokaly iz Minnesote kljub visoki starosti še nabira borovnice.

Tukaj v Minnesoti je zdaj že huda zima in tudi snega je veliko. Pozdravljam vse Slovence po širnem svetu in vse delavce pri Rodni grudi.

*Jacob Kokaly,
Eveleth, MN, ZDA*

Kraševka v Riu

Z velikim veseljem berem vaš narodni časopis in novosti o naših dragih Slovincih, ki živijo v tujini, kakor tudi jaz, ki sem že 56 let tukaj, v Braziliji, v mestu Rio de Janeiro, za katerega pravi, da je najlepše mesto na svetu.

Ljubim svoj dom, kjer sem se rodila in živela 27 let. V vseh teh letih tujine sem ga trikrat obiskala in bi ga rada še

kdaj, vendar pa imam že 83 let in že težko rajšam.

Doma sem iz Komna na Krasu – čeravno je kamenit, ga ne morem pozabiti. Ko sem bila mlada, sem bila pevka v cerkvi, na veselicah in drugih zabavah. Moje rojstno ime je bilo Francka Godnik, poročena pa sem Francesca Merkel. Zdaj sem že 31 let vdova. Tudi moj mož je bil doma iz Komna, toda usoda nas je pregnala v tujino.

Žal mi je, da tukaj v Riu ni kaj več Slovencev. Imam samo eno prijateljico, doma iz Slapa pri Ajdovščini na Vipavskem, in z njo se včasih srečava in kaj pogovoriva po domače. Včasih je bilo tukaj več Slovencev, vendar pa so že pomrli. Moja prijateljica se piše Ana Tončič. Kadar sem sama, si rada pojem slovenske pesmi, tako narodne kakor tudi cerkvene.

Dragi Slovenci v tujini, ne pozabite vašega rodnega kraja, kjer vas je mati zibala in pesmi prepevala. Vsem bralcem Rodne grude želim še mnogo zdravja in zadovoljstva v teh težkih časih, ki smo jih na žalost dočakali.

*Francesca Merkel,
Rio de Janeiro, Brazilija*

Slikanje narave

Precej časa se nisem oglasil, izgubil pa sem tudi kontrolo nad tem, koliko dolgujem za naročnino. Zato zdaj prilagam ček, kar pa je več, naj gre v tiskovni sklad.

Zdaj sem že invalidsko upokojen in imam časa na pretek. Hodim precej na ribolov, le pozimi je hudir, ker je dolga in nimaš kaj početi. Vpisal sem se tudi v slikarski tečaj, zanima me zlasti slikanje narave, kar me je veselilo že v mladih letih, vendar nikoli ni bilo za to ne časa in ne denarja.

Prilagam vam tudi fotografijo z našega družinskega slavlja, 25-letnice poroke.

*Franc Kreiner,
Edmonton, Alta, Kanada*

Prvi upokojenski ček

Ponovno sem odlašala s tem pismom, malo je temu kriva tudi starost, saj še čakam, da bo prišel prvi upokojenski ček. Starosti se ne veselim, počitka pa.

Letošnjo folkloramo nam je pokvaril dež, saj je ves teden močno deževalo. K slabemu razpoloženju so prispevali tudi mešani zakoni. Tudi jaz sem se letos pri klekljanju počutila silno neugodno, kazalo je, kot da sta bila dva tabora, jaz seveda ostajam zvesta Slovenka. Upamo, da bo v prihodnje bolje, čeprav se veliko ne da spremeniti.

*Anica Žen,
Winipeg, Manitoba, Kanada*

Svet je precej »zmešan«

Spet je čas za obnovo naročnine za Rodno grudo in za Koledar. Mi se staramo in časi se spreminjajo, življenje pa teče po svojih tirih kar naprej. Tako pojejo tudi številne slovenske pesmi. Kar precej kaset imam s posnetki pevcov iz starega kraja. Ob poslušanju me velikokrat prime želja, da bi spet obiskal rodno domovino.

Želim vam veliko uspehov, čeravno je danes svet precej »zmešan«.

*Frank Baits,
Cleveland, OH, ZDA*

Posnetek z družinskega slavlja, 25-letnice poroke Kreinerjevih v Edmontonu v Kanadi. Na sliki: Franc Kreiner z ženo in tremi sinovi – Dušan, Zvonko, Branko in drugimi gosti.

Branko Mikulić, kandidat za predsednika vlade

Letos je v Jugoslaviji leto volitev delegacij od najnižje ravni v krajevnih skupnostih pa do zveznih organov. Evidentiranih je bilo več tisoč možnih kandidatov za najrazličnejše upravne funkcije, interesne skupnosti, skupščine krajevnih skupnosti, občinske in republiške skupščine ter za zvezna telesa. Ob tem je zanimivo, da je dobil vsestransko podporo z vseh ravni prav kandidat za predsednika zvezne vlade Branko Mikulić, katerega je za to funkcijo predlagalo predsedstvo Jugoslavije. Branko Mikulić je že v tem mandatnem obdobju predstavnik Bosne in Hercegovine v predsedstvu Jugoslavije.

Kraigherjevi nagrajenci

Gospodarska zbornica Slovenije je letos že osemnajstič podelila nagrade Borisa Kraigherja, najvišja priznanja slovenskim gospodarstvenikom, ki so s svojim strokovnim znanjem in učinkovito organizacijo poslovanja prispevali k razvoju gospodarskih organizacij, v katerih delajo. Letos so nagrade prejeli Miran Goslar, predsednik poslovnega odbora Mercator-KIT, Jože Mirtič, glavni direktor Predilnice Litija, Zmago Trampuž, glavni direktor Fructala iz Ajdovščine, Dolfe Vojsk, glavni direktor Elana iz Begunj, in Jože Žagar, generalni direktor Smelt iz Ljubljane.

Sprejem za zamejske Slovence

Predsednik slovenskega predsedstva France Popit je v januarju priredil tradicionalni sprejem za predstavnike slovenskih organizacij v Italiji, Avstriji in na Madžarskem. Na sprejemu so v razgovorih ugotovili, da je bil v zadnjem letu dosežen določen napredek pri krepitvi položaja slovenske narodnostne skupnosti v vseh treh sosednjih državah.

Lendavska rafinerija na Kitajskem

Ljubljanski Smelt, ki se ukvarja z gradnjo industrijskih objektov, je pred nedavnim podpisal pogodbo o prodaji

opreme za rafinerijo nafte, ki že nekaj let stoji v Lendavi, kitajskemu državnemu podjetju Sinopec. Smelt bo poskrbel tudi za osnovno dokumentacijo, projektiranje na kitajske podnebne razmere, dobavil pa bo tudi nekaj dodatne opreme ter nadzoroval montažo. To je doslej največja pogodba med LR Kitajsko in Jugoslavijo na področju industrijskega sodelovanja. Vrednost pogodbe znaša 21 milijonov dolarjev.

Oprema, ki je bila prodana na Kitajsko, je bila prvotno predvidena za drugo fazo izgradnje rafinerije nafte v Lendavi. Oprema je poljsko-italijanskega izvora in je zelo kakovostna.

Nove cene bencina

V Jugoslaviji smo se že kar navadili, da imamo nove cene goriv skoraj vsake tri mesece, kakor pač pada vrednost dinarja v primerjavi z dolarjem. In tako smo dobili nove cene tudi kmalu po novem letu, višje približno za 15 odstotkov od prejšnjih. Liter 86-oktanskega bencina stane zdaj 151 dinarjev, super bencina 162 dinarjev, dizelsko gorivo D-1 je po 132 dinarjev. Življenjski stroški so se zaradi teh podražitev, pravijo, povečali za 1,1 odstotka, seveda pa to niso edine podražitve, ki so nas doletele v zadnjem obdobju.

Pomoč za vrnitev v domovino

Jugoslavije je po večmesečnih pogajanjih uradno postala pridružena članica sklada za reintegracijo Evropskega sveta, ki ga je leta 1955 ustanovil ministrski komite tega sveta. S sporazumom o sodelovanju je namreč evropski svet Jugoslaviji odobril 35 milijonov dolarjev razvojnega posojila za projekte, ki bodo omogočili odpiranje novih delovnih mest za zaposlovanje povratnikov iz tujine. Sporazum so sklenili za pet let, omenjeni znesek pa bo Jugoslavija dobila v prvih dveh letih.

Znano je, da se je po letu 1970 skoraj v celoti zaustavilo odhajanje na delo v tujino, oziroma se je preobrnilo v vračanje. Tako se je vrnilo v domovino tudi več kot 600 tisoč naših delavcev. Ti so se zaposlili doma brez materialnega angažiranja držav, kjer so delali prej. Vemo pa, da je odpiranje delovnih mest razmeroma velik strošek.

To namensko posojilo je predvsem namenjeno odpiranju delovnih mest

na področjih, kjer je zelo visoka migracija delovne sile, zato si Slovenija od tega ne more obetati večjega deleža, saj je v naši republiki stopnja zaposlenosti v evropskem vrhu.

Izseljenski seminar v Beneški Sloveniji

Zveza slovenskih izseljencev Furlanije-Juljske krajine je v januarju priredila seminar za šestnajst mladih izseljencev oziroma njihovih potomcev iz Avstralije in Argentine. Seminar so pripravili ob finančni podpori dežele Furlanija-Juljska krajina, da bi utrdili vezi z izseljenskimi skupnostmi, ki živijo prek oceana in da bi mladi spoznali kraje, iz katerih so pognale njihove korenine.

Ravnatelj seminarja Ferruccio Clavara je v začetku seminarja, ki je potekal v Podbonescu, poudaril, »da ni mogoče rešiti vprašanj Slovencev v Videmski pokrajini brez odločilnega prispevka izseljencev. Prav iz tega izhaja misel, da je treba bolje organizirati naše strukture v deželah na oni strani oceana, kjer je veliko ljudi, ki se zaveda svojega izvora. Poleg tega mladina s svojimi specifičnimi delovnimi izkušnjami in izobrazbo lahko veliko pomaga pri razvoju domovine staršev.«

Uspeh Elanovih smučí

Na zadnjih mednarodnih smučarskih prireditvah je bilo spet videti, da si Elanove smučí uspešno utirajo pot v svetovni vrh, saj je vedno več tekmovalcev, ki segajo po izdelkih tovarne Elan. O tem govori tudi podatek, da so tekmovalci z Elanovimi smučmi doslej osvojili že pet olimpijskih kolajn ter 13 kolajn na svetovnih prvenstvih, medtem ko je bilo na tekmovanjih v okviru svetovnega pokala s temi smučmi doseženih že okoli sto zmag.

Tovarna Elan, ki ima svoje osrednje podjetje v Begunjah na Gorenjskem, svoje podružnice pa poleg Brnce na Koroškem tudi še na Švedskem, v Švici, v Zvezni republiki Nemčiji, v Kanadi in v Združenih državah Amerike, trenutno 80 odstotkov letne proizvodnje smučí (to je okoli 700.000 parov smučí) izvozi v vse dele sveta. Pri tem brez dvoma igra odločilno vlogo kvaliteta njenih izdelkov. Velikega pomena pa so prav tako tudi uspehi, ki jih z njenimi smučmi dosega tekmovalci svetovnega slovesa.

Dva 85-letnika

Anna Praček Krasna

*Kadar je čisto obzorje naših duš, občutimo
vezi,
bezkrayne, brezkončne,
vse življenje preprezajoče.
Kot zlate nitke,
kot tajinstveni vali harmonije so te vezi.
V vsa srca segajo,
vse duše objemajo.*

Tako pravi v eni svojih pesmi, že leta 1950 objavljeni v njeni prvi pesniški zbirki z naslovom »Za lepše dni« (New York), Anna Praček Krasna, zdaj povratnica v Ajdovščini, kjer so v decembrskih dneh 1985 na priložnostni slovesnosti lepo počastili svojo ožjo rojakinjo ob 85-letnici rojstva. Vezi, »vse življenje preprezajoče«, so trdne, prisrčne, iščejo nenehno nove in nove oblike, odsevajo na vse strani. Ajdovski krajanji so danes ponosni na Anno Praček Krasno – na znano izseljensko kulturno delavko, pobudnico izseljenskega delovanja za medvojno in poveljno pomoč stari domovini, izseljensko novinarko, pesnico, pisateljico in ne nazadnje tudi dobrotnico kulturnih ustanov v domačem kraju, kamor se je vrnila po pol stoletja, ki ga je preživela v Ameriki. Vezi, o katerih govori pesnica v letu 1950, so se tako do danes še razrasle v nove smeri in še vedno nakazujejo nove.

Anna Praček Krasna je začela pisati že v osnovnošolskih klopih doma na Vipavskem, v Ameriki pa ji je narekovalo verze sprva domotožje po rodni domovini in bolečina nad zasužnje-njem Primorske. Kmalu pa jo je začela globlje zanimati tudi nova dežela. Izvrstni so njeni verzi s socialnimi motivi, ki jih je tako dobro spoznala med življenjem v premogarskih, priseljen-skih naselbinah. Iz njih odsevajo šte-vilne socialne krivice, ki so jih morali prestajati priseljenci in delavci sploh, težke življenjske usode številnih delavskih družin. Premogarske naselbine, tako prozaične in trde, vendarle odsevajo svojevrstno poetičnost, v katero je sem in tja posijal tudi žarek sonca, kot napoved lepšega življenja. Poleg domačih kulturnih delavcev, skupščine občine Ajdovščina in njenih prijateljev so jubilanke ob tej priložnosti čestitali tudi predstavniki Slo-

venske izseljenske matice iz Ljubljane in predstavniki podružnice SIM za Primorsko iz Nove Gorice, ki ji predseduje prav jubilanke. Anna P. Krasna pa je ob tej priložnosti tudi podarila ajdovski knjižnici denarno darilo v spomin na svojega pokojnega brata.

izpod fašizma, pa težkih izseljenskih let v Argentini, kjer je bil v prvih vrstah tistih, ki so se zavzemali za pravično rešitev primorskega vprašanja in za priključitev Primorske k matični domovini. Po vrnitvi v matično domovino, svobodno državo, se je naselil v Ljubljani, kjer je bil ves čas vključen tudi v delo Slovenske izseljenske matice, kjer je danes eden izmed njenih častnih članov. Ob 85-letnici mu tudi mi želimo še veliko zdravja in ustvarjalnih moči!

J. P.

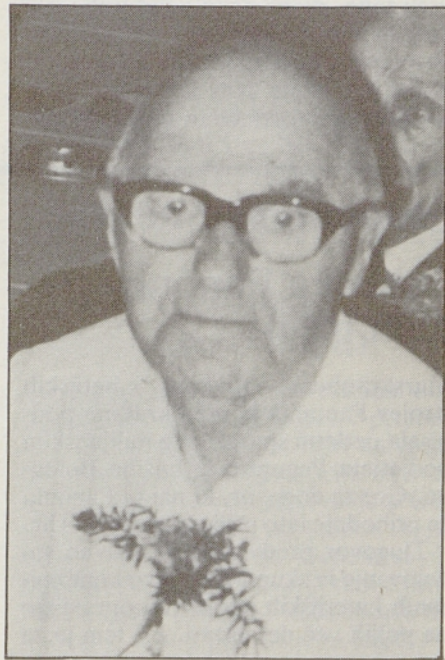

Anni Praček Krasnovi čestita ob 85-letnici tajnik podružnice SIM v Novi Gorici Kristijan Bavdaž (foto: Ivan Cimerman)

Franc Kurinčič

V Idrskem pri Kobaridu, v njegovem rojstnem kraju, kamor se vedno rad vrača, so počastili tudi 85-letnico Franca Kurinčiča, povratnika iz Argentine, avtorja izjemno zanimivega spominskega dela z naslovom Na tej in na oni strani oceana.

»Nihče me ni silil k družbenemu delu, gnala sta me le čut odgovornosti in ljubezen do svojega naroda. Če sem vgradil v našo mogočno zgradbo eno samo opeko, sem ponosen in zadovoljen. In če bi bil znova mlad, in bi bile pred menoj podobne težave in bi se mi odpirale enake možnosti, bi hodil natančno po isti poti. Zato sem srečen,« je zapisal v svoji knjigi France Kurinčič. Rad se spominja zavzetega in živahnega življenja v Idrskem in začetkov narodnega boja za osvoboditev

Živci v diplomaciji

Če del ameriške teorije mednarodnih odnosov meni, da na svetu ni ničesar takšnega, kar bi se lahko imenovalo »ameriška zunanjepolitična doktrina«, in da predstavljajo ameriško zunanjo politiko odzivanja na trenutna mednarodna stanja v skladu s trenutno žgočimi ameriškimi interesi, pa takšna ugotovitev za Jugoslavijo ne velja. Že več desetletij sem so osnovne iztočnice jugoslovanske zunanje politike opredeljene, če se spreminjajo, pa se zato, ker se spreminja okolje, v katerem deluje Jugoslavija v skladu s takšnimi osnovnimi iztočnicami.

Ta malce vznesen uvod je bržkone potreben zato, ker je po decembrskem obisku ameriškega zunanjega ministra Shultza v delu svetovnega tiska prišlo do – če se izrazimo angleško zadržano – malce pretiranih komentarjev, ki so skušali jugoslovansko-ameriške odnose obravnavati skozi optiko enega samega in diplomatsko morda najmanj posrečenega izbruha ameriškega zunanjega ministra, se pravi skozi optiko navzkrižja, do katerega je prišlo na tiskovni konferenci pred Shultzovim odhodom iz Beograda v zvezi z vprašanjem terorizma.

Kot za sleherno državo sveta, velja tudi za Jugoslavijo, da skuša s svojim zunanjepolitičnim delovanjem v mednarodni skupnosti uresničevati svoje interese. Jugoslavija ni velesila, kar pomeni, da ni zmožna uveljavljati svojih interesov na mednarodnem prizorišču tako, da bi svojo voljo vsiljevala drugim in brez njihovega soglasja. Osnova njenega zunanjepolitičnega delovanja je iskanje poti k soglasnim in kooperativnim rešitvam mednarodnih

vprašanj, zaradi česar se v mednarodni skupnosti povezuje z vsemi tistimi državami, katerih ta del zunanjepolitične doktrine je enak; še posebej kajpada uresničuje to povezavo v gibanju neuvrščenih. Za to, da bi lahko uveljavljala te vrste zunanjo politiko, mora Jugoslavija skrbeti za to, da bo v razmerju do drugih držav – tudi ko gre za velesile – nastopala kot enakopraven partner. Takšen odnos med različnimi državami pa terja tudi določeno stopnjo strpnosti, tiste strpnosti, ki omogoča sodelovanje, ker dopušča, da imajo države, ki sodelujejo, na nekatera vprašanja ne samo enake, marveč tudi različne poglede.

Kar zadeva tisti osnovni fond soglasja, ki je – ko gre za obračun medsebojnih odnosov – najpomembnejši in ki je bil potrjen tudi ob zadnjem obisku zunanjega ministra Shultza v Jugoslaviji, je treba pač dejati, da glede njega menda ni bilo razhajanj, ki bi metala senco na sedanost in prihodnost jugoslovansko-ameriških odnosov: ZDA so globalna sila, in četudi je sleherna država še tako pripravljena z orožjem braniti svojo suverenost, je njenim predstavnikom vselej prijetno, če slišijo, da se takšna globalna sila zaveda pomena stabilnosti odnosov na določenem območju sveta, da se torej – če smo konkretni – ZDA zavedajo ne samo tega, kako pomembno je, da ostaja Jugoslavija na mednarodni šahovnici tisto, kar je v zadnjih desetletjih ves čas bila – samostojna in neuvrščena država –, marveč tudi pomena tega, da je kos svojim tekočim težavam (in te so ta hip predvsem gospodarske in razvojne).

Če obstaja soglasje o tem, potlej je treba pač ugotoviti, da je slej ko prej podana dobra osnova za nadaljnje jugoslovansko-ameriško sodelovanje tudi v primeru, če bi se jugoslovanski in ameriški pogledi na vprašanje terorizma korenito križali. Vendar pa temu ni tako, med drugim tudi zato ne, ker je bila v preteklih letih prav Jugoslavija tista, ki je bila pogostna žrtev terorizma. Če že lahko govorimo o razhajanjih, potem lahko šele tedaj, ko gre za podrobnejšo razčlemba terorizma: iz Shultzovega izbruha na beograjski tiskovni konferenci bi bilo moč sklepati, da vidijo ZDA najboljšo metodo za pobijanje terorizma v tem, da se vse države organizirajo in povežejo v boju zoper teroriste. Jugoslavija temu nikoli ni oporekala, vendar pa vedno pristavlja, da bo ta boj prignan do kraja šele tedaj, ko bodo odstranjeni temeljni vzroki, ki terorizem porajajo. Ne gre torej – konkretno govoreno – za navzkrižje o terorizmu, marveč za razhajanje o tem, kakšna naj bo vloga PLO pri zagotavljanju miru na Bližnjem vzhodu; ta razlika pa ni novost. Takšno stališče pa je daleč od tistega, ki so ga skušali nekateri podtakniti Jugoslaviji, češ da daje potuho nekakšnemu »naprednemu« in »osvobodilnemu terorizmu (ki se mu odreka tudi PLO). Takšne potuhe ne daje ne temu kot tudi ne tistemu državno organiziranemu, ki pomeni prav tako grobo kršenje pravil civiliziranih odnosov med narodi in državami.

In to je vse in bržkone je bilo po beograjski konferenci vsem malo žal, da niso brzdali svojih živcev.

gospodarske novice

Soboška Panonija na tujih trgih

Murskosoboška tovarna kmetijskih strojev Panonija je pred kratkim podpisala petletni sporazum z italijanskim podjetjem Peguraro iz bližine Bologne. Gre za dogovor, ki naj bi Panoniji že prihodnje leto prinesel milijardo lir.

Dogovor predvideva strokovno sodelovanje in skupno izdelavo kombiniranih kmetijskih strojev, ki opravljajo na poljih več del hkrati. Pri tem je za

Panonijo ugodno to, da bo izvoz strojev za 20 odstotkov presegel uvoz. Panonija bo za Peguraro izdelala tudi 110 rotacijskih frez za površinsko obdelavo zemlje. Pri teh frezah je le turbina italijanska, vse ostalo pa izdelajo v Panoniji. Te freze Panonija izvažava v ZDA, kjer so doslej prodali že 160 teh strojev.

Poleg tega pa Panonija sodeluje tudi z zahodnonemškimi podjetjem Becker, s katerim skupno izdelujejo sejalnike za koruzo, letos pa so na frakfurtskem sejmu predstavili tudi posebno brano

za površinsko obdelovanje zemlje. S to brano bodo v Panoniji po predvidevanjih že v prihodnjem letu zaslužili nad milijon mark.

Gorenje v Italiji

Predstavniki Gorenja iz Titovega Velenja so v Firencah podpisali dolgoročno pogodbo s firmo Commital za prodajo Gorenjeve bele tehnike v Italiji.

Prihodnje leto bo Gorenje prodalo Commitalu za 8 milijonov dolarjev hladilnikov, zmrzovalnikov in pralnih

strojev; z dolgoročno pogodbo pa so se dogovorili, da bodo letno povečevali fizični obseg izvoza za 5 odstotkov.

Gorenje bo v Italijo izvažalo novo generacijo proizvodov bele tehnike lastnih blagovnih znamk Gorenje in Körting, ki so konstrukcijsko in funkcionalno sodobno zasnovani, in katerih odlika je tudi manjša poraba električne energije. Predstavniki Gorenja in firenške tvrdke Comital pa se že dogovarjajo tudi o izvozu že uveljavljenih Gorenjevih malih gospodinskih aparatov na tretja tržišča.

Jugoslavija na tujih sejmih

Jugoslovansko gospodarstvo bo v letu 1986 predstavilo svoje proizvode in dosežke na 25 mednarodnih sejmih v 20 državah v razvoju. Kot predvidevajo, bo največ jugoslovanskih podjetij sodelovalo na sejmih v Egiptu, Libiji, Alžiriji, Iraku, Abu Dabiju, Kuvajtu, Bahreinu, Zimbabveju, Angoli, Indiji, Iranu, Singapuru, Indoneziji, Braziliji in Mehiki.

Druga farma govejih pitancev

V okviru Agrokombinata Lenart je zadnje dni novembra pričela v Šetarovi z delom nova farma za vzrejo govejih pitancev, druga poleg dve leti stare farme v Spodnjih Verjanah, ki ju je Agrokombinat imel v programu gradnje v tem srednjeročnem planu. Načrtovalci nove farme s 1200 stojišči, prav toliko kot jih ima farma v Spodnjih Verjanah, so že upoštevali vse dobre in slabe strani, ki so se pokazale pri prvi farmi. Delo v novi farmi bo precej bolje organizirano, zato ga bo tudi veliko lažje opravljati, bolje je poskrbljeno za čisto okolje, ker so odplake zaprtega tipa in drugo. Delavci kombinata so prepričani, da bodo tudi v Šetarovi dosegli tako izjemne delovne rezultate kot v Verjanah, na primer 1,1 do 1,5 kilograma dnevnega prirasta na rep. Gradnja farme je veljala 366 milijonov dinarjev. Denar so prispevali: sklad za intervencije v kmetijstvu Maribor, Koteks-Tobus, Kmetijska živilska razvojna skupnost, Kreditna banka Maribor s posojilom in Agrokombinat s svojimi in združenimi sredstvi.

Peko – uspešen izvoznik

Do konca septembra so delavci Industrije obutve Peko iz Tržiča proizvedli

3,282 milijona parov različne obutve. Na konvertibilni trg so izvozili 1,5 milijona parov obutve v vrednosti 19,3 milijona dinarjev. Tuji trg je za 20 odstotkov višje cene sprejel, saj so naročila, na primer v Ameriko, porastla. Letos bo Peko na ta trg prodal že 700.000 parov obutve z oznako Rockport. V socialistične države je Peko prodal 586.000 parov, doma pa 1,1 milijona parov obutve.

Kmalu 3,5 milijona ton tovora

Delavci v Luki Koper so lani uresnili načrtovani promet 3,5 milijona ton preloženega in odposlanega tovora v enem letu. Približno 50% tega tovora je bilo namenjenega domačim, ostalih 50% pa tujim kupcem; od teh iztržijo čistih 16 milijonov dolarjev deviznega priliva. Največ sodelujejo z Avstrijo, ČSSR, Madžarsko, Švico in Italijo. Za letos načrtujejo 4 milijono ton preloženega tovora.

Polnilna linija z zmogljivostjo 10.000 steklenic na uro

Polnilna linija v KZ Goriška Brda je že skoraj iztrošena, pa tudi kapaciteta polnjenja vedno bolj ovira hitrejšo in bolj zanesljivo prodajo. Zato so se delavci kmetijske zadruge odločili za nakup nove linije z zmogljivostjo 10.000 steklenic na uro. Sočasno bodo morali povečati delovne prostore. Staro polnilno linijo bo treba renovirati, uporabljali pa naj bi jo za polnjenje manjših steklenic. Novo linijo bo izdelala tovarna Djuro Djaković v sodelovanju z italijansko firmo Bortolin.

Helios je odprl obrat premazov

Domžalski Helios je s tem, ko je odprl nov obrat za proizvodnjo pigmentiranih premazov, zaključil drugo fazo projekta ROUS. V tem novem obratu bo Helios povečal proizvodnjo pigmentiranih premazov, kot so avtolaki, reparaturni premazi, premazi za belo tehniko, embalažo in drugi za 8.100 ton letno. S to naložbo se je Helios preusmeril na proizvodnjo kvalitetnih izdelkov, zanimivih tudi za svetovni trg. Naložba je veljala 760 milijonov dinarjev; 38 odstotkov sredstev je prispeval Helios, 52 odstotkov vrednosti naložbe so bili krediti Ljubljanske banke Domžale in krediti izvajalcev, 10 odstotkov denarja pa združena

sredstva Interexporta, Intertrade, Intertrans, Polikem trgovina, Chromos premazi in Primorja export. Tretjo fazo projekta bo Helios uresnil v prihodnjem srednjeročnem obdobju.

Iskra želi v Eureka

Iskra je življenjsko zainteresirana za vključitev v projekt Eureka, ker menijo, da je to neke vrste zadnji vlak za vključitev v tehnološko bitko Evrope za večjo enakopravnost in večjo tehnološko sposobnost v primerjavi z Japonci in ZDA. Posledice takšne izolacije bi namreč bile za našo državo dolgoročne in neizmerne. V Iskri iz razpoložljivih podatkov sklepajo, da v Jugoslaviji ni veliko takih delovnih organizacij, ki bi lahko v tem projektu sodelovale, zato bi morala Iskra svojo vlogo, aktivnost in odzivnost v ožji in širši domovini okrepiti, morala bi biti bolj prisotna v vseh razvojnih opredelitvah, predvsem pa pri konkretnih akcijah. Morala bi se tudi kvalitetneje povezati z vsemi podobno usmerjenimi sistemi v Sloveniji in Jugoslaviji, prav tako pa tudi z uporabniki novih tehnologij, ki jih Iskra osvaja in ponuja. Tu dileme ne bi smelo biti. Iskra mora vztrajati v povezavi s svetom in pri tem prevzeti vlogo ključnega kanala za povezavo s tokovi sodobne tehnološke informacijske revolucije v svetu.

Prihodnje leto Luka Koper že druga?

Luka Koper je pred kratkim dosegla rekorden pretovor 3 milijone ton blaga, kar ji je uspelo predvsem s pomočjo novih naprav v terminalu za rzsuti tovor. Tolikšen pretovor vključuje koprsko pristanišče v družbo dveh največjih jugoslovanskih pristanišč, Reko in Kardeljevo. Prihodnje leto, ko Luka Koper načrtuje več kot štiri milijone ton pretovora, bodo, kar zadeva obseg pretovorjenega blaga, najverjetneje prehiteli Kardeljevo.

»Geneks« med največjimi v svetu

Beograjski Generaleksport je lani dosegel prek 5 milijard dolarjev prometa, s čimer se je uvrstil med največje tovrstne trgovske organizacije na svetu. Letos je bilo s posredovanjem Geneksa realizirano 13 odstotkov vsega jugoslovanskega izvoza. Geneks se ob trgovski dejavnosti ukvarja tudi s turistično. Letno pripelje v našo državo na letovanje okrog pol milijona tujcev.

Priznanja za opravljeno delo, veliki načrti za prihodnost

Redni letni občni zbor Slovenske izseljenske matice

»Učenju slovenskega jezika med izseljenci in njihovimi potomci mora slovenska izseljenska matica posvetiti največjo skrb. Prav znanje jezika je tisto, kar Slovincem v tujini najbolj odpira domovino,« tako je med drugim začela svojo razpravo po poročilih na občnem zboru Slovenske izseljenske matice prof. dr. Breda Pogorelec, ena izmed tistih slavistov, ki so oblikovali vsebinsko podobo poletne šole slovenskega jezika. In morda je prav ta njena trditev dajala poudarek dokaj bogati razpravi, ki je po eni strani potrdila pravilnost usmeritve dosedanjega in tudi bodočega dela Slovenske izseljenske matice.

17. redni občni zbor Slovenske izseljenske matice je bil v Ljubljani 6. decembra 1985 v prisotnosti velikega števila članov in stalnih sodelavcev slovenske izseljenske matice, njenih odborov in poznavalcev slovenskega izseljenstva. Iz obsežnih poročil je bilo razvidno, da je bilo delo SIM v minulem letu izredno razvejano, da se pojavljajo nenehne nove oblike delovanja Matice kakor tudi navezovanja stikov s Slovenci po svetu. V razpravi so se pojavili še številni novi predlogi, kako bi še osvežili delo Matice, poglobljena njena skrb pa naj bi bila vsekakor pomoč pri ohranjanju slovenskega jezika med izseljenci in sploh slovenske kulturne dediščine.

Razprava je dala tudi več pobud za tesnejše povezovanje slovenskega gospodarstva z izseljenci, saj želijo številni izseljenci postati kupci oziroma uvozniki našega blaga, po drugi strani pa obstaja tudi vrsta neizkoriščenih pobud za proizvodno sodelovanje. Bolj bi bilo treba izkoristiti tudi pripravljeno izseljencev na področju posredovanja gospodarskih pobud naprej, svetovalskih poslih in podobno. Seveda pa je treba premagati tudi nezaupanje nekaterih slovenskih podjetij, ki ga goje do sodelovanja z izseljenci.

V razpravi je bilo ugodno ocenjeno tudi sodelovanje s slovenskimi izseljenskimi duhovniki, ki so se nekateri že vključili v kulturne akcije Slovenske izseljenske matice, le peščica izmed njih pa nasprotuje tesnim stikom s predstavniki domovine; na splošno pa je bilo ugotovljeno, da tudi slovenska izseljenska duhovščina opravlja pomembno kulturno poslanstvo.

Delovno predsedstvo na občnem zboru Slovenske izseljenske matice, z leve: Jernej Lenič, predsednik podružnice SIM Kamnik-Domžale, Anna Praček-Krasna, Franc Razdevšek, Matjaž Jančar in Marko Pogačnik.

Predsednik SIM Matjaž Jančar izroča priznanje Matice Antonu Cebetu, povratniku iz ZR Nemčije.

Priznanje SIM je prejel tudi Bogdan Pogačnik, nekdanji dopisnik Dela v Parizu, kjer je pomagal ustanoviti slovensko kulturno društvo Lipa.
Vse slike: Diego Gomez

Občni zbor Slovenske izseljenske matice je imenoval za častnega člana SIM Nizozemca Josepha Willemsa, ki je skoraj štirideset let požrtvovalno in z veliko ljubeznijo do slovenske pesmi vodil slovenski pevski zbor Zvon v Heerlenu na Nizozemskem, priznanji SIM pa so podelili Antonu Cebetu, povratniku iz ZR Nemčije, nekdanjemu predsedniku slovenskega kulturnega društva Bled v Essnu, in Bogdanu Pogačniku, nekdanjemu dopisniku Dela v Franciji, ki ima velike zasluge pri ustanovitvi slovenskega kulturnega društva Lipa v Parizu.

Ob koncu občnega zbora so za predsednika Slovenske izseljenske matice ponovno izvolili Matjaža Jančarja z dveletnim mandatom, za podpredsednika pa prav tako ponovno Bojana Lubeja.
J. P.

Iz delovnega načrta Slovenske izseljenske matice 1986–1990

Občni zbor Slovenske izseljenske matice je med drugim sprejel tudi delovni načrt za leto 1986 in še posebej za srednjeročno obdobje 1986–1990. Občni zbor je med drugim sprejel sklep, da Slovenska izseljenska matica ne bo menjala svoje načelne usmeritve, temveč da jo bo le dograjevala in jo po potrebi prilagajala sodobnim razmeram. Težišče dela Slovenske izseljenske matice se bo v prihodnje vsekakor čedalje bolj usmerjalo k delu z mlajšimi generacijami potomcev naših izseljencev, vendar pa ob tem ne bo smela zanemariti želja, ki jih izražajo pripadniki prve izseljenske generacije.

V gradivu, ki je bilo pripravljeno za občni zbor, so bile med drugim predlagane tudi naslednje splošne usmeritve in naloge:

- Sodelovanje z izseljenci in njihovimi potomci ne glede na njihovo svetovnonazorsko opredelitev, če njihovo ravnanje ni sovražno naravnano do SFRJ.

- V sodelovanje z izseljenci je treba vnašati sodobne oblike slovenske kulturne ustvarjalnosti.

- Izseljencem in njihovim potomcem je treba pomagati pri ohranjanju slovenske kulturne dediščine.

- Navezovati je treba strokovne, študijske, poslovne in druge neposredne stike med slovenskimi izseljenci in ustreznimi znanstvenimi, gospodarskimi, kulturnimi, univerzitetnimi, zdravstvenimi, športnimi in drugimi ustanovami v SR Sloveniji in SFRJ.

- Spodbujati je treba znanstveno-raziskovalno delo pri preučevanju zgodovine slovenskega izseljenstva in sodobnih migracijskih gibanj.

- Načrtno je treba podeljevati štipendije potomcem slovenskih izseljencev za redni in podiplomski študij v Sloveniji.

- Spodbujati je treba razvoj poletne šole slovenskega jezika in iskati oblike, kako bi bila ta šola dostopna tudi udeležencem z južnega dela zemeljske oble.

- Ustanoviti je treba redno četrtletno revijo o Sloveniji v angleškem jeziku, ki naj bo namenjena potomcem slovenskih izseljencev in hkrati tudi tuji javnosti.

- Izdati je treba učbenike slovenščine za potrebe slovenskih društvenih šol v prekmorskih državah in se zavzemati za pošiljanje učiteljev med izseljence.

- SIM se bo zavzemala za večjo zastopanost slovenskih kadrov v diplomatsko-konzularnih predstavništvih v državah, kjer živi večje število Slovencev in njihovih potomcev.

- Na področju založništva se bo SIM zavzemala za izdajanje literarnih, spominskih, raziskovalnih in drugih avtorskih del s področja izseljenstva.

V delovnem načrtu Slovenske izseljenske matice za leto 1986 zavzemajo vidna mesta redne delovne naloge SIM, kot npr.: posredovanje kulturno-informativnega gradiva izseljenskim društvom, gostovanja izseljenskih kulturnih skupin v Sloveniji, gostovanja kulturnih skupin iz SR Slovenije med izseljenci idr. V tem okviru moramo vsekakor na prvem mestu omeniti drugo gostovanje folklorne skupine *Triglav* iz Buenos Airesa, ki je bila na turneji po Jugoslaviji že v januarju in februarju, v poletnih mesecih pa bomo sprejeli v goste mešani pevski zbor *Zarja* iz Clevelanda, ki letos slavi 70-letnico, in mladinsko kulturno skupino iz ZDA.

Glede gostovanj iz Slovenije na tujem bo SIM v sodelovanju s posameznimi društvi posredovala gostovanja nekaterih narodno-zabavnih ansamblov v zahodnoevropskih državah, Kanadi, Avstraliji in še kje. Vključila se bo tudi v praznovanja jubilejev nekaterih izseljenskih društev v Franciji in v drugih državah. Sredstva so precej omejena, zato bo v večini gostovanj potrebno tudi finančno sodelovanje samih izseljenskih društev.

V zvezi z dolgoročnim programom Slovenske izseljenske matice so bila objavljena k sodelovanju s predlogi, željami in sugestijami tudi vsa izseljenska društva in organizacije, s katerimi ima Slovenska izseljenska matica razvite zelo plodne in ustvarjalne stike.

Pogled v veliko sejno dvorano Skupščine mesta Ljubljane med občnim zborom SIM.

Realni optimizem za leto 1986

Gospodarski načrt – ali resolucija, kot temu tudi rečemo – za leto 1986 je slovenska skupščina sprejela po dolgotrajnih razpravah tik ob izteku leta 1985. Čeprav je načrt sprejet zato, da bi se ga potem tudi držali oziroma ga v celoti izvajali, se že slišijo govornice, da ga v nekaterih primerih ne bo možno uresničiti. Na drugi strani pa nekateri menijo, da smo z zahtevami, zapisanimi v resoluciji, kar malce preveč previdni in da nam primanjkuje optimizma.

Zdi se, da je potrebno za boljše razumevanje povedati tudi tole: Jugoslavija ima v bistvu devet resolucij – vsaka republika in pokrajina ima svojo, država pa še eno, skupno. Vse je med seboj res težko uskladiti, še posebej zato, ker je zvezna administracija, ki v bistvu predpisuje temeljne smeri oziroma pogoje gospodarjenja, kronični zamudnik. Tako, denimo, še zdaj ni jasno – predvidoma pa naj bi bilo v prvih dveh mesecih leta 1986, kako bo izgledala finančna konsolidacija gospodarstva in bank – to je pa še kako pomembno, saj je znano, da so tako banke kot podjetja v hudih denarnih težavah. Veliko težav bo tudi z napajanjem zveznega proračuna, ki kljub temeljnim zahtevam po vsej Jugoslaviji, naj se obremenjenost gospodarstva in plač v primerjavi z letom 1985 ne povečuje, še naprej divje na-

rašča. In ker smo tudi na pragu srednjeročnega načrtovanja razvoja, povzročča hude glavobole financiranje oziroma zbiranje denarja za manj razvite – razvitejši predeli države bodo morali za manj razvite po vsej verjetnosti odriniti vsako leto več kot en odstotek družbenega proizvoda, kar v splošni denarni stiski sploh ni malo. Jugoslavija je dolžna tujini okoli dvajset milijard dolarjev – vsako leto mora plačati za obresti in delček glavnice okoli štiri milijarde dolarjev, kar je izredno hudo breme – še posebej zato, ker je večina izvozno usmerjenega gospodarstva tehnološko zastarela.

Slovenska resolucija za leto 1986 predvideva: družbeni proizvod naj bi se realno povečal za 2,5 odstotka. V industriji naj bi naredili za 2,4 odstotka več, v kmetijstvu za 3,5 odstotkov, v turizmu in gostinstvu ter prometu za štiri in drobnem gospodarstvu (obrtni) za pet, v trgovini pa za dva odstotka več. Gradbeništvo naj bi ostalo na ravni leta 1985. Število zaposlenih naj bi se povečalo za 1,5 odstotka (povejmo pri tem, da Slovenija brezposelnosti praktično ne pozna). Izvoz blaga in storitev naj bi se povečal za sedem do osem odstotkov, uvoz pa za šest do sedem odstotkov. Naložbe v osnovna sredstva gospodarstva je potrebno ohraniti na ravni leta 1985 in omogočiti najnujnejšo posodobitev proizvod-

nje. Čisti realni osebni dohodki bodo rasli povsod tam, kjer bodo rezultati v rasti storilnosti in gospodarjenju nadpovprečni. Če bomo vse to dosegli, potem življenjski standard Slovencev ne bo padal, temveč se bo celo nekoliko izboljševal. In ker se med letom utegne zgoditi še marsikaj nepredvidenega, je resolucija za leto 1986 za razliko od dosedanjih bolj odprta, kar pomeni: danih je več možnosti, da jo po potrebi med letom spreminjamo. Seveda pa ne na slabše, popravljali jo bomo le takrat, ko bomo želeli slaba gibanja izboljšati.

Slovensko gospodarstvo je leta 1984 odrinilo za pokrivanje vseh svojih obveznosti 27,3 odstotka doseženega dohodka, leta 1985 pa kar tri odstotke več, kar pomeni, da se je za toliko zmanjšal čisti dohodek. Ker pa so se lani spriči precejšnje rasti osebnih dohodkov poslabšala tudi delitvena razmerja čistega dohodka, je tudi akumulacija manjša – namesto 21 odstotkov, kolikor je znašala leta 1984, le 17,3 odstotka dohodka v letu 1985. To seveda ni dobro in ker se bo obremenitev gospodarstva leta 1986 v bistvu povečala, bo možno zdajšnji delež akumulacije v dohodku obdržati le z večjim dohodkom gospodarstva.

Predvsem zvezni proračun zahteva več denarja, toda slovenska vlada meni, da bo Slovenija kljub temu zmožna leta 1986 zmanjšati skupne obveznosti gospodarstva iz dohodka z zdajšnjih 30,3 odstotka za dober odstotek s tem, da bomo ponekod obremenitve sicer morali povečati, drugod pa jih bomo znižali, hkrati pa bomo poračunali vsa doslej preveč zbrana sredstva. Dodajmo, da bo zvezni proračun leta 1986 znašal 1103,4 milijarde dinarjev in da mora Slovenija prispevati 76,5 milijarde dinarjev – ameriški dolar je zdaj okoli tristo dinarjev. Tako kot drugod v svetu so seveda tudi pri nas glavni viri zveznega proračuna prometni davki in pa carine, tako so torej prispevki republike in pokrajine samo en del virov zveznega proračuna.

Pomembno vprašanje, ki se vleče že vrsto let, so osebni dohodki (plače) zaposlenih v negospodarstvu. Leta 1986 naj bi se zaslužki delavcev v negospodarstvu povečevali v skladu z rastjo plač v gospodarstvu, seveda pa le v primeru, da bodo v redu izpolnjevali svoje delovne naloge in programe, hkrati pa naj bi v tem letu odpravili dobršen del razlik, ki so nastale v minulih letih.

Želje, zapisane v gospodarskem na-

Središče Hrastnika (foto: Janez Zrnc)

črtu Slovenije za leto 1986, so po mnenju poznavalcev uresničljive. Ko so delegati v republiški skupščini glasovali za resolucijo, hkrati pa tudi za nove davke, se je pokazalo, da je ljudem dokaj jasno, v kakšnem položaju smo in kako se moramo obnašati, da bomo izplavali iz težav. Federacija je na primer morala znižati svoj proračun za dobrih 114 milijard, kljub temu pa je doživela nemalo kritik, da je vsota še zmeraj prevelika. Novi davki, s katerimi se bo proračun napajal, so šli skozi glasovalni stroj šele v drugem

poskusu, na drugi strani pa so se delegati skupščine občine uprli predlogu republiške vlade, ko je predlagala manjše davke iz kosmatih osebnih dohodkov delavcev za pospeševanje kmetijstva, kot je bilo sprva mišljeno! Zavestno so torej izglasovali večje prispevke, kar se najbrž malokdaj in malokje zgodi. Izglasovali pa so jih zato, ker so vedeli, kdo bo ta denar uporabljal in pa zato, ker bodo učinki veliko večji, kot pa je davek sam. Končno pa, kmetijstvo je v Sloveniji panoga z največjimi izgubami, kmetovalci imajo

najmanjše plače in največ dela in edini oni so bili tisti, ki so v razpravah o resoluciji dejali: hočemo in moramo narediti več, kot je zapisano v osnutku. Sprva je bilo namreč mišljeno, da naj bi bila rast kmetijstva leta 1986 2,5 odstotka, na pobudo kmetijcev pa se je povečala za en odstotek – in takim, ki hočejo delati, so tudi drugi pripravljeni pomagati. In zdi se, da bo to načelo čedalje bolj v ospredju, zato bodo razprave o resoluciji za leto 1987 zanesljivo še bolj tehtne, kot so bile za leto 1986 v primerjavi z letom poprej.

TOMO ŠTEFE

»Zelena knjiga« za zdrav razvoj

Kdor dela, dela tudi napake, pravi znana misel in ker je človek tisto živo bitje, ki največ dela, je pravzaprav razumljivo, da prav človek dela tudi največ napak. Vendar pa bi naredili največjo napako, če bi vse prekrške, ki jih je človek doslej storil (in jih še dela) zoper naravo oziroma okolje razglasili preprosto za napake. Prave napake so namreč samo tiste, ki jih človek stori nevede in nehote, če pa jih dela vede in hote, pa to niso več napake, temveč je to hudodelstvo.

In če imamo v mislih človekovo ravnanje v odnosu do okolja, bomo kaj hitro spoznali, da imamo opravka z obema vrstama napak; s pravimi, to je z nenamernimi in nehotenimi napakami ter z namernimi »napakami«. Glede razmerja med njima lahko ugotovimo, da vedno več napak dobiva značaj hudodelstev, kajti znanje o tem, kdaj izvajamo nasilje nad naravo, okoljem in s tem tudi nad ljudmi, se naglo povečuje. Zato kmalu ne bo več mogoče reči nismo vedeli, ne vem in podobno. Na koncu koncev utegnejo napake v pravem pomenu besede skoraj v celoti izginiti. »Skoraj« zato, ker vsega ne bomo nikoli vedeli.

Poleg te omejitve pa obstaja še druga, namreč ta, da ljudi nihče ne pouči o novih spoznanjih.

Za Slovenijo je mogoče reči, da tako stroka (oziroma stroke) kakor tudi navadni ljudje in občani veliko vedo o našem okolju, saj se o tem izredno veliko piše v dnevnem in revijalnem tisku, o tem je govora na televiziji, radiu, organizirajo se zborovanja, javne tribune, protestne akcije itd. Pose-

bej je treba omeniti še strokovne revije, ki so polne ekološko obarvanih člankov, tej problematiki so posvečene knjige, organizirajo se seminarji, posvetovanja itd. Zelo razveseljivo je dejstvo, da je poskrbljeno tudi za prenos ekoloških znanj v učne programe osnovnih in srednjih šol.

Hkrati s širjenjem znanj in spoznanj o našem čistem in nečistem okolju seveda tudi že rešujemo, kar se rešiti da, saj bi se nam sicer lahko zgodilo, da bi čakajoč na zadostno razširjenost znanja povsem dotokli naše okolje. Navsezadnje je popolnoma jasno, da ne bomo nikoli vsi vedeli vsega, še huje pa je to, da človek le redkokdaj spremeni svoje ravnanje, četudi spozna, da dela narobe. Zgodilo se je celo to, da smo pozabili na izkušnje prejšnjih generacij, kar pomeni, da smo pridobljeno znanje enostavno zavrgli.

Ponavadi je tako, da ljudje spremeniijo svoje ravnanje šele potem, ko jih nekdo ali nekaj prisili v to. Je pač tako, da smo sebični, da najprej gledamo na sebe, na svoje koristi in udobje, potem šele pridejo na vrsto drugi ljudje in prihodnji rodovi.

Že leta 1972 je izšla tako imenovana Zelena knjiga, ki obravnava najbolj žgoče primere onesnaževanja oziroma propadanja okolja v Sloveniji. Iz predgovora k tej knjigi lahko povzamemo nekaj še danes aktualnih misli izpod peresa Marjana Breclja, takratnega podpredsednika Skupščine SFRJ in predsednika Planinske zveze Jugoslavije. »Zelena knjigo sprejemamo in pozdravljamo kot pomemben in visoko kvaliteten prispevek ter kot pomoč

pri uresničevanju naše velike nacionalne naloge. Mnoga odkritja, svarila in opozorila naših priznanih znanstvenih delavcev in raziskovalcev prepričljivo govorijo o tem, kaj je vsebina naše naloge in kakšne so uspešne poti za njeno uresničevanje. Njihova razmišljanja in predlogi naj bodo spodbuda vsem tistim, ki želijo svoje znanje in svoje izkušnje posvetiti posameznim problemom varstva narave, morajo pa biti tudi opozorilo vsem tistim družbenim činiteljem, ki prevzemajo odgovornost za našo nadaljnjo razvojno pot.«

Te misli navajamo zato, ker želimo s tem povedati, da smo v tem času premalo storili oziroma da preveč lahko-miselno izgubljammo čas, saj je od takrat preteklo že trinajst let. V tem je naš največji problem. V Tovarni organskih kislin v Ilirski Bistrici že nad 15 let pošiljajo umazanijo v notranjsko Reko z izgovorom, da še niso našli učinkovitega postopka za odstranitev umazanije in strupa. Očitno je, da bi morali proizvodnjo ustaviti vse dotlej, dokler ne najdejo ustreznega načina. V Termiki v Medvodah menijo, da je treba omejena sredstva najprej nameniti za zidanje nove upravne stavbe in šele potem za čištilno napravo; v Iskri v Semiču pa menijo, da je najprej treba do kraja porabiti zalogo naročenih strupenih surovin in šele potem naj bi zaprli problematični obrat.

Takšnih in podobnih primerov bi lahko našteali še celo vrsto, vendar bo dovolj. Tisto, kar je na tem mestu treba še dodati, je to, da ne sklepa prav, kdor misli, da glede tega pri nas

nimamo ustreznih predpisov. Ne, imamo jih že precej časa in tudi relativno dobre, le držati se jih ne znamo ali ne zmoremo. Akademik Stane Kraševac je v referatu z naslovom »Pripombe k planiranju človekovega okolja« (XII. Posvetovanje planerjev v Portorožu) zapisal: »Vrsta dogodkov zadnjih nekaj let ali celo nekaj mesecev pri nas, tako kakor v Bohinju na Trati pri Škofji Loki, v Ilirski Bistrici in drugod naravnost kriči po reformi našega tožilstva in sodstva, ki se je v pogledu zaščite narave in okolja izkazalo neučinkovito in bo ostalo neučinkovito, dokler je odvisno od občinskih faktorjev. Zato se strinjam s stališčem jugoslovanskega plana (predlog do 1990), da je treba razširiti pristojnost ustreznih zveznih organov in zagotoviti učinkovito inšpekcijsko kontrolo na zvezni ravni; dodal bi pa še posebej na republiški ravni, ker malone vso onesnaževanje potuje iz občine v občino.«

Med razlogi za nezavidljivo stanje je treba poleg slabega izvajanja zakonov omeniti še nekatere druge resne ovire:

- onesnaževanja okolja informacijsko še ne obvladujemo v zadostni meri, na enoten način in za območje cele Slovenije;

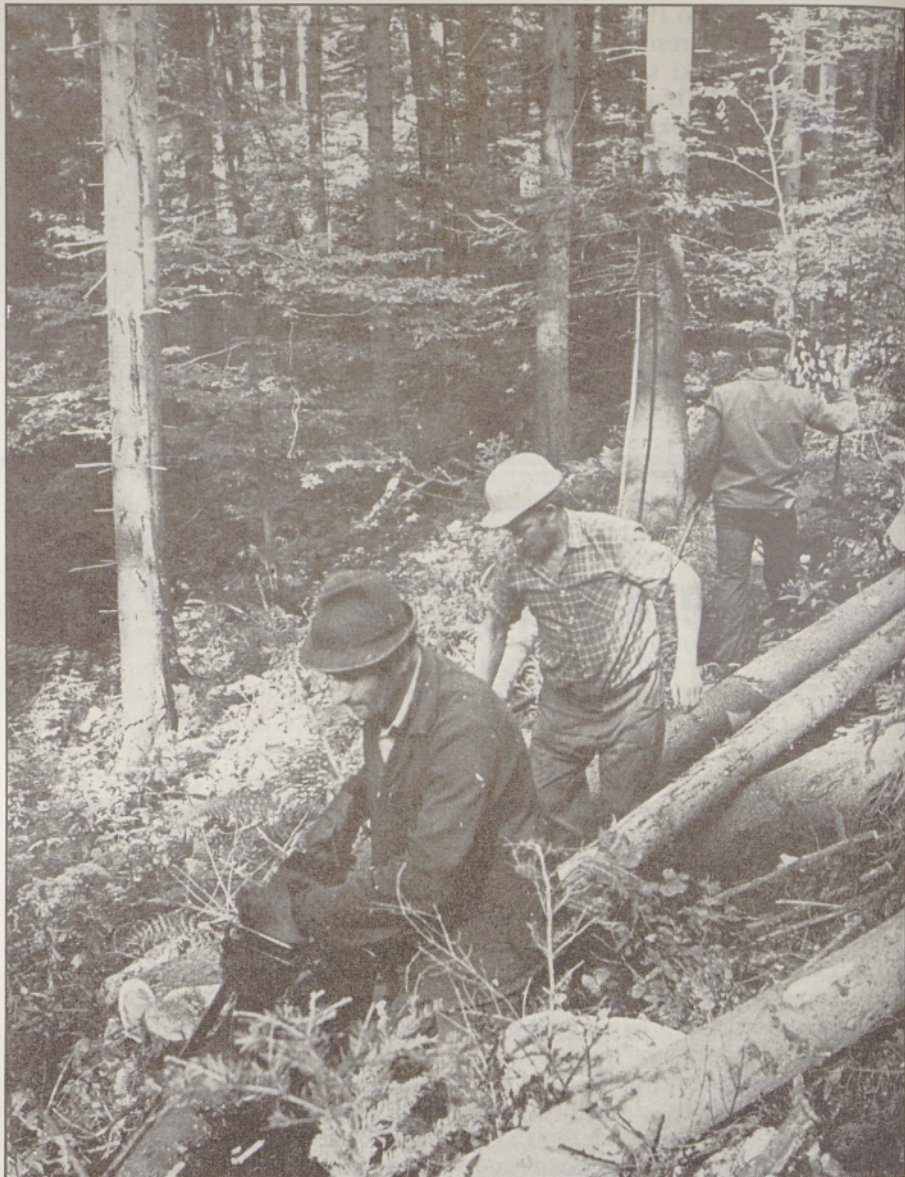
- zaostajamo pri izdelavi sanacijskih programov tako pri onesnaževalcih samih, kakor tudi na ravni občin;

- sistem družbenega planiranja še vedno ne igra formalno namenjene mu vloge.

Po vsem tem torej ni čudno, če danes ugotavljamo, da je okolje v Sloveniji tako onesnaženo, kot da bi na tem prostoru živelo 9 milijonov ljudi in ne samo 2 milijona. Od teh 2 milijonov Slovencev jih 1/5 občasno živi v zdravju škodljivem okolju in skoraj polovica od zaposlenih jih dela na zdravju škodljivih delovnih mestih.

Pri zraku je tako, da veliko škodljivih snovi in umazanije dobimo že iz sosednjih dežel, a tudi sami nismo nič kaj prizanesljivi do zraka, ki ga potem sami vdihavamo, skupaj z ostalimi živimi bitji, rastlinami in živalmi. Samo šoštanjnska termoelektrarna izbruha do 400 ton žveplovega dvokisa na dan, kot je pred nedavnim poročal Teleks v članku z naslovom Gozdovi umirajo stoje. V tem članku je naveden tudi podatek, da je ožganega najmanj 6000 ha gozda okrog Nazarij in Šoštanjna. Pojav sušenja smreke in jelke so opazili šele letos, kar pomeni, da se je gozd dolgo časa uspešno upiral strupu v zraku in v tleh.

Nič boljše ni v Trbovljah, pri čemer pa čudi to, da se navzlic kritičnemu stanju v okolju predvideva gradnja še ene termoelektrarne. Po dolgoročnem planu razvoja Slovenije naj bi proizvodnjo električne energije do leta 2000

Slovenske gozdove močno načenjajo posledice »kislega dežja«. Največja onesnaževalca sta šoštanjnska termoelektrarna in topilnica svinca v Žerjavu.

povečali kar za 70%, vendar pa varstveniki okolja opozarjajo na dejstvo, da pri nas preveč razmišljamo o povečanju proizvodnje energije in premalo o varčevanju z njo. Dejstvo je namreč, da smo po porabi energije na enoto proizvoda v Evropi v vrhu energetskih potratnežev, kar pomeni, da v tem pogledu razpolagamo s precejšnjimi rezervami. Pri tem pa je treba upoštevati, da zmanjševanje porabe energije na enoto proizvoda ni enostaven proces, saj je povezan z uvajanjem energetske manj zahtevne tehnologije v naših tovarnah, domovih, v prometu itd., z vidika varovanja okolja pa je to vsekakor mnogo bolj obetavna smer kot pa neprestano povečevanje proizvodnje energije.

Nasploh imajo največ težav z zrakom, tako kakor tudi drugje po svetu, prebivalci večjih mest, torej prebivalci Ljubljane, Celja in drugih večjih mest. Kritični so zlasti zimski meseci, ko se

prižgo vsa individualna kurišča in ko se težak hladen zrak kar nekako noče umakniti iz kotlin in dolin, ki jih je v Sloveniji veliko.

Kar zadeva vode, je treba najprej ugotoviti, da Slovenija razpolaga z ogromnimi vodnimi viri. Navzlic temu pa je čisto vodo že težko najti. Zelo razpršena in pogosto nečista industrija, neurejena kanalizacija v naseljih, pomanjkanje ali neuporaba čistilnih naprav, prevažanje nevarnih tovorov itd., pač naredijo svoje. Kar nekako navadili smo se že na pomore rib, zdaj tu, zdaj tam, pa tudi na to, da pogosto ne najdemo krivca. Res pa je, da je ostro kaznovan, če ga odkrijemo.

Za konec lahko ugotovimo, da so bili do sredine 80-ih let narejeni znatni napori in vložena velika sredstva za zmanjšanje onesnaženosti našega okolja. Gibanja slabšanja kakovosti so se po splošni oceni zaustavila, je pa res, da se večina teh ocen nanaša na tako

Slovenski javnosti je treba bolj vcepljati zavest in skrb za čisto okolje (foto: Janez Zrnc).

imenovano »klasično onesnaževanje« (npr. zraka z SO_2 in dimom, voda z netoksičnimi materiali itd.) in da na drugi strani nekateri znaki kažejo na stopnjevanje onesnaževanja okolja »druge generacije«, kjer so v ospredju predvsem razne kemikalije z izjemno škodljivimi lastnostmi. Še vedno tudi ostaja dejstvo, da je ozračje vrste velikih industrijskih središč ter urbanih naselij prekomerno onesnaženo, da se slabša kakovost zgornjega toka naših vodotokov ter podtalnice in izvirov, da problem posebnih odpadkov še vedno ni rešen (in dejansko ni niti poznan v vsej svoji razsežnosti) itd. Na drugi strani so nesporni nekateri uspehi tako na področju izboljšanja kakovosti zraka, kakor tudi na področju izboljšanja kakovosti voda. Toda uspehi so v pretežni meri odsev učinkovitosti nižjih ravni (ozdi, naselja itd.), kar pomeni, da se problemov še ni reševalo po njihovi družbeni razsežnosti, ampak v glavnem sporadično.

Doktorica farmacije ima rada živali

Od Črnomlja proti Metliki bičajo pokrajino močni deževni curki, da meglijo pogled, ki išče kažipot do vasi Cerkvišče. Ljudje so nam povedali, da tu živi mlada, srečna družina, ki je nekaj posebnega. Je in ni kmečka, ali bolje: kmečka je na poseben način. Pšenica na obpotni njivi poganja ranljive kalčke, saj je snežna odeja skopnela prezgodaj in zdaj te mladiče, ki so bodoči kruh, nevarno zebe. Tako so izpostavljeni soncu in mrazu kot kmet, ki nikoli ne ve, kaj mu bo narava poslala.

V prijazni hiši povprašava za pot in Mirko Šuštarč naju pospremi po razritem kolovozu do lepe in moderne kmetije, kjer gospodari Vinko Dragoš z ženo Mileno in sinčkom Dejanom. Oba sta v hlevu, kjer pokladata živini ob pomoči staršev in ko jima sledim, se pogled ustavi na sodobnem posloplju in lepih kravjih in telečjih varovanih. To je skupno gospodinjstvo in oče Dragoš z ženo Vido prepušča 28 letnemu gospodarju vajeti v roke in mu pomaga z nasvetom in delom. Z malce okorne zadrege steče ob imenitni kapljici in šunki pristrčen pogovor:

»Redimo 25 glav živine, od tega 12 pitancev. Devet hektarjev je obdelovalne zemlje, 13 gozda, tri pa imamo v najemu od zadruga. Naš delovni dan se začne ob polpetih z mukanjem

,dojenčkov'. Pitamo jih s silažno koruzo, travno silažo, krmo, kar pridelamo večidel sami. Kupujemo le vitaminske dodatke z rudninskimi snovmi in beljakovinami. Sivorjavo govedo je sortno, na leto oddamo po 12 pitancev, 24.000 litrov mleka, pridelujemo tudi krompir in pšenico, vendar tod ni večjih površin zanjo. Leta 1984 smo je pridelali 65 centov na hektar. Za obdelovanje zemlje in spravilo pridelkov imam vso potrebno mehanizacijo. Kje so že časi, ko smo vozili s konji, zdaj že dolgo vlada traktor! Nekaj nam navrže tudi gozd, kjer posekamo svoja drva in potreben les.

Reči moram, da davki niso veliki. Za kmečko zavarovanje odrinem okoli 40.000 din na leto. O, zdaj že gre, v tovarni, kjer sem poprej delal, pa sem imel komaj za sproti, iz rok v usta,« zaključuje Vinko in se ozre po družici.

DOKTORICA FARMACIJE IZ ZDA NAZAJ V DOMAČO VAS

Zdaj se komaj zavem, da se pogovarjam z mladoporočencema, na to me opozori vekanje petmesečnega sinka Dejana. Milena živo zardi in nam pove njuno skupno zgodbo: »V Krasincu sem rojena in z Vinkom iz sosednje vasi – Cerkvišč sva se do mojega pete-

ga leta skupaj igrala. Pet let sem imela, ko sem odšla s starši v Ameriko, v Omaha. Angleščine nisem razumela, a hitro sem se naučila jezika od sošolk. S trinajstimi leti sem končala osnovno šolo, s sedemnajstimi High School, nato me je čakalo še pet let študija farmacije na University of Nebraska and Omaha. Po diplomu sem bila dve leti v službi v bolnišnici v Omahi. Starši pa domovine niso in niso mogli pozabiti! Z veliko ljubeznijo so mi pripovedovali o njej, pa tudi sama sem zahrepenela po otroških igrah in brezovih gozdovih ter čudoviti, mehki belokranjski pokrajini, po naših pesmih in plesih. Tako me je vleklo nazaj, da nisem mogla več zdržati v ZDA. V juliju 1984 so se mi sanje uresničile in odpotovala sem na dopust v rojstno vas Krasinec. Osmega julija je bila v Cerkvišču velika veselica. Med sosedi in sorodniki sem ga zagledala – tega tu, ki zdaj sedi ob meni – in nekaj se je v meni prelomilo. Kot da mi je v dušo posvetilo sonce otroških dni, davne simpatije so se prevrgle v globlje čustvo. S težkim srcem sem zapustila rojstni kraj. A ne za dolgo.

Sledila so pisma, polna pričakovanj in hrepenenja. Tuj svet mi je postal še bolj tuj. Nato sem se odločila: prodala sem avto in vse in poletela ljubemu

Milena in Vinko Dragoš med svojimi pitanci

nasproti. Drugega decembra 1984 sem pripotovala, 20. aprila 1985 pa sva bila že poročena!

V Omahi sem bila doktorica farmacije, tu sem diplomirani inženir. Imam že nostrifikacijo in nameravam iti v službo, saj na kmetiji lahko pomagam po službi. Škoda je dolgoletnega študija . . . » se otožno zamisli, »včasih pa se mi spet stoži tudi po prijateljih in

prijateljnih, ki sem jih pustila v Omahi, moji drugi domovini, tesnoba malega kraja leže name, zažoje se mi utripa velikega sveta . . . » Do Novega mesta, kjer se namerava zaposliti, je le 32 kilometrov, tudi do Ljubljane ni tako daleč. Samo da Dejan, ta veliki in mali diktator v pleničkih stopi na svoje nožice, pa bo. Oba sta še mlada, kot ženin in nevesta, in svet je pred njima.

Vida Dragoševa, Vinkova mati, ljubeče težka dojenčka: »Tretjič sem zdaj babica, hčerka Stanka ima že dva otroka, sama pa sem imela poleg Vinka še dva, Stanko in Mileno. Pomagam mladima, kolikor pač morem, lepo se razumemo in z vnučkom je prišlo novo življenje v hišo.«

Nekaj pa ne moremo zamolčati: cesta iz Cerkvišča v Krasinec je polna kotanj in žabjih zavetišč, da moraš biti pravi terenski dirkač, če uspeš srečno prevoziti vse jame. Poltretji kilometer je dolga in občina, ki bi jo morala za vse pobrane davke asfaltirati, pričakuje, da bodo krajanji spet segli v svoj žep in jo plačali sami. Tudi pisanje v Dolenjski list ni nič zaleglo, pravijo domačini.

Pozno pod noč poskakujeva preko kotanj v avtu in paziva, da ne zapeljeva na njivo klijajoče pšenice in narediva škodo. Ne gre in ne gre mi iz misli mlada, pogumna družina, ki je v morju nenehnega stokanja o krizi in pospeševanju kmetijstva preprosto – zadržala na svoji zemlji. In če bi bili z njimi še pri odkupu mleka, ki ga v velikem mestu prodajajo trikrat dražje, bolj radodarni, bi imeli takšni zaganci kot sta Vinko in Milena za svojo bodočnost še večjo voljo in pogum.

I. C.

Babica Vida rada neguje vnučka Dejana

Dr. Franje ni več

Dr. Franje Bojc-Bidovec ni več, njena življenjska pot se je iztekla 26. novembra letos, prav na njen 72. rojstni dan. Bila je zdravnica, primarij, specialist za ginekologijo in porodništvo, najbolj znana pa je bila kot doktorica Franja. Po njej je dobila ime znamenita partizanska bolnišnica v divji kotanji Pasice pri Cerknem.

Dr. Franja Bojc-Bidovec je šele pred kratkim v memoarski knjigi »Ni neskončnih poti« svojo intimno izpoved namenila v pismih odraslemu sinu, prav tako zdravniku v daljni Gvineji. V tej zanimivi knjigi odkrivamo podobo nadarjenega dekleta iz revne kmečke družine, ki se vsemu navkljub želi v življenju uresničiti. Postane zdravnica, tik pred vojno; s srcem in dušo se preda poklicu, v katerem se trmasto bojuje za zdravje in življenje svojih pacientov. Drobna mlada žena, ki šele stopa v zahteven poklic, ne ve, ne more vedeti, kaj se pripravlja njenemu malemu narodu, kakšni temni oblaki se zbirajo nad usodo ljudi pod Triglavom.

In ko nemški, italijanski in madžarski okupatorji zasedejo našo deželo, dr. Franja ne omahuje niti za trenutek. Takoj se aktivno pridruži OF, ki uspe že avgusta 1941 leta vključiti v svoje uporniško delovanje 70 slovenskih zdravnikov. Zavedna slovenska inteligenca iz vrst zdravstvenih delavcev ima velik delež pri izoblikovanju specifične narodnoosvobodilne boja na slovenskem ozemlju, posebej kar zadeva njene ranjene borce. V partizane oddide vsak četrti slovenski zdravnik ali zdravnica, iz vrst študentov medicine in dijakov nad 200. Skoraj 100 slovenskih zdravnikov in študentov medicine pade pod strelom sovražnika.

Iz družine Bojčevih (Nemška vas pri Ribnici) se od 7 otrok aktivno vključijo v NOB šest, dva kmalu izgubita življenje na Travnici Gori. Dr. Franja mora kasneje na zaslišanja in v zapore in iz tržaških zaporov jo po kapitulaciji Italije pot vodi med primorske partizane. 2. januarja 1944 ji cerkljanski kmetje prvič pokažejo kotanjo Pasice, skrito globel pod ostrimi nedostopnimi vrhovi, kjer bo dr. Franja ostala upravnica vse do konca vojne. V

njeni bolnišnici, ki jo je bil ustanovil dr. Viktor Volčjak, se bo v letu in pol vojne konspirativno zdravilo več kot 600 ranjencev. Partizanski boj na slovenskem ozemlju je namreč zahteval vedno večji razmah sanitete; le-ta je bila z blizu sto partizanskimi bolniškimi postojankami svojevrstna rešitev naše narodnoosvobodilne vojne.

Dr. Franjo Bojc-Bidovec sem spoznala pred desetimi leti, ko smo za ljubljansko TV snemali dokumentarni film o partizanski saniteti. Kaj se je kot nalašč ponujalo očesu filmske kamere, kot je bila skrita kotanja pri Cerknem, svojevrsten partizanski spomenik, ki je postal domačim, predvsem pa tujim obiskovalcem pojem naše junaške narodnoosvobodilne vojne. In takrat sva se z dr. Franjo veliko pogovarjali o tistem času in zlatih ljudeh, ki so ga oblikovali. »V tej grapi«, je dejala zanosno dr. Franja, »sem doživela toliko lepih človeških lastnosti s strani bolniškega personala, toliko samoodpovedovanja, prenašanja bolečin in težav vseh vrst, da je to v življenju neponovljivo. «Dr. Franja ni mogla nikoli pozabiti svojih ranjencev, z mnogimi izmed njih in z osebjem bolnišnice se

je srečevala vedno znova v njihovem starem domu ob deročem potoku v globeli, kamor sovražnik ni nikdar prodril. V dveh ofenzivah so bili ranjenci v življenjski nevarnosti; dvakrat so bili nemški vojaki pred vhodom, pa se je vse srečno izteklo. »Vedela sem, da iz grape ni bilo umika,« nam je pripovedovala, »dohod je bil tudi umik. Zato smo vedno poskrbeli, da ni bilo nikjer nobenega sledu za nami, da smo kurili le z ogljem, da smo v trenutkih napetosti povsem utihnili, čeprav nas je stalno šumenje voda in visoke skale zakrivalo pred sovražnim očesom.« Dr. Franja je kot upravnica ob strokovnem delu zdravnika skrbela tudi za obrambo skrivnostne grape. Visoko zgoraj sta bila dva obrambna bunkerja, do katerih si prišel le plezajoč po vrvi. Trije bunkerji v skalah so služili ranjencem, če so jih morali na hitro skriti. »Toda bolnica je bila varna, zaupali smo cerkljanskim kmetom.« Tako je govorila dr. Franja in s ponosom dodala: »Izdaje na Primorskem ni bilo, nikdar nas nihče ni izdal. V okoliških kmetih smo imeli največje prijatelje, pa je to preskromna beseda za ljudi, ki so nas obveščali, nam dajali hrane, nosili naše ranjence, jih skrivali in imeli javke, brez katerih bolnišnica ne bi mogla delovati.«

»Tako drobcena, kaj vse bo morala prestati«, je menila gospodinja na bližnji Podmelčevi kmetiji ob vznožju kotanje, ko so ji po silvestrski noči 1944. leta predstavili dr. Franjo. Pa je ta drobcena zdravnica prebrodila v vojni vse ovire in napore, prestala tudi krivice, ki jih je po nedolžnem doživela, kajti, kot nam je sama dejala, je vedela takoj, ko je prišla čez dva dvižna motova: »To bo moje delo odslej naprej. Skušala bom po svojih najboljših močeh storiti vse za ranjence. To od mene pričakujejo!« In dr. Franja jih je zdravila, čuvala od nepoklicanih oči, skrbela za njihovo hrano in toploto, za številna ležišča in celo za dobro voljo. Bila je vseskozi njihova zdravnica, dr. Franja. Drobcena žena, ki je vedno vedela, kako je tudi iz nemogočega treba narediti mogoče. Njeno ime bo za vselej zapisano v zgodovini slovenskega naroda.

Lepote slovenskih vasi

ŠMARTNO V BRDIH

Na vrhu holma sredi Brd ima dominanten položaj vas Šmartno. Vaščani, Šmartenci ali po domače Šmartini so, kdo ve kdaj nadeli posameznim delom vasi različna imena: Na placu, Pod žegnom, Dolenji konec, Gorenji konec, . . .

Šmartno v Brdih je tipičen primer srednjeveškega utrjenega, mediteranskega naselja. Vas so, kot domnevajo zgodovinarji, oblikovali na ostankih rimskega oporišča. V 14. in 15. stoletju so imeli goriški grofje in njih podrejeni plemiči tu večja posestva. Za časa avstro-beneških vojn v 16. in 17. stoletju, morda že v turških časih, pa je bilo Šmartno vključeno v sistem utrd. Obzidje s stolpi je iz prve polovice 16. stoletja, objema pa arhitekturno zanimivo oblikovane hiše, tipične ozke ulice in trge.

Zaradi svoje bogate stavbne dediščine so Šmartno v Brdih razglasili za kulturni spomenik prve kategorije. Poleg Šmartna so dobile oznako spomenika prve kategorije vasi: Breginj, Črni kal, Goče, Griže, Jamnica, Hoče pri Prestranku, Koštabona, Krkavče, Nova Lipa, Padna, Planina, Podkoren, Podnanos, Podsreda, Prem, Studor, Stari trg, Šentjanž, Šentiška gora, Topla, Trenta in Velika planina.

Potres 1976. leta je prizadejal tudi Šmartno v Brdih ter sprožil idejo o revitalizaciji vasi. Uspehi začete akcije, ki jo vodi in usmerja odbor za revitalizacijo naselja, se že kažejo. Ne še sicer v celoti, ker obnova še ni zaključena, v dobršni meri pa pričajo o pravi poti, ki so jo ubrali varuhi spomenikov ob podpori Kulturne skupnosti in skupščine občina Nova Gorica.

»Dve leti je tega, kar so končali z deli »Pri turnu« in tudi Šulimanova hiša bo kmalu obnovljena. Te se je lotila Kmetijska zadruga Brdo. Tu je bila poprej kulturna dvorana Šmartna. Predstave in ples smo imeli. Dvorano smo uporabljali vse do prihoda Nemcev 1943. leta. Zdaj v Šmartnu nimamo kulturne dvorane, smo pa zato dobili nekaj novo urejenih prostorov.« je razložil Silvester Simčič, oskrbnik prenovljenih stolpov.

Šmarsko obzidje ima pet trdnjaviških stolpov. Štiri so že obnovili in za petega zbrali sredstva. Pri zadnjem se je zataknilo zaradi stranke, ki stanuje v stolpu. V enem od trdnjaviških stolpov je razstavišče. Na razstavi v tem stolpu – »Pri turnu« so pokazali potek dosedanje revitalizacije Šmartna v Br-

dih. Kratka informacija na prospektu s slikami o Šmartnem pa govori, da se bo dokončna vizija razvoja Šmartna oblikovala le ob sodelovanju vseh, ki lahko prispevajo k programu obnove. K temu so nekateri že prispevali, nekateri še bodo. Urejen je tudi že stolp arhitektov, v katerem so se prve razstave že zvrstile in med temi razstava pod naslovom »Homage a Max Fabiani, projekt vodne poti«. Tudi hiša slikarjev je že odprla vrata obiskovalcem. Poleg obeh omenjenih lepo urejenih prostorov in razstavišča »Pri turnu«, so v Šmartnem na ogled še: romanska hiša, gotška hiša, etnografska

hiša in cerkev sv. Martina. Le-ta ima lep oltar iz 18. stoletja in freske, ki jih je naslikal Tone Kralj. Cerkveni zvonik pa je bivši trdnjavski stolp iz 14. stoletja.

KOJSKO

Od Šmartna v Brdih do Kojskega je komaj 3 kilometre, od Kojskega do Nove Gorice 22 kilometrov. Kojsko se je »zrinilo« na ozko teraso med ustjem Pevnice in Birše, v zavetje Soboških planin in Boskiča. Za razliko od Šmartnega, kjer so hiše takorekoč na kupu znotraj obzidja, so v Kojskem

V Šmartnem je že veliko obnovljenega, veliko pa še čaka na obnovo.

razpotegnjene vzdolž dolge ulice. Ob vходу v tesno vaško ulico je stal do prve svetovne vojne portal. Tega so zapirali, svoje dni pa so Kojsko varovali tudi nočni čuvaji.

»Poglejte si tale napis na naši hiši. V stari latinščini je z letnico 1788. Ko smo obnavljali fasado, smo ga pustili, ker je nadvse zanimiv. Priča, kolikor vem o tem, da se je tu delila pravica,« je razložil Leander Furlan. To potrjujejo tudi stari zapisi. Sodišče naj bi bilo v Kojskem delilo pravico Bricem tja do 1848. leta. Možak je menil še, da ima Kojsko zdaj 88 hišnih števil in okrog 280 prebivalcev. To pa je manj, kot jih je imel pred nekaj desetletji, ter da je marsikaj v vasi že propadlo ali vztrajno propada. Primer zato je spodnji Kojščanski grad.

Vas je bila pred prvo svetovno vojno kulturno in gospodarsko središče

Gornjih Brd. Zdaj je center v Dobravi. V Kojskem je bilo tedaj županstvo, tovarna sodavice, mlekarna, sejmi, sestanki članov Akademije šolskih arkadov v gradu, čitalnica, pevsko in bralno društvo, posojilnica in hranilnica ter vinska zadruga.

Sredi vasi je trg s spomenikom domačina, glasbenika Srečka Kumarja, nedaleč v stran je cerkev in župnišče. To pa ni edina cerkev v Kojskem. Druga je na griču in v njej prečudoviti oltar. »Šest let smo ga imeli v Ljubljani. Restavriral so ga, bil je tudi na razstavi »Gotska plastika« v Ljubljani 1973. leta. Mnogi v vasi se niti ne zavedajo, kako pomembna umetnina je to, medtem ko poznavalci dobro vedo zanj,« je dejal župnik Adolf Šavelj.

Oltar ima letnico 1515. Pripisujejo ga beljaški šoli. Je eden od dveh v

celoti ohranjenih krilnih oltarjev v Sloveniji. Nad predelom s skupino križevga pota je omara, zaključena zgoraj z mrežo trilitstno komponirane trakeste ornamentike. Osrednji del je oblikovan čebulasto, stranska dva polkrožno. Ob strani omare sta varuha oltarja, sveta vojščaka Jurij in Florian, vidna, kadar je oltar zaprt.

»Računamo, da bi cerkev sv. Križa, ko bo v celoti prenovljena, preuredili v majhen muzej in v njem razstavili, kar je vrednega z območja Brd. Kdaj bomo prišli do tega, ne vem, ker nam je zmanjkalo denarja za obnovo cerkve,« je pripomnil župnik in mu ob koncu pogovora podaril podobo »Sv. Križ, nad Quiskem« z letnico 25. oktobra 1852. Le-ta kaže, kako močno se je vas odtlej spremenila, a ohranila svoj veliki »zaklad« – oltar. Dobro viden je na sliki tudi križev pot, tudi ta je še ohranjen. Pred nekaj leti so ga obnovili, le poslikav ni več v njem.

Na griču, kjer je cerkev sv. Križa, je prvotno stal grad Tabor s štirimi trdnjavskimi stolpi. Eden teh je še kolikor toliko ohranjen. Tabor so zgradili v 15. stoletju, trije njegovi stolpi pa so »padli« v času francoske revolucije. Iz kamna, iz katerega je bilo obzidje gradu, so kot vedo povedati v vasi, zgradili nekatere hiše v Kojskem.

PREGOVORI IN REKI NA SLOVENSKEM

Preži na besedo ko pes na kost.

So tudi krivi preroki.

Spoznanje samega sebe je najvišji smoter.

Vednosti ne zajemamo s korcem.

Bo že moja koza mleko imela.

Bo vrnil, kakor mačka salo.

Če hočeš prijatelja izgubiti, mu moraš denarja posoditi.

Dal bi mu oko iz glave.

Domače perilo naj se doma pere.

Dvakrat zine, trikrat laže.

V Šmartno zaide precej turistov, pri obnovi vasi sodelujejo tudi strokovnjaki (foto: Marjan Ciglič).

Trgovsko podjetje Merx iz *Celja* je začelo pri celjskem mlinu na Resljevi cesti graditi novo industrijsko pekarno. Predračunska vrednost znaša okoli 600 milijonov dinarjev, ko bo zgrajena, pa bodo napekli 2400 kilogramov kruha v eni izmeni. Pekarno bosta opremila Gostol iz Nove Gorice in Termotehnika iz Zagreba.

Zlatarne *Celje* so zaključile lansko poslovno leto s 16 milijardami dinarjev celotnega prihodka, kar je za 62 odstotkov več kot 1984. Od tega je bilo 1,6 milijarde čistega dohodka, kar je dvakrat več kot leta 1984. Produktivnost so povečali za 5 odstotkov. Izdelovali bodo predvsem »turistični« nakit, nove zlatarske zlitine ter zlate in srebrne ure. Izvoz nameravajo povečati od dosedanjih 6,5 milijona dolarjev za 12 odstotkov.

Združenje pihalnih orkestrów Dolenjske sestavljajo godbeniki iz *Črnomlja, Trebnjega, Metlike, Kočevja, Novega mesta, Šentjerneja* in *Straže*, zdaj pa so sprejeli v svoje vrste še Ribničane. Dali so pobudo, da bi glasbene šole bolj načrtno skrbele za dotok kadrov.

V decembru so delavci Trima iz *Dobove* napravili 20.000 kvadratnih metrov strešnih in stenskih »sendvič« plošč.

Iz tovarne Iskra v *Kranju* je prišla vest, da so proizvedli DESETMILIJONTI enofazni in MILIJONTI trifazni števec tipa T3. Števce so začeli izdelovati že leta 1946, 1956. leta pa izvažati.

Tovarna kemičnih izdelkov TKI v *Hrastniku* načrtuje nujne posodobitve in proizvodnjo zelo kakovostnih kemičnih surovin na področju fosforne in klorove kemije. Od 23.000 ton natrijevega fosfata ga izvozijo 6000 ton, ostalo pa prodajo domačim kupcem. Oskrbujejo mariborski Zlatorog, Saponio iz Osijeka, zagrebški Labud in druge. Okoli 5 do 6 milijonov dolarjev pa rabi temeljna organizacija anorganskih kislin za uvoz surovin. Tovarna je lani izvozila okoli 17 odstotkov izdelkov na konvertibilno področje.

Delamaris v *Izoli* je povečal predeležavo plavih rib za 66 odstotkov, ko so v decembru odprli nov obrat. Tako predeležajo zdaj 10.000 ton rib na leto.

Na območju med *Lendavo, Petišovci, Benico* in reko Muro je Geološki zavod Slovenije pred novim letom začel z gradnjo posebnih jam. Te bodo omogočile rudarske raziskave to pomlad in začetek kopanja premoga v rudniku Benica, ki naj bi začel s polnim zamahom obratovati leta 1987. To leto rabijo za raziskave 860 milijonov dinarjev. V prvi polovici letošnjega le-

ta pa nameravajo nakopati prvih 10.000 ton premoga. Po kalorični vrednosti ga uvrščajo med velenjski lignit in rjavi trboveljski premog z energetske vrednostjo 3500 do 3800 kalorij.

Mariborsko združenje tekstilcev SOZD MTT je sklenilo z italijansko firmo Savio v Porderonu pogodbo za uvoz avtomatiziranih križno navijalnih strojev, ki jih bodo plačali v nemških markah. Novi stroji so opremljeni s spjalci, ki niti ne vežejo v vozle, pač pa spajajo.

Slovin iz *Ljubljane*, ki prodaja slovenska vina v ZDA, jih je tja izvozil od leta 1977 za okrog 10 milijonov dolarjev. Predstavniki družbe Laureate Jack Schermerhorn iz New Yorka, je izjavil, da je ta podružnica Coca-Cole prodala leta 1985 484.000 paketov več različnih vin, kar je za 20 odstotkov več kot leta 1984. Slovin se je lani prebil med 20 največjih izvoznikov vin na ameriški trg, kjer dominirajo italijanski in francoski vinarji.

Na prireditvi narodnozabavne glasbe v *Mariboru* konec decembra z naslovom »Lojtrca domačih« so nastopili najboljši ansambli: Henček, Alpski kvintet, Trim, ansambel Vita Muženiča, Štirje kovači, Fantje treh dolin, Fantje z vseh vetrov, Lojze Slak s svojim ansamblom, Savinjskih sedem in Slovenija. Avseniki so gostovali drugje. Za najbolj priljubljen ansambel je bil izbran trio Henček s skladbo »Valček, polka, rock n' roll«.

Delovne organizacije *Maribora* so plačale za računalniški tomograf za mariborsko bolnišnico tri milijone nemških mark. Ta tomograf je drugi te vrste v Sloveniji, prvega imajo v Kli-

ničnem centru v Ljubljani, potrebovali pa bi vsaj še dva.

V letošnjem letu načrtuje tovarna *Beti iz Metlike* nove naložbe, s katerimi namerava posodobiti tehnologijo, kupiti nove pletilne stroje, računalnik za krojenje in razširitev barvarne. Proizvodnjo bi radi povečali za 4 odstotke. Vlagali bodo tudi v kmetijstvo: v Podzemlju bodo zgradili skladišče, obnovili 3 ha vinogradov, gradili in adaptirali hleve, silose, svinjake ter kupili kmetijsko mehanizacijo.

V temeljni organizaciji Mikon, ki je v sestavu slovenjgraške tovarne usnja v *Mislinji*, so ob 25-letnici odprli nov obrat za izdelavo jader za jadrnalne deske in jadrnice. Investicija je stala ta 120-članski kolektiv 35 milijonov dinarjev, stroji pa 25. To leto nameravajo narediti 1500 jader za jadrnalne deske in 400 za jahte različnih velikosti.

Tudi Dolenjci skrbijo za ohranjanje folklornih tradicij, svojih starodavnih plesov in pesmi. Ustanovili so folkorno skupino »Kres« v *Novem mestu*, zanj so skrojili tudi dolenjske narodne noše, za katere so našli vzorce v arhivih. Iz glasbene šole Marjana Kozine v *Novem mestu* pa Kres spremlja občasno pri plesu tudi tamburaški ansambel, ki igra slovenske, grške in dalmatinske skladbe.

Mladi slikar Janko Orač iz *Novega mesta*, ki je zaposlen kot grafični delavec v novomeški tiskarni, je konec leta 1985 razstavljaval v jugoslovanskem kulturnem centru v Parizu svojih štiriindvajset akvarelov in šest oljnih slik na platnu.

»Radenska« iz *Radenc* je prejela ob koncu lanskega leta posebno nagrado »TURISTIČNI NAGELJ«, ki sta ji ga

Pomlad v parku Tivoli v Ljubljani (foto: Ivan Cimerman)

podelila RTV Ljubljana in Turistična zveza Slovenije. Nagrado je dobila za razvoj turizma v severovzhodnem delu Slovenije.

Na *Paškem Kozjaku* je lani dobilo vodovodno napeljavo pet domačij in 24 lastnikov počitniških hišic, del sredstev so dali sami, del pa krajevna skupnost. Vsa fizična dela so opravili lastniki sami. V zaselku Lopatnik so začeli obnavljati stari vodovod, vodo bo pridobilo 10 gospodinjstev. Še vedno pa so neurejena avtobusna postajališča, saj so zgradili na novo le enega na cesti Titovo Velenje–Slovenj Gradec.

V Petkovi galeriji v *Ribnici* se je konec decembra lani predstavilo šestnajst ustvarjalcev, kiparjev in slikarjev, ki so poleti ustvarili svoja dela na tradicionalni prireditvi »Ribniška likovna iskanja«. Razstavljali so slikarji Boni Čeh, Ferdo Mayer, Dušan Lipovec in Jože Marinč ter kiparji Jiři Bezlaj, Milena Braniselj, Dragica Čadež, Tone Demšar, Anton Herman, Lovro Inkret, Viljem Jakopin, Boris Prokofjev, Franc Purg, Mojca Smerdu, Dušan Tršar in Izidor Urbančič.

Srednjeročni načrt razvoja Radenske predvideva obnovo stare terapije v *Radencih*, gradnjo nove restavracije na Lendavski cesti v *Murski Soboti* in obnovo starega dela soboškega hotela Diana. Čez dve leti bo na vrsti termalno kopališče v *Banovcih*, kjer bodo

zgradili pokrit bazen in nekaj dodatnih prenočišč. V letu 1988 pa načrtujejo gradnjo novega hotela z 250 posteljami v *Moravskih Toplicah*, leta 1990 pa bi naj v Radencih zgradili nov hotel z 250 posteljami.

Delovna organizacija Donat Zdravilišča *Rogaška Slatina* se je povezala s celjsko Cinkarno. Polnilno linijo, ki je zastarela, so zamenjali z novo, ki je večinoma elektronska. Od sedanjih 14.000 litrov na uro bodo odslej napolnili do 30.000 litrov zdravilne mineralne vode Donat. Uvoženi del opreme bo vreden 300.000 zahodnonemških mark, domači del pa 15 milijonov dinarjev.

V krajevni skupnosti *Rožno – Presadol* obratuje posebna organizacija združenega dela, ki jo vodi zasebnik Matko Abram in zaposluje 30 delavcev, to je obrtna delavnica Elektromontaža. Poleg tega se ukvarjajo z rejo živine in oddajo do 3000 kg mesa ter do 25.000 l mleka letno, sodelujejo pa z Agrokombinatom Krško.

V krajevni skupnosti Paka v *Savinjski dolini* so občani udarniško uredili ceste Lahovnik–Klinc, Herlah–Pelnik, ter Loke–Jurk, skupaj okoli pet kilometrov.

V Minsku, glavnem mestu Belorusije, se je decembra mudila velika kulturna delegacija *Slovenije*, ki so jo sestavljali priznani vokalni in instrumentalni ansamblji, solisti, lutkovno gleda-

lišče, likovniki s svojo razstavo, slovenski filmarji, pisatelji, pesniki in predstavniki kulturnega življenja. Kuharska ekipa hotela »Slon« je predstavila slovenske specialitete, slovenska podjetja Emona, Lek in Gostol pa so prikazala svoje izdelke. To jesen bodo gostovali Belorusi v Sloveniji.

Zveza skupnosti za zaposlovanje *Slovenije* ocenjuje, da bo letos iskalo zaposlitev 42.500 ljudi. Šolanje bo končalo 26.500 mladih, zaposlilo se bo 300 do 400 invalidov in 400 povratnikov iz tujine. Na seznamih brezposelnih pa je bilo ob koncu leta več kot 15.000 ljudi. Največ bomo rabili nizko kvalificiranih delavcev (5000), preveč pa je delavcev s končano srednjo šolo (2100). Ker ni najti nekvalificiranih kadrov v Sloveniji, predvidevajo da bodo zaposlili 5000 delavcev iz drugih republik, lani se jih je zaposlilo okoli 5700.

Osnovna organizacija Rdečega križa *Studenec* na Dolenjskem ima med svojimi člani 131 krvodajalcev, vodi pa jo Hermina Gramc. Ta humanitarna organizacija ima aktiviste, ki obiskujejo okrog 80 ljudi, starih nad 75 let, ki žive po hribovskih predelih, med njimi so tudi šolarji.

V *Šmartnem ob Paki* so delavci organizacije Era, temeljna organizacija Vino zgradili novo skladišče za svoje pijače. Naložba jih je veljala 40 milijonov.

Center za socialno delo v *Titovem Velenju* beleži visok porast prosilcev za socialno pomoč. Največ, 2317 prosilcev, za nižje plačilo otroškega varstva. 35-odstotno povečanje stanarin je povzročilo, da jih vse več prosi tudi za pomoč pri tem plačilu.

Trimo iz *Trebnjega* je lani izvozil za 2 milijona konvertibilnih in za 1,7 milijona klirinških dolarjev. Lani so imeli v devetih mesecih za 75 milijonov dinarjev izgub, od tega 33 milijonov zaradi posla z Libijo. Pestijo jih visoke cene metalurgije, visoke obresti za izvozne kredite in dolga čakanja pri sklepanju poslov pa še razlike v dolarškem tečaju.

V tovarni Gorenje v *Titovem Velenju* so proizvedli lani 2,8 milijona izdelkov »bele tehnike«, kot so hladilniki in zamrzovalne skrinje. Vsak delovni dan je prišlo s tekočih trakov 2100, štedilnikov (1600 za izvoz), 1100 pralnih strojev (550 za izvoz), 1050 zamrzovalnih omar (700 za izvoz), 800 zamrzovalnih skrinj (400 za izvoz), 1300 hladilnikov, 3500 malih aparatov (2500 za izvoz). Od 10.000 izdelkov, ki so jih lani izdelali v Velenju dnevno, jih je potovalo na tuje 6500, to je 70 vagonov v vlaku.

Zima na Pokljuki (foto: Janez Zrnec)

Samopostrežna bencinska črpalka

Podjetje Petrol je odprlo v Ljubljani, nasproti glavnega stadiona na Titovi cesti, prvo samopostrežno bencinsko črpalko. Črpalka je opremljena tako, da si vozniki natočijo gorivo sami, račun pa plačajo pri blagajni, kjer elektronska naprava meri natočeno gorivo. Vozniki lahko dobijo gorivo 24 ur na dan. Predvidevajo, da bodo podobne črpalke namestili tudi po drugih mestih Slovenije.

Prenovljeni hotel v Kranjski gori

Ob vznožju smučišč v zimskošportnem središču v Kranjski gori obratuje od novembra lani povsem prenovljen hotel Autocommerca iz Ljubljane. Hotel je B kategorije, ima 27 sob z 68 ležišči, med njimi nekaj apartmajev. Hotel je na razpolago za tuje goste največ poleti, ko je končana smučarska sezona. Kranjska gora je izhodišče za visokogorske ture in izlete k izviru Soče, v Trento; do smučarske skakalnice Planice ob vznožju naših najlepših gora pa vodijo tekaške proge.

Prenovljeno je tudi gostišče »JASNA« pri jezeru Jasna, kilometer oddaljeno od Kranjske gore, na cesti proti Vršiču. Gostišče ima 90 sedežev in teraso. Gostje lahko dobijo domače in tudi dietne jedi. Otrokom so namenjeni posebni obroki. Goste razveseli tudi glasba.

Karta mesta Postojne

Geodetska uprava občine Postojna je izdala in založila karto mesta. Besedilo je natisnjeno v slovenskem, angleškem, nemškem, italijanskem in hrvaškem jeziku. Karta je izšla v 5000 izvodih, v merilu 1:5000, stane pa 300 dinarjev. Prodajajo jo v poslovalnicah Državne založbe Slovenije, Mladinske knjige in Partizanske knjige. Informacije dobite na Turistični informativni biro, 66230 Postojna, Tržaška 4, telefon: (067) 21-077.

Novi prospekt o kobilarni Lipica

Turistično društvo Postojna je izdalo novi prospekt LIPICA – POSTOJNA, velikosti 21 × 21 cm, s šestimi stranmi barvnih fotografij. Prospekt navaja tudi turistični program, kot je šola jahanja, šola dresure, vožnja s kočijo in jahanje ponijev za otroke. Okolica Li-

pice in Postojne je predstavljena kot možnost za izlete, dopolnjujejo pa jo še turistične zanimivosti Sežane, Koprca in Kozine. Prospekt je natisnjen v slovenščini, angleščini, nemščini, francoščini, italijanščini in srbohrvaščini, v 500.000 izvodih. Informacije vam posredujejo na Turističnem informativnem biroju v Postojni.

Novi prospekt Slovenskih Konjic

Občinska turistična zveza Slovenske Konjice je izdala novi prospekt, ki z barvnimi fotografijami in kratkim besedilom govori o zgodovinskih, kulturnih in turistično-športnih znamenitostih v Slovenskih Konjicah, v Zrečah, na Rogli, v Ločah in Vitanju. Natisnjen je v slovenskem, angleškem in nemškem jeziku, v nakladi 10.000 izvodov. Podrobnejše informacije vam posreduje: Občinska turistična zveza Slovenske Konjice, 63210 Slovenske Konjice, Partizanska 19, telefon: (063) 751-122.

Novi prospekt Koroške

Novi prospekt Koroške regije je v sodelovanju in s sofinanciranjem Centra za turistično in ekonomsko propagando pri Gospodarski zbornici Slovenije, izdala Medobčinska gospodarska zbornica za Koroško, Dravograd.

Prospekt je formata 21 × 21 cm, opremljen s karto Slovenije, ki jo je izdelal Inštitut za geodezijo in fotogrametrijo Ljubljana. Na karti so označene vse glavne ceste, vse važnejše turistične ceste, večji in manjši zimski centri, hoteli, muzeji in galerije, planinske postojanke, kmečki turizem, slovenska planinska transverzala in evropska pešpot E6-YU ter mednarodni mejni prehod.

Na notranjih straneh je natisnjeno besedilo, opremljeno z barvnimi fotografijami, ki predstavljajo zgodovino teh krajev, turistične prireditve in vse ostale možnosti športa in rekreacije, ki so namenjene turistu.

K prospektu je priložen še poseben vložek, ki turista podrobneje seznani z zmogljivostmi in turistično ponudbo Koroške.

Kranj pridobil arhiv starih vin

V hotelu Creina v Kranju so odprli nov arhiv žlahtnih vin – vinoteko. Ljubiteljem izbranih vin jih lahko ponudijo okoli 80 vrst in delikatese, ki sodijo k njim: različne vrste sirov, kraški pršut, šunko, mortadelo, domače klobase, narezke itd. Presenečenje in specialiteta te nove vinoteke pa je marinirana zlatoščica, redka postrv, ki jo lovijo le v Bohinjskem in Krnskem jezeru. Vinoteka je odprta vsak dan razen nedelje, igrajo pa vam veseli muzikanti. Za ostalo poizvedite pri: Turistično informativni biro, 64000 Kranj, Koroška 19, telefon: (064) 21-361.

Turistični koledarček – informator 1986

Celjska turistična zveza je že dvanajstič izdala TURISTIČNI KOLEDARČEK – INFORMATOR 1986, na 68 straneh žepnega formata. Koledarski del zajema lunine mene in vremenske napovedi za vsak dan, praznike v Jugoslaviji, Avstriji in Italiji ter na Madžarskem, recepte slovenskih narodnih jedi s celjskega območja; opisani so številni izleti, spomeniki, zdravilišča z vsemi podatki o boleznih in zdravljenju. Za planince so označene planinske postojanke s transverzalnimi potmi, planinske poti, smučarske vlečnice in žičnice. Opisan je lov in ribolov ter prireditve. Mikaven je seznam vseh narodnih jedi s tega območja in vrsta koristnih informacij za turiste.

Posebej so opisani večji turistični kraji: Bistrica ob Sotli, Braslovče, Celje, Dobrna, Frankolovo, Gorica pri Slivnici, Gornji grad, Jurkloster, Kozje, Laško, Ljubno, Logarska dolina, Luče, Mozirje, Planina pri Sevnici, Podčetrtek, Prebold, Radeče, Rimske Toplice, Rogaška Slatina, Slovenske Konjice, Solčava, Strmec, Šempeter, Šentjur, Šoštanj, Titovo Velenje, Topolšica, Vitanje, Vojnik, Vranksko, Zreče in Žalec.

Koledarček je izšel v 5000 izvodih, stane 250 dinarjev s pošto vred.

PETER SKOBERNE

Supot pri Koštaboni

V poletnih mesecih se na nekaj deset kilometrih obale gnete na tisoče turistov, le malokdo pa zavije od morja v gričevnato samoto slovenske Istre. Sprva smo kar nekoliko zmedeni, ko se po hitrem prehodu od turističnega vrveža in hotelske industrije najdemo sredi še zelo značilnih kraških naselij, kamnitih spomenikov prilagajanja naših prednikov burji in pripeki. Umirjeno doživljanje skali le spoznanje, da ta naselja niso danes več tako živa kot nekoč. Zaraščene njive in terase pričajo, da star način obdelovanja zemlje ni več dajal dovolj zaslužka, ljudi je privabila industrija ob obali.

Naselja v slovenski Istri so povezana z ozkimi cestami. Največjo oviro predstavljajo globoko v flišnato gričevje vrezane doline, kar moramo pri načrtovanju pohodov v ta predel skrbno upoštevati. Glavna prometnica povezuje Koper z Dragonjo, s te ceste pa se čez Šmarje odcepimo proti Koštaboni, prijazni istrski vasici, ki je izhodišče za ogled slapa na potoku Supot.

Iz središča Koštabone se usmerimo proti vzhodu po cesti, ki se spušča v dolino Dragonje. Pri prvem izrazitem desnem ovinku nadaljujemo po kolovozu naravnost po desnem pobočju doline Supota, desnega stranskega pritoka Dragonje. Zlagoma se spuščamo med terasami, na katerih prevladuje vinska trta. Pred nami je razgrnjena flišna gričevnata uravnava. Nekdaj je bilo tod plitvo morje, v katerem so se izmenoma usedali laporji in peščenjaki – nastal je fliš ali sovdan. Kolovoz se približa potoku, ki je med hitrim vrezovanjem v mehke plasti naletel na trši sklad apnenčevega peščenjaka. Nadaljnje vrezovanje se je upočasnilo, tako da je nastal okoli deset metrov visok prag, čez katerega prosto pada slap v slikovit tolmun. Pod peščenjakovim skladom je mehkejši lapor že izpran, tako da je za vodnim pramenom precejšen spodmol.

Ob slapu raste tudi zanimiva in lepa sredozemska praprotnica. Zanimiva je zaradi svoje razširjenosti, saj uspeva le tam, kjer je vpliv sredozemskega podnebja. V Sloveniji jo najdemo poleg izvirkov v Istri še v Baški grapi, ponekod v soški dolini in v Škocjanskih jamah. Lepa pa je zaradi nežnih in drobnožilnatih krpastih lističev, po katerih je dobila praprotnica imenitno antično ime – venerini lasci.

Ustavimo se še pri enem imenu,

tokrat imenu slapa – Supot ali Sopot je v Sloveniji prav pogostno povsod tam, kjer voda šumi. Zato smo bili pri iskanju slovenskih slapov nanje še posebej pozorni. Tako nas je ob terenskem preverjanju razveselil tudi Supot pri Koštaboni. Zlasti je ogleda vreden spomlad, ko ga ne zakrije zelenje, pa tudi vode je več kot v sušnem obdobju. Po dežju priporočamo močnejšo

obutev, saj je z vodo prepojena flišna preperelina prav neprijetno blatna.

Spet smo predstavili eno od manj znanih, pa vendar lahko dostopnih naravnih znamenitosti. Nanjo opozarja le dr. Anton Ramovš v svoji knjigi Slapovi v Sloveniji, označena je tudi na natančnejših zemljevidih (Atlas Slovenije), v pomoč pa bo prav gotovo tudi nasvet domačina.

slovenija v mojem objektivu

Foto:
Ančka Tomšič

1
Pijana gora nad Sevnico

2
Polzela

3
Sv. Lovrenc, kjer je zadnje
počivališče Simona Gregorčiča

4
Drežniške Ravne

5
Tržec, v ozadju Ptujsko polje

3

4

RODNA GRUDA

english section

U 130327

RODNA GRUDA, Magazine for Slovenes Abroad, Cankarjeva 1/II, 61001 Ljubljana, Slovenia, Yugoslavia | Tel. (061) 210-716
 Published by Slovenska izseljenska matica, Ljubljana | Editor: Jože Prešeren | English Translations: Milena Milojević-Sheppard,
 M.A. | RODNA GRUDA is published montly. Number 8 and 9 are published together as a double issue. | Yearly subscription
 for overseas countries is 11.—U.S., 13.—Canadian or 13.—Australian dollars. | Payment can be made direct to our Account
 No. 50100-620-010-32002-2818/5 at Ljubljanska banka, or by international money order, or by check — payable to
 »Slovenska izseljenska matica« — in a registered letter.

"The Heart Land"

Stumbling over luggage and desperately clutching a piece of paper with the address of my destination, I boarded the airport bus that would take me to Ljubljana. This was not my homeland, but I had again returned to this place — the heartland. I had left a beautiful country, Canada, and more importantly my family. A mother, whose tears had only begun to shed for I had not come for a short visit but for the year.

I often reflect back on my first few days here in Ljubljana. Everything moved too fast except for the endless lineups that I endured. If only God had given us all a common tongue that we might communicate with ease. However, I had chosen to learn my mother's tongue or rather my grandmother's tongue not knowing it was one of the most difficult in the world. There was much in my head that I understood, however I couldn't transfer this to my mouth and consequently the first days here were spent using another sense — my eyes. There was so much to see and learn. I found myself living in a beautiful city steeped in history. All this modern people walking amidst ancient buildings and overhead looms a castle as a constant reminder of their ancestor's antiquity.

It gave me a sense of being, a heritage, something that most Canadians are not so fortunate to experience. I come from a mixed household. My grandparents on my father's side immigrated from Scotland when my father was very young. My mother, on the other hand, was born in Canada and it

was her parents that brought with them a part of Slovenia to Canada. As a child our house was filled with the sounds of Yugoslavia-conversation, music. However, when my grandmother died, so did a part of Slovenia.

Now it is I who had returned to the small village of Gorica near Vinica. I walk the same mountain paths as did my grandmother when she was a young girl and indulge off the same chestnut trees that I only wish could talk and tell me of the age old tales. At first it was difficult to visit with my relatives from Bela krajina for there was so much I had to say and didn't know how. I have been there for two and a half months now studying Slovenian at one of the faculties in Ljubljana. With the support of

the Slovenska izseljenska matica I had been given the opportunity to learn a language that was almost lost. I will take with me a better understanding of Yugoslavia and a wealth of nationalism in song and dance.

With each passing day my heart is torn between a lonely letter from my parents and a love for a country far away from my homeland. This truly is where my heart rests and perhaps someday will return to stay.

People still ask me "Why have you come here?" Initially, it was very difficult to reply but now I know the answer. It was more a question of the heart and not the mind.

I am foremost a Canadian by birth, but will never disregard that somewhere my heart is safe and content high in the mountains, amongst the people, in the music, in the dance, in Slovenia!

By Kelly Neill

The Importance of a Heritage

One cannot be anything but astonished when one thinks of how many different people from all over make up our United States. It comprises individuals of different colours, religious and the most diverse backgrounds but yet together we make up one nation which we have become a monotonous conglomeration. The essence of being an American is contributing the beauties of our old country to the new and sharing it

with our fellow citizens. It is surely this that also enriches our lives and gives it more meaning. It is important to hold on to the strings of our heritage and also not to lose an important asset which distinguishes us from our neighbours. It is a chance to show our individuality and to share it with others.

One thing that we almost all have in common is that our forefathers had come here in search of oppor-

tunities and a better way of life. They worked endless hours in mines in factories and only a few of them really benefitted from the America we know today. We are the generations to profit. Their desires to return to the old country were seldom realized. We have grown up with their memories and reminiscences.

During the time of my studies here I have worked as a guide for several Slovene tours. On one of our tours last year we had seven gondolas take three buses of tourists to the little church on the island of Bled, where we were each greeted with a red carnation given to us by little boys and girls in Slovene national costumes. Being accompanied by a band of harmonica players and a Slovene song along with it. I am sure it has remained an unforgettable moment for all of us who were present.

We travelled through the most picturesque alpine country sights and had picnics on the top of hills overlooking white mountain ranges. Breathing fresh mountain air, smell-

ing the good home cooking and listening to a Slovene band is something I wish everyone could experience. These are just two of the many events which were prepared for us when we travelled with Frank Kaliks Tour from Pittsburgh.

The tour also had an opportunity and several occasions to visit their relatives. The stories of how many of them were welcomed by the family they never met before deeply touched me. Being a softy myself, I just cried when I heard some of their stories. Lots of them did not have relatives but they said that just seeing the village or the house where their parents were born, made the whole trip worthwhile.

They say: "If you don't know where you come from, you don't know where you're going!"

Come and see for yourself the country which your fathers could not forget and begin to understand — why.

I would like to extend a warm greeting to all of you who were on my tours.

By Amy Yelsevar

where the Porabje Slovenes live, in Hungary, is not included, with the exception of Gornji Senik. This is true, too, of some Slovene towns and villages north of the River Drava, in the district of Velikovec (Völkermarkt). To the furthest west of the land settled by Slovenes, most of Rezija and the western part of Beneška Slovenija has been omitted. On the other hand, the atlas includes some smaller areas not settled by Slovenes in the neighbouring parts of S.R. Croatia: Gorski Kotar, Hrvaško Zagorje and Medjimurje.

The second part of the atlas, which comes after the maps, provides descriptions of typical, larger or smaller areas in Slovenia. Each of these sections contains a description of the area, and is illustrated by an aerial photograph, and some typical photographs of the landscape, architecture, etc.

The third part of the atlas contains a full list of all towns, villages and hamlets shown on the maps. They are arranged in fine print in 6 columns on 60 pages. Also included are the names of rivers, streams, farms, hill-tops and fields. As a whole, the atlas certainly represents an important addition to the general cultural heritage of the Slovene nation. The names used conform to those used in Savnik's catalogue ("Krajevni leksikon"). The chapter about how the maps were produced is also educative for readers.

The pictures of the Slovene countryside are very striking, too, in particular the aerial views. The authors have attempted to present the most essential landscape, geomorphological, cultural-geographical and cultural-historical characteristics of our land and ethnic territory. In this case it may be observed that the parts of the Slovene ethnic territory outside the borders of Yugoslavia have not received their fair share of the attention.

The titles of the sections in the descriptive part of the atlas avoid strictly specific geographical terms and names, and instead use somewhat more indefinite expressions, such as "banks, woods and plains" (p. 245), "along the Northern border" (p. 251), "along mountains and ridges" (p. 265), "along the River Sava downstream" (p. 269), "stone and grapevine" (p. 285), "among the hills of Dolenjsko, by dreaming waters" (p. 297), "vineyards and silver-beech trees" (p. 303), etc.

Of course, there are a certain number of occasional inconsistencies in the use of some of the names of the relief features or of the local

The First Atlas of Slovenia

The long-awaited, first complete Atlas of Slovenia was published in October 1985. The preparations for the publication of this atlas have been going on for a long time, more than 20 years, and have been very demanding. In view of its scope, content and essential characteristics, both in the cartographical aspect and its purpose, the latest Atlas of Slovenia represents "cartographically and geographically one of the fundamental encyclopaedical works of national importance".

According to its concept and original content, this atlas of Slovenia is the first of its kind, and therefore unique. There has, of course, been great demand for this atlas, which has been printed in an large edition of 60,000 copies. This is due to the general richness of the presentation, and the modern cartographical techniques used, which give the maps clear relief.

The complicated and time-consuming methods used to produce the maps in the atlas, which included the latest cartographic techniques as well as aerial surveys, went on for a number of years. In

order to produce such a high-quality atlas with the greatest possible accuracy it was necessary to use the most demanding techniques available both on site, as well as in the survey offices. The presentation of the atlas as a book was made possible by fruitful and well-planned cooperation between the "Mladinska knjiga" publishing-house, the Survey of S.R. Slovenia and numerous other collaborators.

The atlas includes practically all the territory where Slovenes live, i.e. it includes, as well as S.R. Slovenia, the neighbouring lands in Italy, Austria and Hungary where Slovenes live. It contains a total of 223 sheets at a scale of 1 : 50,000. At the beginning of the book there is a key map, where the pages on which individual sheets of the atlas can be found are marked. The maps are numbered from West to East, and from North to South, which means that it is easy to find a particular sheet.

It is a pity that the atlas does not include some of the more distant lands outside S.R. Slovenia where Slovenes live. For instance, the land

names. This has been unavoidable due to the great scope of the work undertaken. These minor errors, however, do not reduce the value of this great, new atlas of Slovenia and Slovene ethnic territory as a whole. Such a rich and full edition certainly should find a place in every Slovene home.

FOREIGN-CURRENCY EARNINGS OF 230 MILLION DOLLARS FROM TOURISM IN SLOVENIA IN 1985

At the 33rd meeting of workers of the catering, hotel and tourism enterprises of Slovenia, which was held in Portorož in November 1985, general satisfaction was shown in the first figures concerning Slovenia's tourist industry and the latter's foreign-currency earnings over the first nine months of 1985. Sales of package-deal holidays to Yugoslavia were up by 20% in comparison with 1984, and the summer season was longer than usual.

Over the first nine months of 1985, the number of overnight-stays spent by tourists in Slovenia increased by 9% in comparison with 1984. The number of overnight-stays spent by foreign tourists was up by 17%, whereas the number of overnight-stays of Yugoslav tourists was up by 3%. On the basis of these data, it is estimated that 8.78 million overnight-stays will be made in Slovenia in 1985, which is an increase of 7% in comparison with 1984.

Tourists from West Germany (28.6%) are still in first place, followed by tourists from Great Britain (15.4%), but their number has increased by as much as 45%. Then come tourists from Holland, Austria, etc.

The total foreign-currency earnings in Slovenia from tourism in 1985 are estimated to amount to 230 million dollars, a figure which is up by 20% in comparison with 1984. It is interesting to note that whereas the turnover of Slovenia's tourist industry represents only 8% of the Yugoslav tourist-industry as a whole, yet Slovenia's share of the foreign-currency earnings from tourism amounts to as much as 18%.

Participants to the conference also competed in the preparation of hors d'oeuvres and meals, the mixing of cocktails, the preparation of flambé dishes, and in sports competitions.

The traditional annual awards for high-quality service were made to

the Hotel "Kras" of Postojna, to the "Metropol" Hotel of Portorož, and to the "Adria" Hotels of Ankararan, as well as to the following individuals: Bogdan Valentin and dr. Lojze Medved of the Palace Hotel, Portorož, Marjan Perk of the Postojna Cave Tourist-Hotel Orga-

nization, to Janez Leskovar of Škocjan, and to Pavel Lovrenčič of Piran.

Radenci was declared to be the winner of the 1985 competition for Slovenia's most attractive tourist town. The runners-up were Bled (2nd) and Postojna (3rd).

The Contribution of Yugoslav Emigrants during the National Liberation War

During the period November 19th—21st a symposium was held in Sarajevo, with the title "Yugoslav Emigrants and Their Contribution to the National Liberation Struggle in Yugoslavia". Many distinguished historians, socio-political workers, members of scientific institutes, sociologists, politologists, journalists and others took part in the symposium. An exhibition of publications and documents concerned with the theme of the symposium was also arranged by Lucija Barada-Benyovskiy of Zagreb.

The object of the symposium was to obtain, from several points of view, a clearer view of the contribution of our emigrants, on different continents, where they were when the second world war began and ended.

First of all it was necessary to elucidate those positive, patriotically-oriented forces who, separate from the members of negatively-oriented political emigrants' organizations (who had escaped abroad together with the members of the pre-war Yugoslav government), spread distorted reports about our national war of liberation.

Due to the false information spread by the press in foreign countries about who were the real fighters for freedom in Yugoslavia, people in many countries throughout the world did not find out for a long time who was really fighting against Fascism, the Italians and the Germans. A number of newspapers, published by quislings (ustaši, četniks and the White Guard), represented the struggle of the Yugoslav nations in a badly distorted manner.

These forces were active in Yugoslavia, and after the war they

transferred their methods to certain emigrants' movements.

Miloš Mišović, in his paper, gave an account of the Yugoslav emigrants who had taken part in the Allied missions (with the British) and the role of Great Britain which, during the first part of the war, recognized Draža Mihailović as the representative of the National Liberation Movement, and provided him with material and political support.

Dr. Marko Marković spoke about the anti-Fascist movement of Yugoslavs in the U.S.A and Canada, and about the trades-union and workers' movement and the Communist parties of both countries, of which Yugoslav workers, too, had become members before and after World War I and before the outbreak of World War II.

Luka Marković gave an account of the generous material and other aid given by our fellow-countrymen in Australia and New Zealand both during the War, and after it. To this end a Central Committee for Aid to Yugoslavia was established at Sydney and Auckland.

Vojislav Martinović illustrated the efforts of Yugoslav emigrants in Argentina, Chile and other parts of South America to help their fellow-countrymen who were fighting for their freedom in the old homeland. They published a newspaper entitled "Svobodna Jugoslavija" (Free Yugoslavia), and at a congress held on April 25th, 1943 took a firm stand against the negatively-oriented emigration movements.

Each of the speakers attempted to define the contribution of individual Yugoslav nations: the Serbs, the Croats, the Slovenes, the Monte-

negrins, the Macedonians and the Bosnians and Herzegovinians. Rado Genorio, M.A. attracted a lot of attention with his paper about Slovenes in Argentina and their joint struggle amidst the Yugoslav emigrants' movements. Before World War II, there were 25,000 Slovene emigrants in Argentina, and a total of 80,000 Yugoslav emigrants, with their families and descendants, who took part in the work of societies and published their own newspapers. In his analysis, Rado Genorio considered some new facts about Yugoslav emigrants in Argentina, as he had made a thorough investigation of the original archives during his stay in Buenos Aires, and had analysed the reasons which caused Yugoslav emigrants to take a part in the National Liberation War.

Dr. Matjaž Klemenčič spoke about Yugoslav emigrants in the U.S.A. and about the role of Louis Adamič in the United Committee of South Slav Americans (ZOJSA), which was the main organizer of material aid for the People's Army of Liberation in Yugoslavia.

Professor Henry A. Christian, an invited guest from America, analysed, in his paper, the standpoint of the American general public to the aid being sent to Tito's partisans. It was for the necessity of providing this aid that Louis Adamič tried to convince Americans with a number of his literary works, including the book "My Native Land".

Professor Lorraine M. Less from Virginia also presented a very interesting paper in which, by investigating the state records, she was able to show the efforts of the F.B.I., which has headed at that time by J. Edgar Hoover, and the viewpoint of Roosevelt's government, which was afraid of foreigners and new centres of power and propaganda, which would appear through the collection of material aid for the partisans.

The lively discussion that followed, which to a certain extent was able to explain certain debated historical facts, showed that historians and sociologists have waited all too long to make a correct assessment of this part of our history, and we must put this error right as soon as possible.

It was a pity that there were no papers from Canada, France and other European countries, which would have made it possible to produce a more complete picture of the contribution of Yugoslav emigrants to the National Liberation Struggle. However let us not forget

that there were many patriots, who, although they were not involved in any society or organization, took an active part in this struggle and gave the noblest gift: their lives.

Links with the Past

They run through our lives, and sometimes we are not even aware of them. Some are like very thin threads, but yet they are strong, reaching back into the past and connecting us with it. And then one day we feel their full strength.

— — —

He came to our country with a group of tourists. He came for a holiday, and in order to find the roots of his family. It was decades ago that his grandfather and grandmother had left it and gone out into the world. He couldn't speak their old language very well, but otherwise he spoke in American English. He walked about and drove from one pretty Slovene village to another. He talked to his relatives, who he now met personally for the first time. He looked through old photographs and his roots became ever clearer.

Then they brought him an old prayer-book ("mašna bukva"), which was once trimmed in gold, although the gold had long ago lost its lustre. The black covers had been nibbled at in places by mice. He turned over the pages of the book, and found on the first inside page the following inscription, written in an awkward child's hand, in ink: "Sveta knjiga naše babice Barbare" (Grandmother Barbara's Prayer-Book).

He remembered how many times his grandfather had recounted to him how severely punished he had been for scribbling in his late grandmother's prayer-book. The prayer-book was a real family relic since grandmother had received it as a gift from the Canon himself. His father had given him a severe beating, and then locked him up in a room ("kamra"), where for three days he had to do penance for his sin, receiving only bread and water. Grandmother Barbara's prayer-book is now kept in an American home among the documents of a family which sprang up from Slovene roots.

— — —

Women from Primorsko used to wear, every day, long black skirts. Her mother, too, had worn one.

The papers presented at the conference at Sarajevo will be printed together in a special publication, and be thus available to the general public.

She had only two black skirts. One for everyday use, and one for Sundays and holidays. When she died, she was dressed in her Sunday skirt. The other skirt, worn for daily work, she took with her to the foreign land where she went to work as the dearest remembrance of her late mother. Carefully folded inside a box, tied up with a black band, her mother's skirt accompanied her on all her travels. When she was very sad, and also when she was satisfied and happy, she used to open the box, take her mother's skirt into her lap, hold it in her arms and talk to it as though she was talking to her mother. And then she felt better, as though her mother had comforted her or shared her happiness with her. When she got married, and had children, the whole family knew of her secret, which wasn't really a secret, but just the warmest link with her dear mother. When she died, her son wrapped her mother's skirt around her folded hands, so that it remained forever close to her dead heart.

— — —

When I was just three years old, we found ourselves at Dortmund, where father was in vain trying to find work. Those were hard times, and often my sister and I were hungry. And then a kind German lady took pity on us. She took us under her roof, and gave us warm milk to drink and food to eat, too. That kindhearted, grey-haired lady, with her smile and soft eyes, was for me, then, the fairest and best lady in the world, and the cup into which she poured me milk was and remained the nicest cup I have ever had. It was made of porcelain china, and on it was a picture of a boy and a girl. The boy was dressed in light blue, and the girl in pink. They were embracing each other, and smiling gaily. I used to drink milk from this cup as long as we lived with that kind lady. When we left for Holland, and took our leave, the lady gave me the cup. Oh, how happy I was! My mother wanted to wrap it up and put it in a bag, but I wouldn't let her. On all our journeys I kept it in my hand, and at

night too, it lay on the pillow near my head.

So it was that we travelled together both near and far. The days were hard. The cup was always with me. From it I drank tea, coffee, sometimes milk and most often just water. We were abroad, but then we returned home. The war was going on. We lost our father, who was a soldier. Things were so bad that they couldn't have been worse. I fell seriously ill, and was at death's door. I had to take some very unpleasant medicine and drink bitter-tasting tea. I didn't want to take the medicine or drink the tea, but my mother gave it to me in my old cup, and I managed. When, later, I started going to school, and we sometimes ran out of oil for the lamp, then I used to light a candle and

put it in my cup so that I could do my homework. When I got married, the cup was the favourite part of my modest dowry, which hardly deserved that name. I kept it in the kitchen, in a glass-fronted dresser, for my own personal use. Then, one day, I noticed that my cup had disappeared, although it had apparently been missing for some time. I looked for it, and tried to find out where it had gone, but I had no luck. I was very upset. Still, today, I remember my cup and that good, kind German lady who gave it to me, with gratitude and love. I shall never forget it, since that dear little, delicate cup, made of porcelain, brought me joy and amusement in the hardest days.

Ina

Investment of Foreign Capital in Yugoslav Tourism?

Since, at the end of 1984, the law concerning foreign investments in Yugoslavia was changed, foreign firms have shown increased interest in investing their capital in Yugoslav tourism. Preliminary discussions with all those interested have advanced to the point that, recently, the representatives of the Yugoslav tourist industry and experts in tourism from the countries of E.F.T.A. (the European Free Trade Association) got together at Dubrovnik to discuss these possibilities.

There would be several advantages for Yugoslavia. On the one hand, there would be a considerable increase in the tourist trade, and on the other hand there would be possibilities for the development of particular kinds of tourism, for market research, propaganda, and the training of staff.

At the present moment, 15 % of the turnover of the Yugoslav tourist industry is the share of the E.F.T.A. countries (the countries of the E.E.C. give rise to 70 % of this turnover). Among the E.F.T.A. countries, Austria provides 10.5 %, Switzerland 2.2 %, and Sweden, Norway and Finland 2.1 % (no statistical data are available on Islandic and Portuguese tourists).

It is a fact that tourists from the E.F.T.A. countries travel more and more every year, and that they

spend more than 1000 million dollars on tourist trips every year.

The share of the E.F.T.A. countries in the Yugoslav tourist industry is small, and is increasing only slowly. Ten years ago tourists from the E.F.T.A. countries made 5.4 million overnight-stays in Yugoslavia, which represented 18 % of all overnight-stays, whereas in 1984 the number of overnight-stays had only risen to 5.8 million, which represented 13 % of all overnight-stays in Yugoslavia. The number of tourists coming from Switzerland has been falling steadily every year, whereas the number of visitors from Austria has neither decreased nor increased. The number of tourists from the Scandinavian countries is steadily increasing, but in 1984 no more than 1 million overnight-stays were made in Yugoslavia by these visitors.

A number of possible joint investment projects have already been proposed by the Yugoslav tourist industry. These proposals include the building of new hotels and other buildings to provide overnight accommodation on the Adriatic coast, the modernization of winter-sports centres, the repair of ancient cultural-historical monuments, and the construction of other buildings and structures. The list includes a total of 100 different construction

projects, whose realization Yugoslavia would like to achieve together with foreign partners. The projects, by republic, include the following:

S.R. Serbia: joint investment in new hotel buildings at Jošaniška banja and Soko-banja; construction of a mountain-tourism centre at Tornik on Mt. Zlatibor; construction of a "Rubin" hotel complex at Pojat on the Belgrade—Niš motorway, and of a high-grade hotel at Niš;

S.R. Croatia: construction of a tourist health-centre at Nin near Zadar, and a number of hotel buildings between Biograd and Zadar;

S.R. Montenegro: construction of two tourist centres at Budva, and a hotel at Miločer;

S.R. Bosnia and Herzegovina: increase of tourist capacities at the winter-sports centres of Vlašić, Jahorina, Skender Vakuf and Kupres, as well as at several spas;

S.R. Slovenia: increase in the capacity of health-spas.

The advantages of a policy of joint use of tourist capacities, will soon become evident. The total available overnight capacity of 200,000 beds is, as the 1985 season has shown, too small to accommodate all those foreigners who would like to spend their holidays in Yugoslavia. Due to the high rate of interest on loans, and the general lack of suitable funds, the Yugoslav tourist industry is, by itself, neither able to build new hotels nor to extend existing ones, particularly hotels with heated swimming-pools and other buildings which are vitally needed to lengthen the tourist season. In Dubrovnik a start is to be made in the field of health tourism. The Swiss are prepared to invest 13 million dollars in the construction of a centre for cardiovascular diagnosis and surgery of the heart, which would be built next to the Croatia Hotel in Cavtat. Discussions have already made considerable progress, so it can be expected that this project, too, will be realized.

At the meeting with the experts of E.F.T.A. the Yugoslav hoteliers stressed the fact that every effort will be made to simplify and shorten the procedure for concluding joint investment contracts. It is expected that a maximum period of 60 days will be needed to formalize such procedures, which will now be in the competence of the Federal Ministry for Energy and Industry. These joint investments are vitally needed, since so far there have been no investments of foreign capital in the Yugoslav tourist industry.

Our Mother - Tongue: the Freising Leaves, Ciril and Metod

The so-called Freising Leaves ("Brižinski spomeniki") are the first written record of our mother-tongue. That is what you can read in various handbooks.

Last time, we discussed the Freising Leaves in some detail and stated that these records of forms of prayer were written at the end of the tenth century. Of course, the actual words which make up the prayers are older, since the Freising Leaves are just copies of existing forms of confession and other prayers which were regularly used in the Church. From their wording it can be seen that these prayers were a real literary masterpiece, both in style and structure, and not something which had been quickly jotted down.

All research so far carried out concerning the Freising Leaves has tended to indicate that the source of these records goes back even further into our history. Most historians agree that they probably originated under the influence of a strong personality from the Eastern Slav linguistic and cultural field.

Two such people, as history witnesses, were Ciril (Constantin) and Metod (Metodius). Of them it is known that they were brothers, and came from a Slav region near the present Greek city of Thessalonika, that is from the Eastern Roman Empire, based in Constantinople, today's Istanbul. Ciril and Metod lived in the ninth century: Ciril lived from 826 until 869, when he died young in a Roman monastery, whereas Metod lived from 815 until 885, and reached a good old age. We are now commemorating the 1100th anniversary of his death.

The brothers Ciril and Metod are remembered as the Apostles of the Slavs. For they were dedicated and successful missionaries who not only propagated Christianity, but also tried to raise the cultural level of the Slav peoples. Thus, they brought them the written word, i. e. books. They introduced the Cyrillic alphabet, named after Ciril. This alphabet is not the same as the modern Cyrillic script, since it was in fact an older Glagolic script that Ciril invented.

The brothers Ciril and Metod came, during their missionary tra-

vels, several times to Slovenia. There exists quite a lot of proof of this, even though some of it is not direct proof. One of these items of proof is presented by the Freising Leaves, whose Slav linguistic style is considerably different from those of the Stična and Rateče manuscripts, and to that of the times of Trubar and Dalmatin to whom we have recently referred.

The difference between these manuscripts and the Freising Leaves is too great for us to be able to talk about the natural development of the language of the Freising Leaves into that of the Rateče manuscript, although a time gap of several hundred years is involved. I consider that we Slovenes had, at that time, a fairly independent development of language, without much influence from outside, and that therefore the Freising Leaves are more a record of the missionary work of Ciril and Metod than an actual record of the Slovene language of that time.

It has already been mentioned that the Freising Leaves date from the tenth century (972—1039), whereas Metod was created Bishop of Pannonia in 869, dying in 885, i. e. one hundred years earlier. One hundred years could mean a lot or just a little. It means three generations in a family, although individuals live at least 50 or more years. In this time the language does not change much, if, of course, it is not a case of a general change of language, as in the case of emigrants who have moved to a foreign land.

We know that Ciril and Metod must have passed through Slovenia round about the year 867 when they

had to go to Rome to defend their work. At that time our country was under the influence of the German clergy, in particular that of Salzburg. Of course, the latter were not keen on welcoming a competitor, particularly a Slav coming from the East. From older records about the conversion of Slovenes to Christianity, we know that the clergy used to translate the forms of prayer and ritual into Slovene as the need arose, otherwise, of course, the services were in Latin. Ciril and Metod were of the opinion that services should be held in the language of the people, i. e. in a Slav language. Of course the people welcomed this proposal.

For this reason the German clergy complained about Ciril and Metod's behaviour and methods to the Pope, and claimed that they were spreading a false faith or at least Eastern separatism. Pope Hadrian II listened to their account and decided that there was nothing false in their teaching, and Metod was thereupon raised to the rank of Bishop of Pannonia. However there was a lot of opposition to their work, so that in 870 Metod had to travel again to Rome. When he had again won his case he was taken prisoner by the German bishops and released only when the Pope issued an express order to that effect.

Thus, for a period of one hundred years, there is a gap which separates Ciril and Metod's appearance and the Freising Leaves. This period had, of course, to be filled by Ciril and Metod's disciples who kept to the old Slav language of the prayers until 972.

This gives rise to further questions about the development of our mother-tongue, not only in this interval but also over the period from the Freising Leaves to the Rateče manuscript, which is written in a language which differs considerably from that of the Freising Leaves, and which is more similar to today's Slovene language.

JANKO MODER

Germanization in Eastern Europe - A Yugoslav View

The Carinthian Slovenes together with the democratic Austrians expressed their dissatisfaction with

this census and with numerous actions which took place during the census-taking itself. Their protests

reached their climax with the burning of the census forms before the Government Buildings in Klagenfurt. Out of protest, in some areas they even occupied the polling stations, and thereby for a time interrupted the Census. In the villages they also confiscated the census polling boxes and burned the filled-in forms. In such a political atmosphere of explicit protest by the Slovenes and other Austrian citizens it was calculated that in the whole of Carinthia there were 3,941 people with Slovene as their mother tongue. The difference between the Nazi Population Census of 1939 and the one taken by the First and Second Austrian Republics is that the Nazis wished to count a relatively higher number of Slovene population in Carinthia in order to move the population entirely, while the Austrian authorities in the First and Second Austrian Republics wished to count as low a number of Slovenes as possible, so that it would not be necessary to grant them their ethnic minority rights, provided by the international treaties and the principles of the United Nations.

The above clearly reveals the discrepancies in the population censuses. The results are in fact absolutely incomparable, for one time the population is counted by cultural affiliation, at another by language of communication, then by language of the home, and finally by mother tongue. In this way, in 1934, according to the population census, there should have been 26,796 Slovenes; in the Nazi census of 1936 44,778 Slovenes; in 1951, by one of these statistical methods, they counted 19,000 Slovenes; in 1961 14,000; and in 1971, 16,000. After World War II the Austrian censuses become similar to the Nazi census of 1939, with respect to the implementation of the imagined language category of "Windisch". This is the only census which determined "Windisch" besides Slovene and German — a category which is fabricated and scientifically unfounded as a language category. Already in the previous century the German nationalists used it as a pejorative term for all Slovenes. The Population Census of a Special Kind is similar to the Nazi census in the fact that both censuses determined the mother tongue of the population, while the data was interpreted as data on the number of population of Slovene nationality/ethnicity.

That all the postwar Austrian statistics defied the lawful principles of statistic professionalism is obvious

from the fact that in the territories where there was a mixed population of two nationalities/ethnic groups and two languages — which together amounted to around 10,000 people — are divided in the Population Censuses into 10 (some of them artificial) language groups: "Deutsch-Slowenisch", "Deutsch", "Slowenisch", "Windisch", "Slowenisch-Windisch", "Windisch-Slowenisch", and other unknowns. Since with this division into such a variety of unknown and combined language categories of two languages, which are divided into different groups exclusively for the purpose of achieving a different order, it is not possible to find a basis for the actual language structure of the statistical units; it is also logical that in no publically accessible official Austrian statistical publications in which the results of the censuses according to language structure of the population can we find descriptions or definitions for the individual language groups as statistical units.

In the population censuses for the years 1951, 1961 and 1971 similar language constructions appear. Under the category of the language group "Slowenisch", there appear four different figures, ranging from 8,000 to 22,534, in the official Austrian statistical publications. In the German language category 42,000 people were counted in 1951. A form of pressure on the Slovene minority in Carinthia, and a falsification, the censuses provide a comparison between five different kinds of data on the language composition of the population as a result of various forms of census-taking between 1939 and 1971. For the 32-year period we may refer to the data of the census of 1939 on the language structure of the population in the Nazi period and to the three postwar official Austrian population censuses in the years 1951, 1961 and 1971, and also to the data on the structure of schoolchildren in the school year 1954/55, according to mother tongue.

To illustrate the contradiction of the results of the three postwar population censuses, three municipalities may serve as examples: St. Stephan an der Gail, Egg an der Gail, and Mieger, southeast of Klagenfurt. In St. Stephan an der Gail in the census of 1951 all the population was recorded as falling into the language category of "Deutsch"; in the Population Census of 1939, in the Nazi era, half the population was recorded as falling into this category; in the census on

schoolchildren according to mother tongue in the school year 1954/55 they counted one-third of the schoolchildren with Slovene as their mother tongue. In the official census five years later, in 1961, as well as in the Census of 1971 more than 99 % of the population fell into the language category of "Deutsch".

In the municipality of Egg an der Gail in the Census of 1951 they counted 41 % of the population in the category of language of communication "Deutsch"; in 1961 75 %; and in 1971 91 %; and in the census on schoolchildren almost 80 % of the children had Slovene as their mother tongue.

In the municipality of Mieger in the 1951 Census, one-tenth of the population fell into the language of communication category of "Deutsch"; in 1961 one-fourth; in 1971 well over three-quarters. Into the language categories "Slowenisch", "Deutsch-Slowenisch", "Slowenisch-Deutsch" in 1951 more than 90 % were counted; in 1961 only 3 %; and in 1971 more than 12 % of the population was counted. In the so-called "Windisch" categories, "Deutsch-Windisch", "Windisch-Deutsch", "Windisch", no number was entered for 1951, while in 1961 one-fourth of the population was entered into these categories; and in 1971 only 10 % of the population was included in these language categories.

(Continued in next issue)

BY DR. MATJAŽ KLEMENČIČ

página en español

PRIMER ATLAS DE ESLOVENIA

Hace pocas semanas atrás salió a la venta el ya hace mucho tiempo prometido ATLAS de Eslovenia. El mismo está perfectamente confec-

cionado y editado. Los preparativos previos como así también su edición final fueron bastantes, es así que durante veinte años se organizaron los trabajos necesarios. Los mismos exigieron un equipo especial de expertos. Por su importancia, contenido y particularidades esenciales, como así también desde el punto de vista cartográfico, se considera al nuevo Atlas de Eslovenia «como uno de los trabajos enciclopédicos nacionales más importantes dentro de la Cartografía y Geografía editados hasta el momento...»

Por su concepción y contenido original el nuevo ATLAS es el primero de este tipo y el único editado hasta el momento en Eslovenia. Por su contenido especial y riqueza de informaciones, como así también por la técnica cartográfica moderna empleada, la particular y ejemplar plasticidad, las excelentes ilustraciones y la presentación en general, han despertado un gran interés dentro y fuera de Eslovenia como así también del pueblo esloveno en general. Lo dice todo la tirada de nada menos que 60.000 ejemplares! Un gran número de procesos cartográficos modernos, como también los complicados y largos procedimientos de la fotografía aérea hicieron que la edición se alargara durante tanto tiempo. La gran exactitud, trabajo de campaña y técnica impresiva exigieron condiciones de trabajo muy especiales, en particular en cuanto a la cartografía de terreno y zonas cartográficas se refiere. El contenido y técnica especializada, ilustraciones, impresión y demás las debemos gracias a la colaboración científica y fecunda de la empresa MLADINSKA KNJIGA, INSTITUTO esloveno de GEODESIA y a un gran número de obreros especializados. Si tenemos en cuenta que las personas y la creatividad de la sociedad en general influyen y reforman continuamente la naturaleza, las regiones, el ambiente en general, es entendible entonces que el ATLAS de ESLOVENIA haya sido concebido durante tanto tiempo y que aquí o allá aparezcan algún que otro pequeño error. Figurativamente, el ATLAS de Eslovenia contiene casi todo lo que está comprendido en la región habitada. El libro contiene 223 secciones cartográficas hechas en escala 1 : 50.000. Todo está confeccionado según el relieve y contenido de la obra. Así pues podemos observar que todos los datos están a la vista y numerados ordenadamente. En general los datos están marcados al principio del libro

en la Carta o Plano de observación, ordenados de Z hacia V y de S hacia J, lo cual facilita la selección. Las secciones cartográficas están confeccionadas según los métodos más modernos y con fotografía aérea de último tipo. Con ellos está configurada la imagen cartográfica de Eslovenia en general, como así también la mayor de las obras hechas hasta el momento en la cual se ofrece la amplitud y proporciones que alcanza la población eslovena dentro y fuera del territorio nacional. Lástima que no se haya incluido las poblaciones eslovenas que están fuera del país, es decir en las fronteras de Eslovenia. Es así que quedó totalmente excluida la región de los eslovenos de Porabia (a excepción de Gor. Senik), de algunos pueblos eslovenos de Koroška al norte del río Drava y alrededores, y varios pueblos y villas del este de Rezia y de la Beneška eslovena. Mientras qué, por otra parte incluye partes que no son «genéricamente de origen esloveno» como lo son el territorio de Gorski Kotor, Hrvaško Zagorje y Medžimurje.

La segunda parte del Atlas nos presenta con textos, ilustraciones, fotos y subtítulos un gran número de regiones características de este territorio. La tercera parte del Atlas está enriquecida por una lista de todos los pueblos, villas, localidades y pequeños pueblitos por orden alfabético. Esto, con letras pequeñas, en 6 columnas y en 60 páginas. Aparte de los nombres de las localidades y demás, contiene también los nombres de ríos, arroyos, aguas, caseríos, chacras y montes o cerros, como así también las denominaciones correspondientes de los terrenos, baldíos, etc. Esto no representa sólo un aporte geográfico sino además nos muestra «la riqueza en general que alberga nuestra tierra también en el orden cultural», es decir el alcance que nuestra herencia deja al hombre contemporáneo! La nominación está bastante coordinada con la terminología de los libros de SAVNIK (diccionarios regionales). También es muy instructivo el capítulo que trata sobre el proceso de formación de las cartas geográficas que componen este Atlas. Las ilustraciones, en especial las fotografías, son bastantes, de gran calidad, marcantes y exactas, reales, y con un gran sentido estético en cuanto a las regiones se refiere. Inclusive son de gran uso e instructivas las fotos aéreas. Estas y las demás fotografías muestran sin duda todo el bagaje ilustrativo del Atlas. El material está muy bien elegido, explicado y presentado. En

especial están muy bien marcadas las regiones típicas de Eslovenia. Con un excelente sistema de retoque y sombra se realza el relieve plástico de las cartas, lo que hace que las mismas tengan un sentido cartográfico único y sean expresionistas. Los autores tuvieron en cuenta que «tanta cantidad de datos no se convirtieran en un conjunto incomprendible». Por lo tanto cuidaron mucho en presentar los datos más interesantes, las regiones más importantes, como así también la geomorfología y características culturales, históricas de nuestro país, es decir de nuestro territorio. Sin embargo tenemos la impresión que ciertos lugares fuera de nuestras fronteras fueron ignoradas. Los títulos de las secciones que tratan los capítulos son originales. Tratan de evadir la nomenclatura netamente geográfica o profesional para evitar complicaciones en la comprensión de la obra. Por ejemplo, desean que se trate geográfica y regionalmente términos indefinidos como ser: en la pág. 245 (laderas, bosques y llanuras), en la pág. 251 (en la frontera Norte), en la pág. 265 (en montañas y lomas), en la pág. 269 (en la corriente del Sava), en la pág. 285 (en montañas y lomas), en la pág. 269 (en la corriente del Sava), en la pág. 285 (piedras y viñas), en la pág. 297 (en las colinas de Dolenska, en las aguas soñadoras), en la pág. 303 (Viñedos y abedules). Sus títulos son poéticos y amables, encantadores y literalmente conceptuados, no quieren ser un «depósito de nombres usuales, vulgares o de costumbre regional determinada.» Se ha tratado de conservar la herencia cultural, geográfica e histórica sin sacar nada de lo inédito, natural o concebido. Sin embargo tenemos miedo que con el tiempo no resulte todo una total generalización. Aquí o allá observamos términos que creemos no adecuados para las distintas zonas, partes con relieves y nombres en distintas cartas, en especial en la nomenclatura descrita en el Atlas, por ej. Kozjak-Kobansko, Gorice-Slov. gorice, etc.

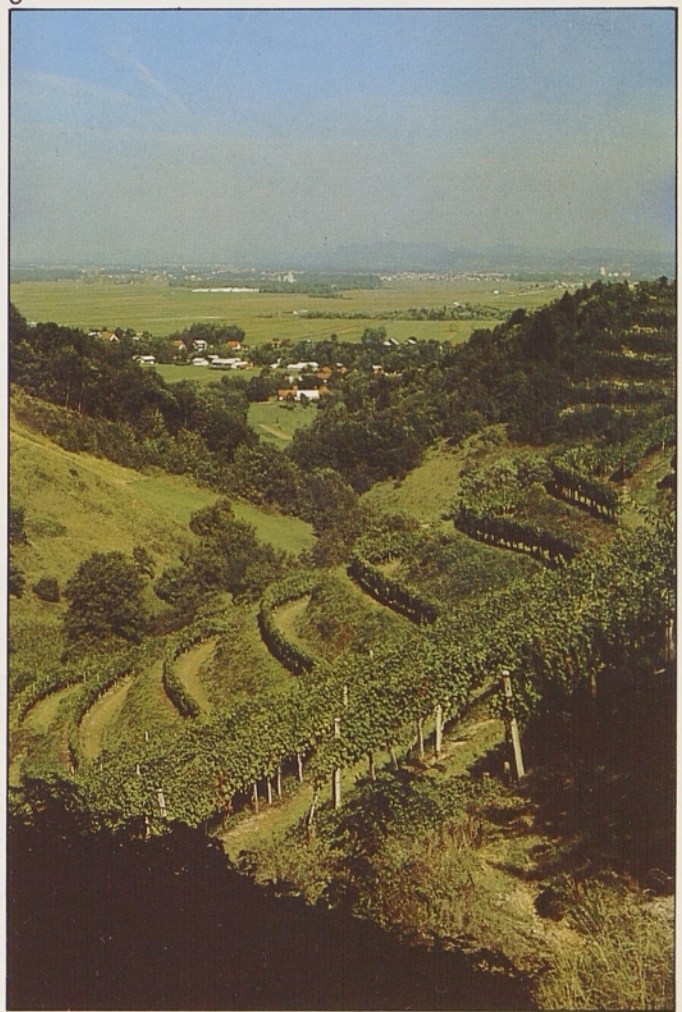
Estos y «otros pequeños errores» no pueden restar valor al importante y extraordinario ATLAS DE ESLOVENIA. La dirección y consejo de redacción aceptan que haya errores por el largo proceso de impresión, preparación y edición del mismo. Sin embargo estamos igualmente orgullosos de tener a mano uno de los atlas más originales y ricos del territorio esloveno. Sin lugar a dudas ocupa su lugar de honor en todo hogar esloveno.

Dr. M. Zgonik

2

5

Prešeren v krogu romantikov

Vsak narod hrani v srcu svojega velikega umetnika, ki si je s svojim delom in veličino ustvaril trajno mesto v narodni kulturi in narodni biti. Pri nas sta to France Prešeren in Ivan Cankar. Desetletja in stoletje je srčika njunih umetniških del spremljala posameznika in narod. Vse do danes zveni dragoceno izročilo v nas. V najtežjih zgodovinskih časih je Prešernova pesem odmevala med ljudstvom, posamezniki in skupnost so v Poezijah našli tisto povezujočo besedo, tisto zavezujočo misel, ki je dala pogum, voljo in vizijo slovenskemu človeku. Ideali, ki niso le osebni, pač pa predvsem narodni, so v preteklem stoletju zadobili slutnjo in napoved vizije, trdno vero: svobodo, svobodo za narod, za vse zatirane; ne vrag, le sosed bo mejak; in svarilo: noben strup naj ne umori ljubezni do domovine. Prešeren je povzdignil domačo umetniško besedo kot še nihče pred njim, tudi v čustvenem svetu in iskanju eksistenčnih vprašanj je dosegel izjemno mesto in ga upravičeno uvrščamo v krog evropskih velikih poetov.

Ne bomo prvi, ki se vprašujemo: kje je mesto Prešernovih Poezij, če se ozremo na krog romantikov, umetnikov časa prve polovice 19. stoletja. Kako brez zadreg in ovir presoditi njegovo mesto? Vemo, da je za časa, ko so izšle Prešernove Poezije leta 1847, komaj majhen krog izobražencev spoznal veličino Prešernove pesmi. Vemo, da je šele kasnejši čas, druga polovica 19. stoletja, pa 20. stoletje razvidelo izjemen pomen Prešernovega izročila. Ga sprejelo za svoje. Ga dojela kot pesnika domovine, kot pesnika svetovljana, ki lahko govori vsakomur. Ko se je Prešernova pesem zasedla v biti naroda, v srcih posameznikov. Na zapleteno vprašanje bi bilo mogoče odgovoriti s široko razpravo. Pa tudi drobna skica nas lahko spodbudi k razmišljanju o pesnikovem mestu v krogu evropske književnosti.

Prešeren je živel in ustvarjal v času, ko Slovenije ni bilo na zemljevidu. Na Balkanu je bila edinole Črna gora svobodna za ceno nenehnega boja. Široko območje tedanje Avstrije je vključevalo tudi Slovenijo, pod krono pa je živelo več nenemških narodov kot pa Avstrijcev. Tedaj je Metternichov absolutizem trdo krojil usodo narodov pod avstrijsko krono, ki so si želeli

pridobiti nekaj svoboščin, vladal je policijski režim, cenzura pa je bdela nad umetniki. Še posebno, če so izpovedovali demokratične ideje in domovinsko zavest in duhu narodne zgodovine in vizije. Kljub temu pa ni bilo mogoče zatreti predane ljubezni do materinega jezika, tlele so ideje o odpravi tiranije, iskrala se je želja po svobodi. Čeprav je tedaj na Slovenskem pesnilo več ljubiteljev vezane besede, pa je Prešeren zrasel daleč preko svojega časa. Za tiste razmere, trde tudi za Prešernove zasebne razmere, lahko le občudujemo pesnikovo pokončnost, zvestobo narodu in skupnim idealom in zavezavnosti humanističnim idejam. Prešeren je imel korenine v domači rodni grudi, a je znal široko zreti v svet. Ko premišljamo o Prešernovem mestu v tedanjem času, pač ne moremo odmisлити dejstev, da so zaviralno delovale razmere absolutizma, cenzure in policijske budnosti. Prešeren pa je svoje vstajanje podal s trpkno resnico:

*Kako
bit' hočeš poet in ti pretežko
je v prsih nosit' al' pekel al' nebo!
Stanú
se svojga spomni, trpi brez miru! –*

Drugo dejstvo ni nič manj opazno: mnogi pesniki Evrope so živeli v svoji domovini z narodnimi pravicami in s

samoumevno rabo materinščine vse od šol, pa do umetnosti. Drugod pa je domovinski problem nesvobodnih narodov moral odmevati v književnosti vse od Poljske, Češke in Slovaške, pa do južnoslovanskih narodov. Tu je glasnik ljudstva Peter Petrović Njegoš z Gorskim vencem, kjer pravi:

*Brez trpljenja ni junaške pesmi,
brez trpljenja ni skovane sablje!
Vsako zlo z junaštvom se zmaguje,
to najslajši je napoj za dušo,
ki se mu predajajo rodovi.
(Prev. A. Arko)*

Na Hrvaškem je Ivan Mažuranić prav tako glasnik junaške epike. Tedaj, ko je Dunaj premogel pridigarja Zahariasa Wernerja in lirika svetobolja Nikolausa Lenaua, se je Slovenija lahko ponašala s Prešernom, Čehi z Janom Kollarjem in mladoumrlim pesnikom K. H. Macho. Prešeren je v himnični Zdravljici v bistvu zapel tisto, kar je oznanila francoska revolucija, le da je ta gesla odel v poetično govornico:

*Živé naj vsi naródi,
ki hrepené dočakat' dan,
da, koder sonce hodi,
prepír iz sveta bo pregnan,
da rojak
prost bo vsak,
ne vrag, le sosed bo mejak!*

Malo je pesnikov v Evropi, ki so tedaj znali zapeti domovini in hkrati ostati odprti do sveta, Prešeren je z Zdravljico eden izmed velikih glasnikov splošnočloveških idealov. Poleg Byrona, ki je tudi po tej strani vplival na evropske pesnike, je glasnik svobode največji madžarski pesnik Sandor Petöfi, ki je daroval življenje v boju za svobodo. Pesimizem, ki je dokaj splošna podoba evropske klime za časa Svete alianse in skrajno nazadnjaških razmer, tudi pri lordu Georgu Byronu ni brezizgleden:

*Sveta jaz nisem ljubil in ne mene svet;
a naj bo viteško slovo! Verujem v to,
da so – čeprav jih nisem videl v teku let –
obljube, ki drže, in upi, ki ne mro,
in čednosti usmiljene, ki nam ne tko
pogubnih zank, da tu in tam srce
še čuti, ko se bližnjemu solzi oko,*

da so stvari, ki skoraj so to, kar se zde, da sreča ni le sen, in ne dobrota le ime. (Prev. J. Menart)

Veliki angleški pesnik ni bil le mož pesniških besed, ampak je svoje misli tudi potrjeval z dejanjem – boril se je v Grčiji za osvoboditev izpod Turkov. Romantični Jan Kollar toži nad težko usodo svojega naroda, v romantičnem kontrastu pa vseeno ne pristane na grob domovine:

Čas izpreminja si svet in vodi k zmagi pravico, kar nagrmadil je vek, mahoma zruši se v prah.

V enem izmed sonetov pesnitve Slave hči je zapel Gosposvetskemu polju in starodavnemu običaju ustoličevanja. Neuspela vstaja Poljakov proti ruskemu carizmu je primorala Adama Mickiewicza, da je z mnogimi vrstniki živel v emigraciji, v Parizu se je razcvetelo njegovo pesništvo, hkrati pa je zbiral okoli sebe ljudi za osvobodilni boj. Medtem ko je Prešernovo premišljevanje o mladosti ubrano na osebno izkušnjo eksistence in etična spoznanja, pa je Mickiewiczova Oda na mladost namenjena skupnosti in je odraz borbe za skupne cilje, zato kliče:

*Brez src in brez duha – skeleti, ne ljudje!
Mladost, podaj mi krila!
Nad mrtvim svetom naj vzlete ...*
(Prev. D. Ludvik in R. Štefanova)

Hkrati pa je Mickiewicz – kot mnogi romantiki od Prešerna do Puškina – cenil ljudsko pesem in se ji je znal pokloniti:

O, pesem ljudska, ti si kot nekdanja zaveze skrinja – davnim dnev zavetje!
(Prev. J. Udovič)

Elegantni pesnik Alfred de Musset ni zaznal teže brezdomovinskega občutja, a je v ljubezenskih pesmih iskren izpovedovalec, ni doživel izgnanstva kot Victor Hugo, a je v mračnem svetobolju nenarejen, tak, kakršen je v čustveni razplamtelosti:

*Ljubim, hočem veneti; ljubim, hočem trpeti.
Ljubim in svoj genij za poljub nudim.*

Prešeren je lahko v ljubezenski izpovedi romantik, a ne gre prezreti, da se v mnogih pesmih – delih ali celoti – razodeva tudi v stvarni podobi. Njegova neuslišana ljubezen ga loči od mnogih sodobnikov:

*Oči sem večkrat prašal, ali smem ljubiti te; odgovora ne zvem.
Od daleč gledaš, draga! me prijazno; prevzetno vihaš nos, ko mimo grem.
Ak' v tebe so obrnjeni pogledi, odtegneš prêcej svoj obraz očem;
al' ak' dekleta druga ogledujem, zakriti jeze ni ti moč ljudem.
Tako, al' ljubiš me, al' me sovražiš, kak' bi ti vstregel, siromak ne vem.*

Veliki nemški pesnik Heinrich Heine je hkrati romantično buren, pa spet realistično vsakdanji, poln kritike na družbo, tudi v ljubezni neredko posmehljiv do drugih in do sebe:

Tako sem si mislil: z neumnimi dekleti ni kaj začeti človeku; a ko sem se lotil bistrih deklet, sem se kaj kmalu še huje opekel.
(Prev. M. Klopčič)

* * *

Prešeren je doživel prvo umetniško priznanje še za življenja. Tedaj je češki književnik Čelakovsky ocenil tri zvezke pesniškega almanaha Kranjska Čbelica ter dal Prešernu posebno mesto. Kdor je obiskal Dunaj in se mudil pri nekdanjem Klinkowströmovem zavodu, je tu našel spominsko ploščo, posvečeno Prešernu. Ko je 1954. izšla v Oxfordu knjiga »Selection of Poems by Francè Prešeren«, je izzvala nemajhno presenečenje in pozno, pošteno priznanje velikemu pesniku. Še bi lahko navajali. Prešeren se je uvrstil v krog evropskih pomembnih poetov, številni prevodi to znova potrjujejo. Ne glede na to, da se število prevodov Prešernovih pesmi povečuje, pa ostaja njegovo izročilo trajnica za slovenskega človeka.

Veneti in Slovenci

Naše stare korenine

V slovenskem tisku, predvsem v »Književnih listih«, četrtkovi prilogi osrednjega slovenskega dnevnika Delo, pa tudi v tedniku Teleks, dvotedniku Naši razgledi, v tržaškem tedniku Novi list in še kje, se je preteklo poletje razvnela živahna razprava o začetkih Slovencev. Trajala je več mesecev in še danes ni povsem končana.

Povod zanjo je bila študija »Veneti – naši davni predniki?«, ki je izšla 1985 kot 10. številka Glasa Korotana, glasila akademskega doma Korotan na Dunaju, ki ga vodi p. Ivan Tomažič.

Študijo je napisal Jožko Šavli, ugotavljajoč, da segajo narodne korenine Slovencev dejansko vse do predzgodovinskega ljudstva, ki je v 13. stol. pr.

Kr. izhajalo iz znamenite Lužiške kulture na današnjem Poljskem in poneslo po vsej Evropi v silovitih naselitvenih valih novo kulturo, imenovano Kultura žarnih grobišč, ker so njeni nosilci imeli navado, da so rajne vpepelili in jih pokopavali v žarah.

Jezikoslovci so danes po večini mnenja, da so bili ljudstvo žarne kulture Veneti, s tem imenom jih po nekaj stoletjih omenjajo grški viri in sicer v obliki Enetoi, npr. Herodot v 5. stol. pr. Kr.

Študija o Venetih je bila v slovenskem tisku deležna kritike, ki je zatem sprožila široko razpravljanje v smislu za in proti. Še zlasti potem, ko je v razpravo posegel tudi znani slovenski

pesnik, pisatelj, pa tudi slavist Matej Bor, ki je preučeval napise Venetov iz tkm. Este-kulture ob gornjem Jadranu in razložil njih pomen na slovenski in slovanski podlagi.

Razpravljanje v slovenskem tisku so povzeli tudi drugi jugoslovanski listi, predvsem beograjski tednik NIN, ki pa je vse komentiral po svoje. Slovenci naj ne bi hoteli biti več Slovani, temveč Veneti, kar naj bi pomenilo že razbijanje jugoslovanske skupnosti.

Senzacija je potem povzel še tuji tisk, tako npr. dnevnik Die Welt (Hamburg), Frankfurter Allgemeine (Frankfurt), La Stampa (Turin) in še kateri.

V resnici pa je šlo za nekaj povsem

drugega. In sicer za vprašanje, ali ni treba tudi pri nas priznati, da so bili Veneti praslovansko ljudstvo in da imajo Slovenci svojo korenino še v tem ljudstvu. Zakaj številna imena gor, rek, krajev, ki so po izvoru slovenska, se nadaljujejo po Alpah vse do osrednje Švice. To območje pa so v predzgodovini poselili le Veneti. Naselitev Slovanov na Balkanu pa v zgodovinskih virih ni izpričana niti za vzhodne Alpe, kaj šele za osrednje, do same Švice.

V odkrivanju teh, starejših korenin Slovencev pa ne more biti kakega razbijanja jugoslovanske skupnosti, kakor so se nekateri bali, saj ustava Jugoslavije ne ureja sožitja njenih narodov na temelju dogodkov pred dvema ali tremi tisočletji, temveč na današnji stvarnosti. In dejansko imajo tudi drugi jugoslovanski narodi starejše kulturne sestavine, npr. ilirsko, traško, keltško. Da torej v nobenem primeru ne gre za nestvaren ideal čistega slovanstva po rodu in krvi, kakor so v prete-

klosti radi ponavljali. Odkrivanje teh starih korenin lahko kaže na medsebojno različnost, obenem pa je za vsak narod posebej obogatitev.

Toda v preteklosti, in to že v predvojni Jugoslaviji, je bilo obravnavanje tega vprašanja odkrito nezaželeno. Mislilo se je, da bi bilo odkrivanje različnosti narodov v Jugoslaviji že samo po sebi protijugoslovansko. Saj se je zdelo, da predpostavka izhajanja vseh iz prvotno enotnega naroda Južnih Slovanov še posebej utrjuje notranjo povezanost države.

Odkrita razprava o vprašanju narodnih korenin Slovencev pa je dokazala prav nasprotno, kakor so se nekateri bali. In sicer, da je danes mogoče javno razpravljati tudi o vprašanjih, ki so v preteklosti veljala za tabuje. Da je to pravzaprav novo znamenje odprtosti naše družbe do vsega, kar zanima našega človeka. Zato je vsa slovenska javnost razpravi o Venetih, tako za kot proti, z zanimanjem sledila.

Izredno zanimivo razlago imena

»Veneti« je podal pisatelj Matej Bor na kulturnem večeru v Tolminu. In sicer da se je ime prvotno glasilo »Sloven't'«. Znano pa je, da stara grščina ne pozna zloga »slo« in tudi ne glasu »v«. Zato so Grki napisali to ime kot »Enetoi«, Latini pa za njimi »Veneti«.

Ko pa pridejo v 6. stol. novi slovenski rodovi na Balkan, jih bizantinski pisci ne označijo z imenom »Enetoi«, ker to niso več isti, Veneti oz. praslovani. Imenujejo jih »Esclabenoii«, spremenec znova omenjeni zlog »slo«.

Prvi viri označujejo zato Slovence sicer za Slované, toda ne za novejše, zato »Sclavos coinomento Vinedos« – Fredegarii Cronicon v 7. stol. Torej Slovani, vendar starejši, Veneti. Razprava o teh vprašanjih bo prav gotovo še trajala. Ali bo prišlo do soglasja med različnimi stališči, še ni znano. Vse skupaj pa je prav gotovo odsev novega zanimanja za slovensko zgodovino in kulturo.

J. Š.

potopis

KARLO PESJAK

Družina Krnel – Coober Pedy

Med Slovenci v Avstraliji (III)

Prebivalci Mount Ise so omenili, da bova potovala po najdaljši ulici na svetu, ko bova nadaljevala pot proti zahodu. »Ulica« povezuje Mount Iso in predmestje Camooweal in je dolga 188 km. Pot naju je vodila h križišču »treh cest« (Three Ways), kjer se spajajo poti s severa, juga in vzhoda, zelo je bilo vroče, zato sva se odžejala v restavraciji, ki je obenem tudi bencinska črpalka, mehanična delavnica in hotel.

Na poti proti Alice Springs (Aličin studenec) sva se ustavila v nacionalnem parku Devils Marbles, kjer vsepovsod ležijo velike okrogle skale rdečkastorjave barve. Kot pravi domorodčeva legenda, je te kamne položila »mavrična kača« (Rainbow Snake) v dobi ustvarjanja (Dreamtime). Ves park je pravi eldorado za fotografije, posebno pa še ob sončnem vzhodu in zahodu. Ob poti, ki vodi skozi park, so postavili bodečo žico, na žalost pa to ni v prid živalim in pticam. Prišel sem izza ovinka in zagledal ubogo srako, ki se je ujela za perutničko, otepal se je in glasno kričala, obupana nad svojo usodo, na bližnjih evkaliptusih pa je sedelo še nekaj srak, ki so tudi

žalostno kričale nad kruto usodo svoje prijateljice. To se je moralo ravnokar zgoditi, saj je bila sraka še pri polni moči in se je na vsak način poskušala rešiti smrtonosne žice. Hitro sem jo fotografiral in nato rešil pred smrtjo, vendar sem moral uporabiti vso spretnost, da je ob reševanju nisem poškodoval. S prijateljicami je sraka veselo odletela v daljavo.

Mesto Alice Springs leži skoraj v sredini kontinenta, nastalo je ob majhnem studencu, ko so postavljali telegrafsko mrežo med Adelaido na južni obali in Darwinom na severni obali; kmalu zatem pa je studenec presahnil . . . Okrog mesta se razprostira gorovje Macdonnell Ranges, in to je tudi značilnost tega področja, z globokimi dolinami in razpokami v velikih skalah, kot npr. Standley Chasm, kjer si je potoček naredil pot med 100 metriškimi skalami in točno ob 12. uri obsije sonce razpoko in lepo obarva skale.

V Simpsons Gap, med skalami v senci, živi okrog trideset družin črno pisanega skalnega kenguruja (Black flanked rock wallaby), pri katerih je značilno, da ima mati tri mladičke naenkrat: enega v trebuhu, drugega v

vreči, medtem ko je tretji že toliko odrasel, da skaklja ob njej. Črno pisani skalni kenguru je eden od 45 različnih vrst vrečarjev, med katerimi je največji rdeči kenguru, visok do dva metra, najmanjši kenguru »palček« pa ni večji od zajca.

Ves dan sva se vozila in si ogledovala različne zanimivosti, zelo je bilo vroče, čez 40 °C v senci. Proti večeru sva prišla v Ormiston Gorge, kjer sva našla med skalami naravni bazen vode, dolg okrog 200 m, preizkusila sva ga; dá se odlično plavati, voda je kar hladna, saj je med temperaturo vode in zrakom kar 20 °C razlike, vendar je zelo osvežujoča in nama je dalo tudi novih moči.

Ena najznamenitejših turističnih atrakcij Avstralije je Ayers Rock, to je največja skala na svetu (monolit). Tja sva prišla po 480 km vožnje od Alice Springsa.

Vse okoli naju je ravninska puščava, naenkrat pa zagledava skalo, ki je 3 km dolga, 2 km široka in 348 m visoka, fantastično izgleda v vsej svoji osamljenosti in mogočnosti! Bogata je po železovi rudi in zato tudi značilne rdečerjave barve, barve rje. Ob spre-

membri svetlobe se spreminja tudi barva skale, tako se ob sončnem zahodu včasih spremeni v rdečevijoličasto barvo, ob dežju pa je čisto črna. V nacionalnem parku Uluru, kot skalo imenujejo domorodci, spada tudi Mount Olgas (gora Olga). Katajuta pa jo imenujejo domorodci, kar pomeni »veliko glav«.

Avstralci so danes zelo ponosni na Ayers Rock, kot so bili tudi pradedje domorodcev, skala je bila zelo pomembna v njihovi kulturi in verovanju.

Midva sva se povzpela na vrh, ni bilo težko, saj sva bila že oba tudi na vrhu našega Triglava, no, to je bil le malo težji sprehod, vendar pa je bilo na vrhu zelo lepo, z lepim razgledom na 40 km oddaljeno Mt. Olgas in 90 km oddaljeni Mt. O. Conor. Posebna zanimivost pa je, da prav na tej skali v peščenih lužah živi manjši rakec, ki je še ravno tak, kot je bil pred 150 milijoni let.

Odločila sva se, da bova preplezala goro Olga in naslednjega dne sva se zgodaj zjutraj odpravila na pot, opremljena s fotoaparati, stativom in vodo. Pot naju je vodila skozi zelo ozek prehod med dvema gorama, dolg približno 1,5 kilometra. Porabila sva tri ure za ta del poti, bilo je precej

plezanja, pa nama je zato oprema delala dosti težav. Na poti sva šla tudi skozi naravni obok, iz dveh ogromnih skal, ki sta se zagostili malo pred dnom prehoda. Pot sva nadaljevala po dolini, temperatura je vse bolj naraščala in okrog poldneva se je živo srebro povzpelo na 45 °C v senci. Začelo nama je zmanjkovati vode, na srečo pa sva srečala ljudi in si spet napolnila zaloge vode; ta nama je zadoščala pri nadaljnji hoji. Hodila sva 11 ur in sva bila že kar utrujena, toda, kaj utrujenost, saj je bilo okolje tako lepo, da sva na utrujenost kar hitro pozabila.

Naslednji dan sva zapustila področje Uluru. Ob poti proti jugu sva opazila tri avstralske orle, ki so veličastno krožili po nebu. Ti orli dosegaajo razpon med krili do 180 cm, to so največji orli v Avstraliji. Ob poti sva srečala dva Švicarja, ki sva jih spoznala ob gori Mt. Olgas, povabila sta naju na čaj.

Po 450 km makadamske ceste sva prispela do Coober Pedyja, kar v domorodčevem jeziku pomeni »luknja belega človeka v zemlji«. To ime predstavlja obenem opis rudarjev, ki iščejo opale, in njihov način prebivanja. Stanujejo v glavnem pod zemljo, v jamah, ki so izkopane v skale (dugouts). Pod zemljo se živi zaradi strašne vročine, ki preseže 50 °C v poletnih mesecih,

prostori pod zemljo pa imajo približno enako temperaturo, tako poleti kot pozimi (20°–22 °C). Pod zemljo je tudi cerkev, kamping prostor, trgovine in drugo, pomembno za bivanje ljudi.

V telefonskem imeniku sem našel nekaj slovenskih imen in brž poklical prvo številko. Oglasil se je Ivan Krnel; presenečen nad slovenskim glasom mi je takoj pojasnil, da je doma iz Ilirske Bistrice, v Avstraliji pa je že od leta 1960. Prišel naju je iskat z avtom in naju odpeljal na svoj dom, ki je tudi v precejšnjem delu pod zemljo.

Pred vrati naju je sprejela njegova prijazna žena, ki je doma iz Vodice v Dalmaciji, in njuna otroka, ki sta stara 10 in 13 let. Tu, v Coober Pedyju, živi Ivan že 22 let, sam koplje opale, kar je trdo in naporno delo. To dela v glavnem le spomladi, jeseni in pozimi, čez poletje pa se zaradi strašne vročine preselijo v Sydney. Ko so roke odpočite od naporenega dela, lahko tudi sam reže in brusi opale. Seveda je to zahtevno in natančno delo in ga ne moreš opravljati obenem s kopanjem.

V podzemlju nama je pokazal nekaj surovih in tudi že rezanih in brušenih opalov, tam ima tudi dve puški, za boljšo varnost. V Coober Pedyju živi okrog 3 do 4 tisoč prebivalcev, od tega približno 75% pod zemljo. Danes je tam 48 narodnosti, bilo jih je pa že tudi 52, ko je mesto štelo še 5 do 6 tisoč prebivalcev. Po številu so prvi Grki, takoj na drugem mestu pa so jugoslovanske narodnosti.

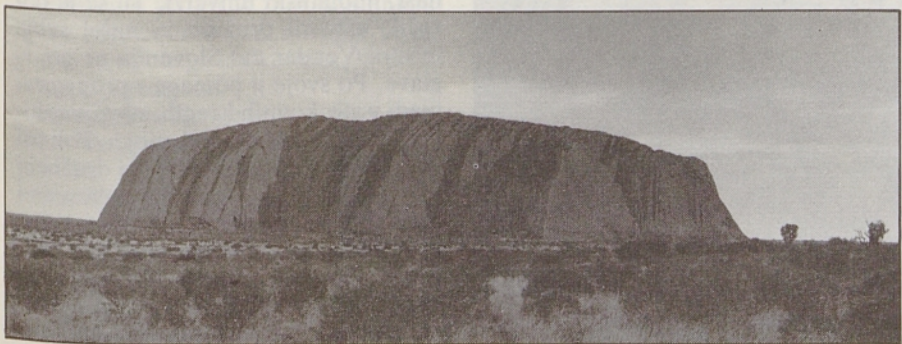
Opal je zelo drago kamenje, ki se uporablja za okras (prstani, uhani, broške itd.), v tem mestu pa se izkoplje okrog 90% vseh opalov na svetu. Ena vreča surovega opala ima vrednost 4500 \$, če je seveda odlične kvalitete.

Vsak lahko kupi kos zemlje velikosti 50 × 50 m, za to plača 20 \$, za registracijo pa še 10 \$ in jo dobi iz Adelaida že po enem tednu. Registracija velja eno leto. S strojem izkopljejo luknje v premeru enega metra do 30 m globoko, iz te glavne luknje se delajo rovi v razne smeri. Če imaš srečo, lahko obogatiš čez noč, ali nikoli.

Vsak, ki kupi zemljo, se mora obenem tudi obvezati, da bo kopal najmanj 20 ur tedensko. Mesto ima težave z vodo in morajo vso navoziti s cisternami.

Ob jedači in vinu prijetno kramljamo in kar naenkrat je že noč. Naredimo še krajši sprehod ob svetlobi zvezd; temperatura pade zelo hitro po sončnem zahodu, tako da kar šklepečeva z zobmi, zato se topla kavica zelo prileže, preden gremo spat.

Zjutraj se morava po zajtrku že posloviti od prijazne družine in nadaljevati najino pot . . .

Ayers Rock, ena od avstralskih značilnosti

Med uspešniki in avanturisti

V letu 1985 sem bil sprejet na strokovno prakso na Queen's University v Kingstonu, Ontario, Kanada. Prvič sem šel od doma tako daleč in za dolgo časa in priznati moram, da sem se pošteno bal. Bal sem se, kakšno hudo strokovnost bodo tam čez zahtevali od mene, bal sem se novega okolja in bal sem se domotožja. Menda slednje Slovence po svetu spremlja še bolj kot ljudi drugih narodov, mene pa ponavadi še prav posebej.

No, vse skupaj se je izteklo več kot lepo in prijetno in za vedno sem ostal nekoliko ameriški Slovenec. Prihod v tujo deželo je vedno nekaj enkratnega. Enkratno je prvo gledanje na drugačnost, enkratno je vznemirjenje in enkratno je prvo iskanje svojega mesta v novem okolju. Nikogar nisem poznal in spraševal sem se, če so drugi priseljenci, npr. Slovenci tudi doživeli tak duhovni šok. No, meni so vsaj za hrano in stanovanje gostitelji poskrbeli že vnaprej.

Po nekaj dneh prave zgubljenosti sem dobil odlične prijatelje, prav tako tuje študente, in ta svetovna družina se je potem odlično zabavala naslednje tri mesece. V tem času sem napisal tudi ekonomsko študijo, zaradi katere sem pravzaprav šel v Kanado, potem pa sem si zaželel poti naokrog Severne Amerike. Toda kamorkoli sem šel, povsod sem iskal dom. Ta dom pomeni svojo slovensko identiteto, iskanje podobnosti in vezi s Slovenijo ter razmišljanje o slovenskem narodu.

V Montrealu sem bil kar nor od

veselja, ko sem zagledal in obiskal slovensko gostilno Planica. Prav tako je bilo, ko sem v Ottawi srečal Moniko Koželj, ki sicer ni znala niti ene slovenske besede, njena starša pa sta bila izseljenca iz Gornjesavske doline. Včasih sem v navalu svojih nacionalnih čustev po telefonskih imenikih širrom Severne Amerike iskal slovenske priimke. Med vsemi temi čudnimi izrazi neke vrste domotožja je bilo tudi obiskovanje Slovencev in spoznavanje njihovih usod.

V Mississaugi, predmestju Toronta, kjer je močna slovenska skupnost, sem bil pri družini Čučkovih. Njihov naslov sem dobil od kolegice Katje s fakultete, ki je Terezina nečakinja. Ko sem prišel in povedal, kdo sem in kaj me je prineslo, sem bil že doma. Vse bi dali. Neverjetno prijazni ljudje. Moja domovinska dolžnost je naenkrat postala obveza, da čimveč jem.

Oba, Tone in Tereza, sta iz Slovenskih goric. Prvi je prišel Tone, leta 1958. Meje še niso bile odprte, ampak v Slovenijo so prihajale novice o bogati Kanadi. Pri osemnajstih taka novica povzroči mnogo osebnega nemira in – skok čez mejo, pa v taborišče v Avstriji in z ladjo iz Bremershavna v Montreal. Toronto je izbral, ker je bilo tam že nekaj Slovencev. Pravi, da če bi imel takrat denar, bi šel naravnost po isti poti nazaj. Brez znanja ene same angleške besede se je znašel, kot je vedel in znal. S tritedensko zastonjsko hrano in stanovanjem, kot je obljubljala kanadska ambasada na Dunaju,

ni bilo nič. Potem učenje jezika, brez slovarja, v kinu, kjer lahko ostaneš ves dan in prošnje za delo. Tereza je prišla nekaj mesecev kasneje. Ista trnova pot. Tudi po štiri dni brez hrane. Potem sta se srečala, poročila, dobila sina in hčerko, si uredila novo življenje. Otroka sta že samostojna, Tone in Tereza imata lepo hišo, svoj mir in redne stike z drugimi Slovenci in z domovino. Vendar sta Kanadčana in Slovenija je, kot že tolikokrat doslej, izgubila še dva dobra človeka.

V New Yorku sem preživel en teden pri prijateljici Suzani iz Ljubljane. Po treh mesecih Kanade sem bil enako slovensko nastrojen kot na začetku. Kanada namreč skrbi za ohranjanje nacionalne zavesti. Razlog za to je povsem ekonomski. V tej ogromni državi je le 24 milijonov prebivalcev. Če bi se npr. milijon teh ljudi odločil, da se vrne v staro domovino s svojim premoženjem vred, bi država ekonomsko propadla. Zato je bolje podarjati nacionalnost in ubijati domotožje.

V ZDA to ni več potrebno, ker je tu 280 milijonov ljudi. No, tako kanadski sem prišel k Suzani. Ona je na strokovni praksi v newyorškem botaničnem vrtu. Sposobna krajinska arhitektka je in rada bi še naprej študirala. V ZDA vidi možnost boljšega osebnega razvoja in rada bi ostala tam. Skoraj na smrt sva se skregala, ker sem jo prepričeval, da se mora vrniti, ker Slovenija potrebuje sposobne ljudi, posebej sedaj, ko je v krizi. Vedel sem, da ima tudi ona prav, a vseeno me je bolelo.

V New Orleansu sem obiskal dr. Toussainta Hočeverja z Vrhnike. Njegov oče je bil med vojno vrhniški župan, po vojni pa so odšli. Študiral je v Innsbrucku, danes pa je priznan ekonomski strokovnjak na University of New Orleans. Včasih predava tudi na naši, ljubljanski univerzi. Tu se je poročil, ustvaril družino in našel svoje mesto. Vendar mu Slovenija ne gre iz glave. Po svoje ji pomaga s propagiranjem v strokovnih krogih, njegova slovensčina je čistejša od moje. Podaril mi je svojo knjigo »Slovenski družbeni razvoj«, ki sem jo skoraj dobesedno požiral. Piše o oblikovanju slovenskega naroda, o družbenih procesih v sodobni Sloveniji, o zamejcih in zdombcih. Navdušila me je bistrovidna vsebina, še bolj pa občutek, da čutim z njim. Pisanje te knjige sem razumel

»Toga party«, praznovanje rojstnega dne v študentovskem naselju v Kingstonu, Ontario, pisana mednarodna družčina, v katero se je vključil tudi Slovenec (avtor sestavka v prvi vrsti skrajno desno).

kot izraz domotožja, kot željo da se stopiš z identiteto sojega naroda in mu daješ. Dostikrat sem dobesedno trpel, ko so me ljudje spraševali, od kod sem in sem odvrnil, da iz Slovenije. Nihče ni vedel zanjo. Vsakdo je moral potem poslušati razlago od Karantanije do Jugoslavije, celo kanadski zunanji minister, ko smo imeli predstavniki mednarodne organizacije AIESEC sprejem v parlamentu v Ottawi.

Neki Nемеc mi je nekoč rekel: »Če rečem, da sem iz Nemčije in ljudje ne vedo kje in kaj je to, je to njihov problem.« Pri nas Slovcnih je to drugače. Svoje identitete še vedno nimamo. V Ameriki je sicer pojem nacij že odvečen, toda v Evropi, kjer smo doma, še ni preživet in je lahko tudi še zelo boleč.

V San Franciscu sem en teden preživel pri Milanu Plevniku iz Črnomlja in

Sreču Papiču iz Ljubljane. Milan je kot avanturist prišel v ZDA pred petimi leti in se tu poslovno prav dobro znašel. Po duši je svetovni popotnik, avanturist, a vendar se svojega slovenstva ne more znebiti. Zadal si je nalogo, da bo po ZDA propagiral in prodajal dela modernih slovenskih slikarjev.

Srečo je sam akademski slikar. Izredno skromen je in zelo dobrodušen. Sem je prišel šele pred kratkim, da se seznanim z ameriškim slikarstvom in pod novimi vtisi še sam kaj naslika. Ne razmišlja o slovenstvu, Ameriki in takih rečeh. Enostravno je prišel in pravi, da bo kmalu, ko se bo naveličal, tudi odšel – nazaj domov.

Obiskal sem še nekaj drugih Slovencev. Tu so še Zoran Hohšteter, Andrej Zdravič, oba filmska človeka in še mnogi drugi. Skoraj vsi so se, sposobni

kot so, dobro znašli, uveljavili svoje znanje in svoj pogled na svet. Ta slovenski svetovni nazor ter znanje in iznajdljivost, ki jo v slovenskem prostoru lahko dobiš, so mi mnogokrat pomagali, da sem se znašel mnogo bolje kot drugi in se izkazal na različne načine.

Potem sem se vračal z letalom iz Toronta proti Zagrebu in premišljeval o vsem tem. Pa tudi o tem, koliko je tistih sposobnih Slovencev, ki se nikoli ali zelo redko vračajo in koliko bo še takih. Pa o tem, kako izgublamo stik z njimi, kako se srečujemo z nepotrebni gospodarskimi težavami, ki jih povzročata le nedojemljiva človeška neumnost in kako imamo težave pri uveljavljanju nacionalne identitete

Obsojen s takim razmišljanjem sem spet tu, sredi Slovenije, da ji pomagam po svojih močeh.

vaše zgodbe

LOJZE TRSTENJAK

Milošev greh . . .

Baden v Švici, pred novoletnimi prazniki. Skozi praznično okrašeno mesto so hiteli pešci. Večer je bil hladen, po zraku so plesale snežinke, zato so se sprehajalci zavijali v plašče. Le na pločniku pred veliko trgovino z bahačnimi izložbami, v katerih je vabil pravljice svet, je stal potujoči muzikant in s pomodrelimi prsti brenkal na kitaro. Pri nogah je ležal klobuk, v njem nekaj novcev . . .

Do odhoda vlaka proti Zürichu sem imel poldrugo uro časa, preveč, da bi prezebal na ulici. Zavil sem v bližnjo restavracijo, našel mizo ob oknu in od tod sede opazoval snežinke, ki so se lepile na okenske šipe.

Ob mizah ni bilo veliko gostov. Iz žepa sem potegnil Nedeljca in se zatonil v branje.

»Berete Nedeljskega?!« Vprašanje v domačem jeziku je bilo namenjeno meni, zato sem se ozrl navzgor in zagledal postavnega kodrolasca, ki me je zvedavo opazoval.

»Ste tudi vi Slovenec?« sem ga vprašal in mu ponudil stol. Slek je plašč, prisedel in dejal: »Iz Bosne sem, a imam Slovenko za ženo, ki me je naučila slovenskega jezika.«

Z Milošem, tako je bilo prišlecju ime, sva potlej skupaj posedela do odhoda vlaka. Bilo je dovolj, da mi je zaupal svojo življenjsko zgodbo:

Ni še odrasel šolskim klopem, ko ga

je mati pripeljala iz rodne Bosne v Švico – za kruhom. Medtem ko se je mati zaposlila kot čistilka, je Miloš obiskoval dopolnilno šolo in se naučil tujega jezika. Z materinim zaslužkom sta plačevala skromno stanovanje in sprva živela iz rok v usta. Leta so minevala in Miloš se je razvil v postavnega mladeniča, za katerim so se dekleta rade ozirale. Potem je prišla Vida, brhko deklet, Slovenka s Kozjanskega. V Celju je končala srednjo šolo in ker ni dobila zaposlitve, je šla na tuje – v Švico. Diplome o opravljeni šoli ni pokazala, ker ji tu tudi ne bi koristila. Delo je dobila v bolnišnici, pri delitvi hrane.

V tem času je Vida spoznala Miloša. Fant ji je bil všeč, prav tako pa tudi ona Milošu. Zaljubila sta se, poročila in si ustvarila dom. Danes imata dva ljubka otročiča, starejši že hodi v šolo, mlajši pa je še v vrtcu.

Otroci so jima prinesli veliko veselja pa tudi neveselosti. Miloš ju je vsako jutro pred službo vozil v otroško zavetišče v Zürich, po službi pa nazaj domov. Vida pa je skrbela za kuhinjo in dom.

Vida je bila od vsega začetka močno navezana na dom, na rodno Kozjansko, na svojo ostarelo mater, ki je željno čakala hčerko. Tudi sedaj, pred novoletnimi prazniki, je z otrokoma odpotovala za en teden domov. Miloš

ni šel z njo. Boji se, da bi ga zadržali in poslali k vojakom. Zato raje ne gre, čeprav se mu trga srce od bolečine. Zato v dneh, ko ni Vide in otrok, ne strpi doma. Obiskuje gostilne in v pijančiji utaplja svoj nemir.

Ta greh, kot pravi Miloš, mu leži na srcu že nekaj let. Miloš bo v kratkem postal kotlovni mojster, pa tudi sedaj lepo zasluži. A kaj mu pomaga vse to, ko pa ne najde miru, ker ne more domov na Vidin dom. Saj bi oblekel vojaško suknjo in s tem plačal svoj dolg, a kaj, ko bi na tujem moral pustiti Vido in nedorasla otroka sama. Tega pa ne zmore in ne sme.

Zato bosta Miloš in Vida v kratkem postala švicarska državljana. Potlej bo tudi Miloš lahko potoval domov, na ženin dom – v Slovenijo. A, potovala bosta kot tujca, s tujim potnim listom pa tudi njuna otroka bosta v domovini svojih staršev – tujca. To Miloša boli, da ne najde miru in tudi ta večer je sam, samcat prešteval dneve in ure, ko se bo vrnila Vida z otrokoma.

Pogledal sem na uro, bil je čas, da se posloviva. Pospremil me je do vlaka in preden sem vstopil, sva si segla v roke. V svoji sem začutil veliko, drhtečo dlan in blesk v njegovih očeh je prisegal, da z Vido s tistim tujim državljanstvom ne bosta prodala domovine in še to, da sem v tem zimskem večeru na tujem našel prijatelja.

MILOŠ MIKELN:

Slovenska plemena

V redni zbirki Prešernove družbe za leto 1986 je izšla tudi knjiga humoresk Miloša Mikelna z naslovom »Zgaga vojvodine Kranjske«, katere naslov spominja znamenito Valvasorjevo »Slavo vojvodine Kranjske«. V knjigi avtor na duhovit način označuje napake sodobnih Slovencev.

Zgodovina je delila današnje slovensko ozemlje na štiri dežele: Koroško, Štajersko, Kranjsko, Goriško. Ker je večina nekdanje Koroške in Štajerske danes nemška, čeprav je bila nekdanj na Koroškem prva slovenska država in so na Štajerskem segali Slovenci do Dunaja, večina Goriške pa je italijanska, nam je v celoti ostala samo stara vojvodina Kranjska. To delimo, kakor jo je že Valvasor, na Gorenjsko, Dolenjsko, Notranjsko, Primorsko, njegovo peto kranjsko pokrajino, Srednjo Kranjsko, ki je segala od Ljubljane do Bele krajine, pa delimo na osrednjo ali ljubljansko Kranjsko, Suho krajino, Kočevsko in Belo krajino. Tudi Primorsko je treba deliti vsaj na Kras, Brda in Brkine.

Sodobna geografija za razliko od zgodovinske loči naslednje slovenske dežele, če jih naštevamo od zahoda proti vzhodu: Brda, Goriško, Kras, Brkine, Notranjsko, osrednjo ali ljubljansko Kranjsko, Gorenjsko, Dolenjsko, Suho krajino, Kočevsko, Belo krajino, Zasavje, Posavje, Kozjansko, Štajersko, Koroško, Pohorje, Haloze, Slovenske gorice, Prekmurje. Tako vsaj piše na naših današnjih zemljevidih.

Vseh Slovencev seveda tudi ta delitev še ne zadovolji. Užaljeni ostanejo Savinjšani, Šalečani, Ribničani, Sremičani, Ptujčani, Žumberčani – nehajmo naštevati, ker bomo sicer porabili pol knjige za to.

Zmeda je res impozantna, vendar bi dokončno zmešnjavo lahko zagotovil še nov Inštitut za proučevanje slovenskih pokrajin in plemen, če bi mu le dali dovolj denarja in ljudi.

Nas ta zmešnjava ne bo pokopala. Po temeljitem študiju smo namreč razdelili Slovenijo tako, kakor jo delijo Slovenci sami, ko govorijo o skopih Gorenjcih, trmastih Korošcih, razgrajških Štajercih, bahavih Kranjcih, žejnih Dolenjcih, premetenih Primorcih.

Slovenijo smo torej razdelili na šest poglobitvenih pokrajin in Slovence na šest večjih plemen. Pri tej delitvi vklju-

čujemo v Primorsko vse od Brd preko Goriške in Krasa do Brkinov, v Dolenjsko tudi Suho in Belo krajino ter Kočevsko z Ribnico vred, v Kranjsko ne le širšo ljubljansko kotlino, temveč tudi Notranjsko, v Štajersko pa vso vzhodno Slovenijo od Zasavja do Prekmurja.

Da so vsa ta plemena slovenska, ne verjame noben pravi Slovenec. Vendar, ker tako piše na zemljevidih in ker tudi tuji tako trdijo, bo že res.

Pozorni bralec je gotovo že opazil, da lastnosti posameznih slovenskih plemen nismo opisali tako, kot ta mislijo o sebi sama, temveč po tem, kar jim pripisujejo drugi. Te zanesljive metode se bomo držali tudi poslej, ko prehajamo k njihovem opisu.

Poglavitna lastnost Korošcev je trma. To jim je privzgojila zgodovina. Njihovi severni sosedi Nemci so namreč zadnjih tisoč petsto let rinili na jug po dveh poteh: po zahodni čez alpske prelaze na južno Tirolsko in po vzhodni čez Koroško k toplemu Jadranu. Če so se Korošci hoteli ubraniti pred to premočjo, so morali biti trmasthi kot voli, ki ponekod še danes orjejo strme koroške njive sredi črnih planinskih lesov.

Če si Korošec nekaj vtepe v glavo, potem tako tudi mora biti, pa če mu je to v korist ali v škodo. Pravijo, da so Korošice bolj prilagodljive in ukrotljive, ampak to so govornice, ki jih nisem utegnil v za to pravih letih preveriti na terenu.

Sicer pa imajo Korošci najlepše slovenske pesmi, črničevci in zadržanost, ki se kaže tako v javnem življenju kot v zasebnem. Prav zaradi te zadržanosti se Korošci nikoli niso silili vladati drugim slovenskim plemenom. Ko je bil Celovec središče slovenske književnosti, Korošci niso vsilili svojega dialekta drugim kot slovenski knjižni jezik, kakor so pozneje storili Kranjci. Tudi za politično nadvlado se niso potegovali; nekako zamalo se jim to zdi, saj so imeli svojo državo in vojvode že davno, ko druga slovenska plemena niti še dobro zase niso vedela.

Štajerci so najbolj hrupno slovensko

pleme. V gostilni napravi en fičko Štajercev več trušča kakor en avtobus Korošcev. To velja tako za moške kot za ženske: če se Kranjec ali Dolenjec poroči s Štajerko, pravi, da mu ni treba več imeti psa pri hiši. Kadar se Štajerci kljub glasnim besedam ne morejo o čem dogovoriti, posežejo po kolih in drugem primernem orodju, nakar si s tem vtepajo svoje teze v glave, opombe in razlago pa zapisujejo na hrbte.

Štajerci se stalno dajejo s Kranjci za nadvlado v Sloveniji. Kako prebrisani so pri tem, pove podatek, da je bilo v enem prejšnjih mandatov v ljubljanskem mestnem svetu 60 odstotkov Štajercev, ne da bi Ljubljančani sploh vedeli za to. Isto je z republiško vlado, pred časom so samo izjemoma vzeli vanjo koga, ki ni bil iz Šmarja pri Jelšah in okolice. Sicer pa se v slovenski vladi izmenoma vrstijo moštva Štajercev in Kranjcev, pri čemer pa ni mogoče reči, da bi se eni kaj bolje izkazali kakor drugi, in tudi tisti posamezni Primorec, Gorenjec ali Korošec, ki ga imajo prvi in drugi za mirno vest in za okras, tega ne more spreminiti.

Ob tem Štajerci zelo natančno pazijo, da imajo sami vse tisto, kar si privoščijo kako drugo slovensko pleme, sicer takoj zavpijejo, da so zapostavljeni. Bojda jim gre zelo na živce, da imajo Primorci morje, zato ga nameravajo napraviti tudi na Štajerskem. Lokacija je že določena, izkopalni ga bodo pri vasi Morje blizu Maribora.

Kranjci se imajo za Slovence par excellence, v površnem prevodu za ekselence, v smiselnem pa za srž in sol slovenskega naroda. V prejšnjem stoletju so Kranjci v skrivnem parku z Gorenjci vsilili Slovincem kranjščino kot knjižni jezik. Zato danes npr. v gledališču vsa kritika hvali izgovorjavo igralca, ki zavija po šišensko; če pa kdo reče en sam štajerski »e« ali koroški »r«, mu takoj očitajo, da ne zna slovensko.

Ko je Valentin Vodnik napisal pesem o »Zadovoljnem Kranjcu«, je Kranjcem zadovoljnost podtaknil. V

resnici Kranjci sploh niso zadovoljni, temveč imajo hud manjvrednostni kompleks. Vodnik jih je hotel tega ozdraviti in jim je našteval, kaj vse imajo, kako so lahko zadovoljni zategadelj. Vendar so Kranjci svoj manjvrednostni kompleks ne le obdržali, temveč ga celo vsiljujejo vsem Slovincem kot splošno narodno lastnost, čeprav npr. Štajercem, Korošcem ali Primorcem prav nič ne pristoji. K širjenju tega kompleksa je veliko prispeval Cankar, v novejšem času pa Jože Javoršek in Taras Kermauner, ki nam dokazujeta, kako smo Slovenci do dna duše pokvarjeni in zaničevanja vredni, za praktični primer pa uporabljata drug drugega.

Značilno za ljudi, ki se čutijo manjvredne, je da visoko vihajo nos nad vsemi, za katere mislijo, da so še manj vredni od njih. Tako kompenzirajo svoj manjvrednostni kompleks tudi Kranjci. Druga značilnost ljudi z občutkom manjvrednosti pa je, da postavijo visoke plotove okoli svojega imetja in se izogibajo pogledati čeznje v široki svet. Zato je na Kranjskem zelo razvito vrtničkarstvo vseh vrst, od solatnega do kulturnega, izumiteljskega in tako dalje.

Gorenjci ne izvirajo, kot zadnje čase nekateri krivo učijo, od Škotov, temveč so Škoti nastali tako, da se je neki razsipni Gorenjec izselil tja. Cigani, ta živi barometer človeške radodarnosti, se izogibajo Gorenjske kot pes plesišča. In če je kdaj lahko živel in se preživljal na Gorenjskem kak berač, je bil taka redka znamenitost, da ga je takoj popisal Finžgar v ljudski igri ali Tavčar v povesti.

Nekateri imajo Gorenjce za izumitelje planinstva, ki je pri Slovencih zelo priljubljeno. To je zmeta. Planinstvo so v naših krajih izumili Savinčani. Prva znana planinska postojanka pri nas je Potočka zijalka pod vrhom 1929 metrov visoke Olševe. Tja so že pred 20.000 leti hodili davni predniki Savinčanov na oddih; ker so bili za oskrbnike tega zavetišča jamski medvedi, se ni dolgo obdržalo.

Pač pa so Gorenjci izumili železne okenske križe, plot iz krajnikov in druge priprave, s katerimi se človek čim bolj zavaruje pred sosedi. Gorenjec hoče namreč živeti samo zase, to dokazujejo tudi moderne sociološke raziskave, ki so ugotovile, da npr. Štajercem išče sosedsko družbo, Gorenjec pa se je izogiba.

Pravo nasprotje Gorenjcev v tem oziru so Dolenjci, ki so najbolj gostoljubno slovensko pleme. V manj pomeščenjenih področjih Dolenjske nedeljski turist še danes ne more mimo

hiše, ne da bi ga, neznanca, povabili, naj vstopi in popije kozarec vina. Nekateri trdijo, da je to samo izgovor za Dolenjca, da ga lahko hkrati še sam zvrne kozarec, vendar to ne bo držalo, ker ga zna Dolenjec prav uspešno žuliti tudi sam zase.

Narava je dodelila Dolenjcem večidel kislina vina, kar je po eni strani vzrok njihove skromnosti in potrpežljivosti, po drugi pa tega, da znajo ob vsej svoji priljudnosti biti tudi zelo strupeni. Dolenjec ne sovraži na glas in vsem na obeh, temveč na drobno, vendar vztrajno. Če dobi Dolenjec koga v želodec, ga bo strupil počasi in potrpežljivo, s kislim vinskim kamnom, ki se mu je nabral med dolgoletnim uživanjem cvička. Vdana Dolenjka pa svojega moža ne bo ugonobila z nožem kakor Štajerka ali s sekiro kakor Korošica, temveč s strupenimi gobami.

Sploh Dolenjec ničesar ne obeša rad na veliki zvon, tudi svojih težav ne. Dolenjcem še ni uspelo napraviti svojih nerazvitih območij za republiški problem. Vendar tega ne delajo iz prirojene molčečnosti, ki je na primer značilna koroška lastnost: Dolenjec se bo v vlaku že davno spoprijateljil z neznanim sopotnikom, ko bo Korošec šele rekel »doberdan«, če sploh bo. Gre bolj za nekakšno sramežljivost; to se kaže tudi drugod, saj so Dolenjke med Slovenkami najbolj sramežljive.

Primorcem pripisujejo druga slovenska plemena vetrnjaštvo in nezanesljivost. Primorec je lahko zelo gostoljuben do tujega človeka, hkrati pa bo najboljšega prijatelja pustil na cedilu. Zelo bo darežljiv in ponudil bo drugemu vse, kar ima – naslednji dan pa ga bo tako okoli prinesel, da se bo še sam čudil svoji zvitosti.

Primorci veljajo za najbolj gostobesedne Slovence, kar je v zvezi z njihovim živahnim temperamentom. Zaradi njega so bili Primorci tudi posredniki številnih italijanskih kletvic v slovenski jezikovni prostor, seveda ne vsi vprek, temveč tisti med njimi, ki so tihotapili prek mej. Tako je bil slovenski besedni zaklad kletvin večinoma italijanski, dokler ga z rastočo notranjo čvrstino Jugoslavije niso prevzeli drugi južnoslovanski jeziki. Usoda malega naroda je pač bridka: niti svojih izvornih kletvin si ne more privoščiti.

Vinska trta, ta čudežna roža, ki je Slovincem (razen Korošcem in Gorenjcem) tako odločilno sooblikovala navade in značaj, pod toplim primorskim soncem najrajši dozori. Zato so Primorci priljudni in veseli ljudje.

Tako smo prišli do konca našega

kratkega pregleda značilnih lastnosti slovenskih plemen.

Da so ta plemena tako različna med seboj, niso povzročile samo podnebne razlike med pokrajinami, temveč tudi njihovo na različne načine mešano poreklo.

Ko so Slovani osvojili te kraje, so našli najstarejšo kulturo in najbolj gosto poseljenost na Dolenjskem, kjer so se hitro stopili s prejšnjimi prebivalci. Najtežje so se pomešali s Kelti in še od njih starejšimi praprebivalci na goratem Gorenjskem in Koroškem.

Pri tem so se mnogo bolj, kot danes mislimo, ohranili jezik, običaji in značaj prejšnjih prebivalcev teh krajev. Pri nas že ne vemo več, kaj pomeni beseda »kočna« – pri švicarskih Retoromanih v zahodnih Alpah je to voda. »Bajta« pravijo hiši stari Ladini v osrednjih Alpah.

Pa v poznejših časih: kdo ve, koliko je na Ptujskem polju Turkov in Poturčev, ki jih je pustila tam razpadajoča vojska velikega vezirja Kare Mustafe na umiku izpod Dunaja; koliko je na Kranjskem ostalo francoske krvi iz napoleonskih vojn; kdo ne pozna še danes strnjenih uskoških naselbin v Beli krajini. In tako dalje.

Slovenske dežele so bile velik nabilnik, v katerem so pustila svoje sokove tako prvotna ljudstva kot vsi drugi, ki so prišli na to križišče poti s severa na jug in z zahoda na vzhod Evrope.

Slovinci pri tem niso bili v vlogi mrkega hudogleda, ki bi na križišču pobiral mitnino in od nje bogatel. Niso mogli urejati prometa na križišču po svoji volji. Nasprotno: zelo so morali paziti, da jih ni povozilo, kar je drvelo tod mimo.

Pri tem pa so se vsa med seboj tako zelo različna slovenska plemena navzela skupne lastnosti, ki jim je omogočila, da so preživela: trpežnosti.

Trpežen je Slovenec bolj kakor usnjen podplat.

To pa je tako pomembna, tako usodna lastnost, da je zmogla storiti celo nemogoče: združiti Gorenjce in Dolenjce, Štajerce, Primorce in Korošce, ta med seboj tako različna plemena, v en narod, v Slovence.

AVSTRIJA

Jesenski izlet

Slovensko planinsko društvo na Predarlškem je 27. septembra lani organiziralo jesenski izlet v naravo. Bil je lep, sončen dan, kar je veliko prispevalo k uspehu tega izleta.

V lepem številu smo hiteli iz Bödela proti koči Lustenauer. Pot je bila čudovita, vodila je po gozdu skozi planjave in se je postopoma vzpenjala navkreber, tako da pot tudi za starejše ljudi ni bila naporna. Med potjo smo imeli pri kapeli tudi slovensko mašo, ki ji je z zanimanjem prisostvovalo tudi nekaj Avstrijcev. Nekaj čez dvanajsto smo lačni in žejni prispeli do kočice Lustenauer, kjer so nam postregli Slovenci, ki kočico uspešno vodijo že nekaj let. Popoldne smo preživeli ob petju slovenskih narodnih pesmi.

Zaželeli smo si še več takšnih srečanj, saj smo Slovenci vse preveč razkropljeni. Vsem, ki so organizirali ta izlet, zlasti pa predsedniku slovenskega planinskega društva g. Žagarju, Stefanu Felbarju in pevcem, iskrena hvala.

Majda Bevk, Dornbirn, Avstrija

Člani Slovenskega planinskega društva v Voralbergu in Slovenskega smučarskega kluba Alpina v Hardu na družinski kolesarski turneji 2. julija 1985

so s svojim prisrčnim nastopom veliko prispevali otroci slovenskega dopolnilnega pouka pod vodstvom neumorne učiteljice Antonije Brezec. Ko so izzveneli zadnji zvoki ansambla in so zastali zadnji plesni koraki, smo prejeli prijazno povabilo, da še pridemo. Upamo, da bomo lahko.

Slovenski smučarski klub Alpina združuje 80 družin in 40 posameznih članov. Do leta 1984 je bil samostojna smučarska sekcija Slovenskega planinskega društva v Voralbergu, od takrat je samostojno društvo in posveča največ pozornosti vzgoji mladega smučarskega kadra, saj predstavlja dve tretji-

mlade. Še vedno pa se udeležujejo tudi planinskih in kolesarskih izletov, ki jih organizira slovensko planinsko društvo v Voralbergu, ki združuje okrog 100 članov. To društvo je bilo ustanovljeno leta 1975 in ta letnica predstavlja za obe društvi leto ustanovitve. Društvo prireja planinske ture, kolesarske izlete, družabne prireditve – med temi je najpomembnejše vsakoletno martinovanje. V teh letih so organizirano prehodili planine od Triglava, Mt. Rose, Matterhorna pa tja do Mt. Blanca. Družinsko kolesarsko turo bosta društvi v letu 1976 organizirali skupno, letošnje ture, ki jo je organiziralo planinsko društvo, pa so se udeležili tudi člani Alpina.

Obema društvoma ob desetletnici iskreno čestitamo in želimo, da bi v medsebojnem sodelovanju še dolgo in uspešno združevala rojake v tem delu Evrope.

G. H.

BELGIJA

Umrla je Jožefa Globelnik

V Genku je 21. aprila 1985 umrla zavedna slovenska rojakinja, mama in babica Jožefa Globelnik, vdova po Antonu Globevniku, rojena 18. marca 1904 v Novem mestu. Sorodniki in drugi slovenski rojaki, ki živimo v Belgiji smo se od nje poslovili v velikem številu, saj je bila med vsemi dobro znana in priljubljena. Ob odprtem grobu smo ji spregovorili tudi v imenu društva »Slomšek«, kjer je bilo med drugim poudarjeno tudi naslednje: »Jožefa Globelnik je bila pravi vzor skrbne slovenske matere. Bila pa je tudi pionirka slovenskega društvenega in družabnega življenja med belgijskimi Slovenci. Ne samo da je vzorno vzgojila svoja otroka, ki jima je vsadila v srce ljubezen do slovenskega duha, obenem je bila tudi vzor slovenske matere, kakršno bi si želeli imeti mi

Skupina razigranih slovenskih rojakov iz Voralberga pred kočico Lustenauer

Obisk med rojaki v Voralbergu

Vozili smo se od jutra, ko se še ni delal dan pa tja do poznega popoldneva, čez vso Avstrijo, tja do švicarsko-nemške meje k skupini Slovencev, ki živijo v mestecu Hardu in okolici. Tja je povabil turneje Slovenske izseljenske matice ob dnevu republike z ansamblom Toneta Kmetca Slovenski smučarski klub Alpina. Ob prijaznem sprejemu odbornikov društva smo kaj kmalu pozabili na utrudljivo vožnjo in se skupaj z njimi pripravili na proslavo. Dvorana se je napolnila, zbralo se je okrog 150 ljudi, k slavnostnemu vzdušju pa

ni članstva prav mladina. Med njimi je veliko talentiranih smučarjev, ki so tudi člani avstrijskih, nemških in švicarskih klubov. Tekmujejo za vsa društva in posegajo po najvišjih mestih. Za njihovo vzgojo pri društvu skrbi 5 učiteljev smučanja in 3 vaditelji. Društvo pa se ukvarja tudi z drugimi aktivnostmi, organizira priložnostne proslave ter športne igre z mladino iz domovine z namenom, da bi se mladi – tam rojeni Slovenci čim tesneje povezali s svojimi vrstniki v domovini, pa tudi zato, da bi se slovenska beseda ohranila tudi med mladim rodod, katerega pogovorni jezik je sicer nemški. V prihodnosti želi društvo ustanoviti pevski zbor ali oktet in dramsko skupino za

vsi. Pogosto je vsa izžarevala za slovensko društveno delo, bila je tajnica in dolgoletna odbornica slovenskega društva Slomšek.«

Pokojna Jožefa Globelnik

Za Jožefo Globelnik žalujejo družine Revinšek, Globevnik, Globelnik in Koreli.

Stane Revinšek

FRANCIJA

Vinska trgatev v Aumetzu

Slovensko delavsko društvo iz Aumetza je 5. oktobra 1985 priredilo tradicionalno »vinsko trgatev«, ki vsako leto poleg članov privabi tudi mnogo obiskovalcev iz bližnje in daljne okolice. Še posebej nas je razveselil prihod skupine petdesetih rojakov, članov Združenja Jugoslovanov v severni Franciji na čelu s predsednikom Štefanom Gradišnikom, in članov Slovenskega kulturnega društva Snežnik iz Luksemburga na čelu s predsednikom Edvardom Kranjcem. V imenu društva jim je naš predsednik Toni Pišlar zaželel dobrodošlico, zatem pa je zadonela pesem moškega pevskega zbora pod vodstvom Andreja Kogovška.

Nad plesiščem se je pozibavalo 600 vrečk z grozrdjem, dokler jih niso potrgale plesalke ob pomoči partnerjev, in ti so si potem pridobili pravico do sodelovanja v žrebanju. Dobitnika je izžrebala častna gostja – Miss Loraine Aline Žužek. Prikupna sedemnajstletnica je hči našega člana, nekdanjega rudarja Charlesa Žužeka in domačinke Anite Brion. Kmalu se bo potegovala tudi za »Miss Francije« in prav gotovo bomo vsi držali pesti zanjo.

Sprejem rojakov iz severne Francije, članov Združenja Jugoslovanov iz Sallauminesa.

Aline Žužek – Miss Loraine in njena družina so bili naši gostje na vinski trgatevi v Aumetzu.

Pestremu programu je sledil zabavni večer v bavarskem vzdušju, ki ga je letos prvič prikazal ansambel Franc Peter.

Srečanje pobratenih mest Aumetz in Idrija

Pobrateni mesti Aumetz in Idrija imata že vrsto let plodno kulturno in športno izmenjavo. Tako sta se doslej srečali že pihalni godbi, košarkarji, ženski društvi in otroci. Lani aprila so Aumetz obiskale članice zbora Slovenijales iz Idrije, v oktobru 1985 pa sta gostovala v Idriji moški in ženski zbor iz Aumetza.

Na pot smo se odpravili s polnim avtobusom, saj so nekateri izkoristili prevoz tudi za obiske sorodnikov, za ostale pa je društvo organiziralo bivanje v hotelu Eta v Cerknem. V soboto,

Zbora Slovenskega delavskega društva iz Aumetza pred nastopom v Godoviču

26. oktobra, smo nastopali v Idriji, v nedeljo, 27. oktobra, pa v Godoviču. Povsod smo bili tople sprejeti, dvorane so bile nabito polne. Programu je sledilo tudi prisrčno družabno srečanje z domačimi zbori in organizatorji.

Tabla pred vstopom v Idrijo

Med gostovanjem smo si ogledali tudi Idrijo in njene znamenitosti, med drugim čipkarsko šolo, obrate Slovenijalesa in Vipavsko dolino. V vinski kleti smo se skoraj izgubili, na Zemonu pa ponovno poročili.

Pesem nas je stalno spremljala in poskrbela za dobro razpoloženje, tako da smo se s težkim srcem poslovili od naših gostiteljev.

Odbor SDD

Dan republike v Sallauminesu

Združenje Jugoslovancev v severni Franciji je tudi minulo leto pripravilo praznovanje dneva republike Jugoslavije, ki je ena naših največjih vsakoletnih prireditev. To je namreč edini dan, ko se zberejo in sestanejo znanci in prijatelji in se pogovorijo o razmerah, v katerih živijo.

Navzoče je na lanski proslavi najprej pozdravil predsednik Združenja, ki je še posebej pozdravil goste, med katerimi je bil predstavnik naše ambasade iz Pariza Miroslav Sredanović,

predstavnik Slovenske izseljenske matice Franc Razdevšek, tukajšnji župan Jules Tell in še mnogo drugih. Vsak je spregovoril tudi nekaj besed o pomenu praznovanja tega praznika.

Zbrani rojaki pa so najbolj nestrpno pričakovali nastop godbe iz domovine, ki so nam jo predstavljali fantje iz ansambla Toneta Kmetca iz Ptuja. Kot vsako leto je bila tudi lani premajhna dvorana za vse, ki bi radi prisluhnili prijetnim zvokom iz domovine oziroma domovine staršev.

Že zdaj nestrpno pričakujemo letošnje prireditve.

Stefan Gradišnik

ZR NEMČIJA

Dan republike v Waldkraiburgu

Nabito polna dvorana v Waldkraiburgu je odmevala od navdušenega ploskanja, ko je Jože Božič v imenu Zveze prijateljev mladine Slovenije podelil za desetletno aktivno delo s pionirji in mladino v tujini zlati znak ZSM Slovenije Jožici Soršak-Smogavc in Darku Soršaku ter za dolgoletno društveno delo z otroki in za otroke ter mladino staršem Soršak, Obu in

Slovenska folklorna skupina iz Waldkraiburga z visokimi gosti v ozadju, od leve proti desni: slovenska učiteljica Martina Vizjak, konzul Pušnik s sodelavcem iz Münchna, referent za kulturo mesta Waldkraiburg g. Stecher, tretji župan mesta Waldkraiburg g. Schlagman, predsednik Zveze prijateljev mladine Slovenije Jože Božič in predsednik Jugoslovanskega kluba Bratstvo in jedinstvo tov. Zec.

Proslava dneva republike v Sallauminesu, v ospredju miza s častnimi gosti.

Klančnik. V imenu Sveta za vzgojo otrok in mladine Jugoslavije pa je izročil zvezno priznanje SREČNO OTROŠTVO ustanoviteljici slov. šol na Bavarskem in dolgoletni aktivni delavki Martini Vizjak.

Letos praznuje namreč slovenska dopolnilna šola v Waldkraiburgu svojo desetletnico. Iz skromnih začetkov v stanovanju Soršakove družine v Waldkraiburgu se je slovenska dopolnilna šola razvila v zelo razgibano in dejavno gibanje za ohranitev slovenstva v Waldkraiburgu, katerega osnovni dejavniki so starši. Danes ima naša skupina otrok vse možnosti za delovanje v materinem jeziku, kar ji omogoča stalna podpora iz domovine, prispevki slovenskih podjetij na Bavarskem, a tudi naklonjenost mesta Waldkraiburg. Njegov župan je prav ob našem jubileju ponovno zagotovil še nadalj-

njo podporo mesta, ki se ne kaže samo v prostoru za pouk na osnovni šoli, temveč tudi v brezplačnem koriščenju prostorov Mladinskega doma, kjer imamo svojo sobo za razstave, dvorano za vaje folklorne skupine, za prireditve itd., svoj kotiček za ročna dela, za vaje dramskega krožka.

Da znajo naši otroci in mladina navdušiti domače in tuje poslušalce, se je znova pokazalo. Dolg in kvaliteten kulturni program so zavzeto spremljali in nastopajoče spodbujali od začetka do konca. Posebej pa smo veseli besed in seveda priznanj, ki nam jih je prinesel Jože Božič iz domovine. Obljubljamo, da bomo s svojim delom še naprej ohranjali pri najmlajših ljubezen do domovine in materin jezik, ki je najmočnejša vez med našo deželo in nami, ki živimo v tujini.

Za svet staršev
Erika Klančnik

Umrli je Hubert Pšeničnik

V prometni nesreči v Avstriji, na poti proti domu, ki ga je nadvse ljubil, je 8. septembra 1985 umrl rojak Hubert Pšeničnik. V Münchnu je bil zaposlen polnih 17 let, 5 let je tu prebival z družino, potem ko je hčerka Suzana odrasla za šolo, pa sta se z mamo oziroma ženo vrnili v domovino. Doma, nad Perniškim jezerom je zrastle lepa nova hiša, njihov dom, zaradi katerega je Huberta življenjska pot zanesla na tuje. Skoraj ni bilo konca tedna, ko bi Hubert po rednem delu ne odhitel domov k družini.

Pokojni Hubert Pšeničnik

Med Slovenci, ki živimo v Münchnu, je bil Hubert Pšeničnik priljubljen in spoštovan. Vedno nam je bil dober prijatelj, ki nam ni nikoli odrekel pomoči, kadarkoli smo ga prosili. Bil je tudi velik ljubitelj slovenskih pesmi in ljudskih napevov. Močno ga pogrešamo, saj je za njim ostala globoka vrzel.

Ivan Cankar v Geelongu

V novembru so 30-letnico slavili, vse žrtve, delo, stroške pozabili. Vsi vam čestitamo, kličemo v svet: Klub Ivan Cankar deluje že 30 let!

Domotožni v Geelongu so močno želeli, da svojo streho bi skupno imeli. Bili so odločni, bili so glasni: tudi pri nas naj slovenski dom stoji.

Polni navdušenja so prijeli za delo, v šoli, v dvorani se kmalu je pelo. Ime Ivan Cankar je dobila dvorana, vsak teden bila je družba zbrana.

Šola za vse, tudi za folklorni ples, za godbo in petje, vse športe vmes. Še koordinacijski odbor se je v Geelongu rodil, v venec slovenski vse klube ovil.

V slogi živeti res je lepo, naša Viktorija za vzgled svetu naj bo. Vročje čestitke prinašam prav vsem, srečo in zdravlja Bog daj ljudem!

Marcela Bole,
Melbourne, Avstralija

Skupaj s pesnikom Simonom Gregorčičem žalujemo za njim: »Pomlad bo na tvoj vrt prišla in čakala, da prideš ti, in sedla bo na sončna tla in jokala, ker tebe ni...«

V imenu Slovencev v Münchnu prijatelj

Stanko Drenovec

Jerry Klintz iz mesta v Boulder v Coloradu, ZDA, je po študiju v Sloveniji postal velik ljubitelj slovenskih narodnih melodij, ki jih s svojo diatonično harmoniko rad posreduje tudi drugim rojakom v tem delu Amerike.

Slovenski šopek iz Melbourne – mladi avstralski Slovenci, člani Slovenskega društva Melbourne, Slovenskega socialnega kluba Jadran, Slovenske zveze iz Geelonga in Slovenskega kluba Planica. Fotograf jih je ujel v svoj objektiv na slovenski umetniški razstavi v Melbourneu.

Slovenski in nemški učitelj skupaj v razredu?

Slovinci na Koroškem so pred šolsko novostjo: namestiti jim hočejo okoli 100 »enojezičnih« dodatnih učiteljev, ki bi učili v dvojezičnih šolah. Korošci se bojijo, da je uvajanje enojezičnih »pomožnih« učiteljev slab zgled za šolarje, ker bi se oba učitelja med seboj pogovarjala le v nemščini, otrok pa bi bil prikrajšan za spoznavanje slovenskega jezika, slovenski jezik pa bi bil tako v podrejenem položaju. Pojačal bi se tudi ideološki pritisk na nenemško govoreče učitelje s strani nemških nacionalnih sil, ki se trudijo na ta način z nadaljevanjem germanizacijske politike koroških Slovencev. Šolski uspeh, ki bi ga oba učitelja, slovensko in nemško govoreči, požela v posameznih razredih, bi bil izhodišče za spore in očitke o tem, kdo je uspešnejši.

Starši, ki se že danes bojijo prijaviti otroka k dvojezičnemu pouku, bodo z enojezičnim dodatnim učiteljem še slabše motivirani, da ga prijavijo. Otrok pride do spoznanja, da mu obvladovanje slovenskega jezika poleg že obveznega ne prinaša prednosti v avstrijski družbi. Ločevanje razredov pod skupno streho bi povzročalo novo konkurenco med skupinami učiteljev in šolarskimi skupinami.

Na južnem Koroškem je zato nujno, da morata biti oba učitelja, ki bi poučevala hkrati v razredu, dvojezična, sicer bi se uvajalo ločevanje, nestrpnost in spori. Med enojezičnim in dvojezičnim učiteljem ne more priti do pravega sodelovanja, ki ga zahtevajo manjšinski šolski zakoni, saj ni mogoče najprej dva jezika ločevati, nato pa zopet združevati. Uvedba enojezičnega »pomožnega« učitelja bi torej pomenila, da bi se končno dvojezični šolski sistem razkrojil, družbeno nereseno nasprotje med večinskim narodom in manjšino pa bi se preneslo edinole v šole in dobilo tvegane psihološke, narodnostne in jezične razsežnosti.

40 let založništva tržaškega tiska

Letos mineva 40 let od smrti očeta slovenske pisane besede Primoža Trubarja, v njen okvir pa sodi po zavzetosti za jezik tudi 40-letnica Založništva tržaškega tiska, ki so jo proslavili konec lanskega leta. Ob tej priložnosti so spregovorili o pomenu pisane besede v

materinem jeziku za Slovence, ki živijo v Italiji. Materin jezik je spodbujal naš živelj, ki prebiva ob tej meji v najtežjih časih zgodovine, zlasti med drugo svetovno vojno. Pisana beseda, ki ima trajno vrednost, pa je jamstvo, da se bo slovenski jezik tod tudi ohranil. Knjiga ima veliko vlogo skozi stoletja in ta vloga tudi danes, v času informatike, televizije in drugih oblik obveščanja, ohranja svojo čvrsto stališče in vpliv. Vsaka nova knjiga, ki izide na Tržaškem, se sooča s sedanjo dobo, s svetom v širšem smislu in predstavlja vez med matičnim narodom in narodnostno skupnostjo, živčič v Italiji, predvsem pa tudi z italijanskim okoljem.

Današnja založba se je razvila iz Gregorčičeve založbe, ki je izdajala predvsem klasična dela. Prva knjiga, ki so jo izdali v Založništvu Primorskega dnevnika, je bila drama »Svet brez sovraštva« Mire Puc (poročene Mihelič). Ko je založniške dejavnosti prevzelo Založništvo tržaškega tiska, so spodbudili tudi večje ustvarjanje med domačimi avtorji. Do danes so izdali več kot 500 naslovov. Njihov cilj pa ni le poslovni uspeh, pač pa se zavedajo, da igrajo kot kulturna institucija svojo zelo pomembno vlogo pri naših zamejskih Slovencih.

15. občni zbor Slovenske gospodarske zveze

Geslo 15. rednega občnega zbora, ki je bil ob koncu lanskega leta v Trstu, je bilo: »Za sodoben zakon, ki nam bo v vseh treh pokrajinah jamčil pravice in zagotavljal nemoten razvoj«. Slovenska kulturno-gospodarska zveza ima politični, toda nestranski značaj, je organizacija, ki izraža kulturno, gospodarsko, znanstveno in športno dejavnost Slovencev v Italiji. Predsednik zveze Boris Race je poudaril, da se slovenska manjšina že dolgo prilagaja novim pogojem in sodobnemu času in hoče biti dejavnik miru in napredka, odnos do Slovencev pa je še vedno obremenjen s preteklostjo. Minister za odnose z deželami, Vizzini, je hudo zaostрил odnose s svojim predlogom o globalni zakonski zaščiti Slovencev. Slovence v videmski pokrajini je označil s »prebivalstvo slovenskega izvora v videmski pokrajini«, kot da ne bi šlo za pravo narodno manjšino. Predsednik Race je znova poudaril, da mora zakon določati ustanovitev šole s slovenskim učnim jezikom v videmski pokrajini in da mora veljati za vseh 35 občin, v katerih živijo Slovenci. Zago-

tavljati jim mora tudi gospodarski in kulturni razvoj. Zakon sam pa ne bo uredil celotne družbene enakopravnosti, dosegli jo bodo le, če jo bo večina pojmovala kot nekaj, kar ji pripada, ne kot nekaj tujega.

Članice in organizacije Slovenske kulturno-gospodarske zveze si prizadevajo, da bi krepile to skupnost kot celoto in da bi bile našim ljudem na različnih področjih v pomoč pri uveljavljanju in krepitvi nacionalne samozavesti. Enajst zaslužnih posameznikov in pet organizacij je prejelo odličja za življenjsko delo in izredne dosežke.

Višja šola za gospodarske strokovnjake v Gorici

Na pobudo tržaške univerze bo v okviru novih izboljšav na šolskem področju, ki jih predvideva vrsta ukrepov za Tržaško in Goriško, kmalu v Gorici ustanovljena posebna šola za podjetniško upravljanje in nadzorstvo. Ta šola bo prva te vrste v Italiji in bo zelo pomembna za gospodarske stike med sosednjima deželama. Na njej se bodo usposabljali izvedenci v upravnih in finančnih vedah, ki postajajo vse pomembnejše v sodobnem gospodarstvu. V šolo se bo vpisalo tudi mnogo mladih iz vseh štirih pokrajin Furlanije – Julijske krajine, med njimi mnogi zamejski rojaki slovenskega porekla, ki bodo pomemben most pri navezovanju in poglobljanju gospodarskega sodelovanja med Slovenijo iziroma Jugoslavijo in Italijo.

PREGOVORI IN REKI NA SLOVENSKEM

Kdor laž govori, vso vero izgubi.

Kdor preveč obljublja, zaupanje izgublja.

Kdor preveč zaupa, večkrat obupa.

Kogar se bojiš, tega ne ljubiš.

Ne verjame, dokler ne objame.

En sam vol ne more delati.

ŠVICA

Med beneškimi izseljenci v Luganu

V južnošvicarskem kantonu Ticino imajo slovenski beneški izseljenci svoj klub s sedežem v Luganu, ki že dolga leta skrbi za družabnost svojih članov ter za njihovo povezavo z rodno zemljo. Tako imajo tri ali štiri prireditve na leto. Tudi drugi Slovenci iz tega kantona radi obiskujejo prireditve Beneškega kluba, ker je le-ta edini v teh krajih. Lani so se Slovenci iz Ticina zbrali trikrat, in sicer spomladi na slavnostno večerjo, jeseni na praznik kostanja ter v nedeljo, 15. dec. 1985, na miklavževanje in božično zabavo.

V prijazni dvoranici, komaj nekaj minut vožnje od Lugana, so se naši ljudje začeli zbirati že ob dveh popoldne. To so ljudje, ki jih je življenjska usoda prignala v Švico večinoma zaradi dela, le redko iz drugih, bolj osebnih razlogov. Seveda jih je večina iz Benečije, kjer se še danes bolj težko najde delo, pred kakim desetletjem pa je bilo sploh nemogoče tam najti primerno zaposlitev, razen na kmetijah, kjer pa je bil kruh zelo težak in grenak.

Izseljenci so prihajali v klub veselih obrazov, spremljale so jih žene in razposajeni otroci. Človek si je ustvaril vtis, da ti ljudje nimajo več težav z delom ali z gmotnim stanjem. Kar pa jih teži, je domotožje, zlasti pri starejših. Otroci se počutijo v glavnem tam doma. Prav to domotožje žene naše ljudi, da se vozijo tudi 50–70 kilometrov daleč, da le spregovorijo v svojem

jeziku z ljudmi, ki jih družijo ista ali podobna usoda.

Posebnega kulturnega sporeda ni bilo v načrtu, zato pa so poskrbeli otroci, da je bilo vendarle prijetno. Dušan Pertot je poskrbel za zvočno spremljavo s slovenskimi pesmimi, lepo izvedenimi in izvrstno posnetimi na kasetah. To vlogo je prav lepo odigral, saj je po poklicu lirični pevec ter vodja glasbenih sporedov na luganskem radiu. Prej je delal tudi na radiu v Trstu in v Innsbrucku. Pertotova soproga je prebrala pismo, ki ga je po lanskem gostovanju objavil v ljubljanskih Razgledih tržaški glasbenik in raziskovalec beneških narečij prof. Pavle Merku. V pismu je izrazil mnenje, da izseljenci v Beneškem klubu v Luganu proslavljajo posamično več malih domovinic, od beneške, terske, rezijanske, tržaške in goriške do osrednje slovenske. V nekem smislu pa so vsi sinovi iste skupne domovine, ki jih jezikovno družijo in ne pozna meja.

Potem sta se predstavila slovenska otroka Irina in David, ki sta le nekaj let v Švici, prej sta hodila v slovensko šolo na Opčinah pri Trstu. Lepo sta pozdravila prisotne v imenu vseh otrok, potem sta recitirala Karla Široka Božično pesem in Otona Župančiča Ciciban-cicifuj. Končno sta zaigrala na kitaro in flavto še štiri skladbice različnih narodov, kot bi hotela povedati, da so si otroci po vsem svetu kmalu prijatelji. Po kitajski, indijski in škotski narodni pesmi seveda ni šlo brez Svete noči, ki je v taki otroški izvedbi zapustila v vseh prisotnih nepozaben

vtis. Sledile so recitacije drugih otrok v italijanskem jeziku. Končno je prišel v dvorano stari Miklavž, seveda z brado in veliko palico ter je bogato obdaruil vse prisotne otroke. Na prireditvah v Beneškem klubu se družabnost vedno konča s tombolo, priljubljeno družinsko igro.

Kaj še reči o delovanju Beneškega kluba v Luganu? S predsednikom Piom Čemčičem sva se dolgo pogovarjala o tem ter kovala načrte tudi za prihodnost. Na splošno je treba delovanje tega kluba pohvaliti, saj ni lahko z 18 izseljenci slovenske krvi nekaj organizirati. Ostali prisotni so bili iz mešanih zakonov ter otroci in člani furlanskega društva Fogolar Furlan, s katerimi imajo Benečani tesne stike. Družabne večere take vrste bi lahko popestrila gostovanja zborov ali ansamblov iz slovenskega zamejstva ali iz osrednje Slovenije. V prihodnje bo treba navezati stike z milanskimi in zueriškimi Slovenci ter morda skupno povabiti kako kulturno skupino, ki bi nastopila v soboto v enem klubu, v nedeljo pa v drugem. Stiki z beneškimi društvi ter skupna organizacija poučnih kolonij so že v teku. Na splošno pa je članov društva premalo, da bi se dalo narediti kaj večjega. Povemo naj za primerjavo, da imajo slovenski izseljenski klubi po Evropi od 150 do 2000 članov.

Prav zato je treba dobro voljo in poštvovalnost tega kluba podčrtati in ceniti.

Srečko Simoneta

Prizor z miklavževanja v Beneškem klubu v Luganu, na levi je predsednik kluba Pio Čemčič z ženo, na sredini dr. Srečko Simoneta z ženo Mileno, na desni pa operni pevec Dušan Pertot.

Irina in David Simoneta recitirata slovenske pesmi na prireditvi Beneškega kluba v Luganu, Švica.

Dvojezični napisi na prireditvi Beneškega kluba v Luganu

Prešernova zbirka 1986

Na rojstni dan Franceta Prešerna, 3. decembra so v Ljubljani predstavili letošnjo redno letno zbirko Prešernove družbe. Tudi letošnji paket knjig je dokaj zajeten, lepo opremljen in po vsebini skrbno izbran, poglavitna pa je (vsaj za domače, knjigi ne ravno najbolj naklonjene čase) sprejemljiva cena, ki jo je omogočila dotacija Kulturne skupnosti Slovenije in Ljubljanske banke.

Osrednja knjiga letošnje zbirke je *Prešernov koledar*, ki je vsebinsko pester in raznovrsten. Književni delež v zbirki pa predstavljajo štiri knjige: *Grenko brinje*, povest, ki pripoveduje o slovenskem sodobnem kmetu, razklanem med zemljo in delavstvom; napisala jo je Polona Škrinjar, ki je zmagovalka literarnega natečaja Prešernove družbe. Drugo, prav tako nagrajeno delo je roman *Sledi Toneta Peršaka*. Miloš Mikeln je v svoji novi knjigi *Zgaga vojvodine Kranjske* zbral 13 humoristično in satirično napisanih prispevkov o slovenskem narodnem značaju. Mlajšim bralcem je namenjena sodobna mladinska povest *Baronov mlajši brat* Vitana Mala.

Bralce, ki radi prebirajo knjige z zdravstveno tematiko, bo razveselila knjiga *Ljudje pravijo o zdravju*, ki jo je napisal dr. Miha Likar. Knjiga izhaja z ljudskih izrekov o zdravju in je pravi družinski priročnik.

ških slik, ki naj bi bila prva iz serije domoznanskih del Prešernove družbe. Knjiga pripoveduje ob barvnih reprodukcijah o stotih znamenitih slovenskih slikah, od Oljske gore iz cerkve sv. Miklavža nad Oplotnico, iz leta 1495 do slike mladega slikarja Jožeta Slaka Povšetova mast bi fri, ki je nastala v letu 1984.

Nova plošča – Pritrkavanje

Pritrkavanje je slovenska ljudska glasbena umetnost, ki je v taki obliki ne poznajo nikjer drugje po svetu, značilna pa je za skoraj celotno slovensko etnično ozemlje. To so med drugim ugotovili na predstavitvi nove gramofonske plošče v zbirki Slovenska glasba, ki jo izdaja tovarna gramofonskih plošč Helidon. Posnetke je za ploščo iz bogatega glasbenega arhiva Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU izbral Julijan Strajnar, ki je napisal tudi spretno študijo in transkripcijo.

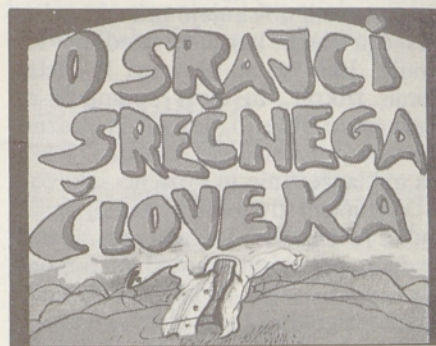
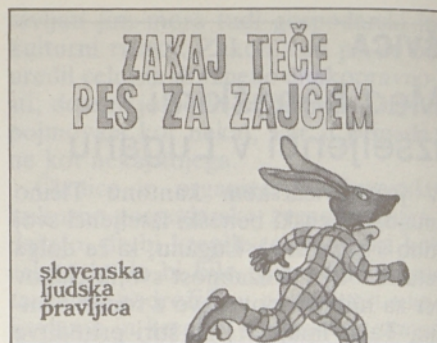
Pritrkavanje je pesem zvonov, ritmično zvonjenje, ko se glasovi posameznih zvonov zlivajo v melodijo v strogo določenih zaporedjih. Slovenski pritrkovalci izvablajo iz zvonov ubrane melodije z neposrednim udarjanjem s kembljem na obod zvona. Pri tem gre za skupinsko muziciranje, uporabljajo pa zvonove, ki so v zvoniku namenjeni navadnemu zvonjenju.

Plošča Pritrkavanje je dragocen dokument slovenske izvirne ljudske glasbe. Plošča je hkrati strokovna in obnem poljudna, namenjena ljubiteljem slovenskih tradicij.

Bogata izbira knjig za otroke

Mladinska knjiga je založba, ki že dolgo ne izdaja zgolj knjig za mladino, kljub temu pa je v svojem programu ohranila izmed vseh slovenskih založb največ mladinskih del. V dneh pred Novim letom je slovenski javnosti predstavila kar več izborov mladinskih izdaj za različne starostne stopnje – od najmlajših, ki hodijo še v vrtec, pa do srednješolske odraščajoče mladine.

Za najmlajše je Mladinska knjiga lani začela izdajati miniaturno zbirko (8 × 10,5 cm), v katero je uvrstila besedila iz slovenske ljudske zakladnice in dela naših sodobnih pisateljev za otroke. V štiri knjižice je najprej uvrstila slovenski ljudski pravljici *O srajci srečnega človeka* in *Zakaj pes teče za zajcem* pa sodobni pravljici *Pot okoli sveta* Branke Jurca in *Zeleni avtomobilček* Frančka Rudolfa.

V zbirki Čebelica, ki prinaša posebno šolsko berilo za prva dva razreda osnovne šole so izšle pesmice Giti-ce Jakopin z naslovom *Anina uspavanka*, kratka pripoved Branka Hofmana *Kdo mamici soli pamet* in partizanska pripoved Karla Grabeljška *Bojan*.

Zbirka Mala slikanica prinaša kratke zgodbe Alenke Bizjak z naslovom *Zajec brez hiške*, otroške pesmice Lili Novy z naslovom *Pika poka* in sodobno pravljico Milana Dekleve *Ob devetnajstih zjutraj*.

Otroci imajo še posebno radi Velike slikanice, ki so tiskane v večjem formatu in trdo vezane. V tej zbirki je še posebno privlačna izvirna pripoved Marjana Beržana *Bridka Ludvikova bitka*, privlačne so otroške pesmice Vide Brest z naslovom *Mala Marjetica in gozdni mož*, duhovita sodobna pripoved za mlade pa je tudi knjižica *Smejalnik in cvililna zavora* Slavka Pregla.

V ponatisu pa so izšle velike slikanice: *Bratec in sestrica* Jakoba in Wilhelma Grimma z novimi izvrstnimi ilustracijami Irene Majcen, klasična poljudna pripoved Frana Erjavca *Mravlja*, izjemna pa je tudi *Kresna noč* Janeza Trdine z duhovitimi ilustracijami Marjana Mančka.

Novost, izredno primerna tudi za naše ljudi na tujem, je knjiga Ivana Sedeja *Sto znanih slovenskih umetni-*

Res čudno

- Kako čudovit zrak imate tu na deželi, mi v mestih pa komaj dihamo zaradi smradu, je potožil izletnik ob srečanju s podeželanom.
- Res je, tako trdim tudi sam. In ne gre mi v glavo, zakaj ljudje ne gradijo velikih mest na deželi!

Med otroci filmskih igralcev

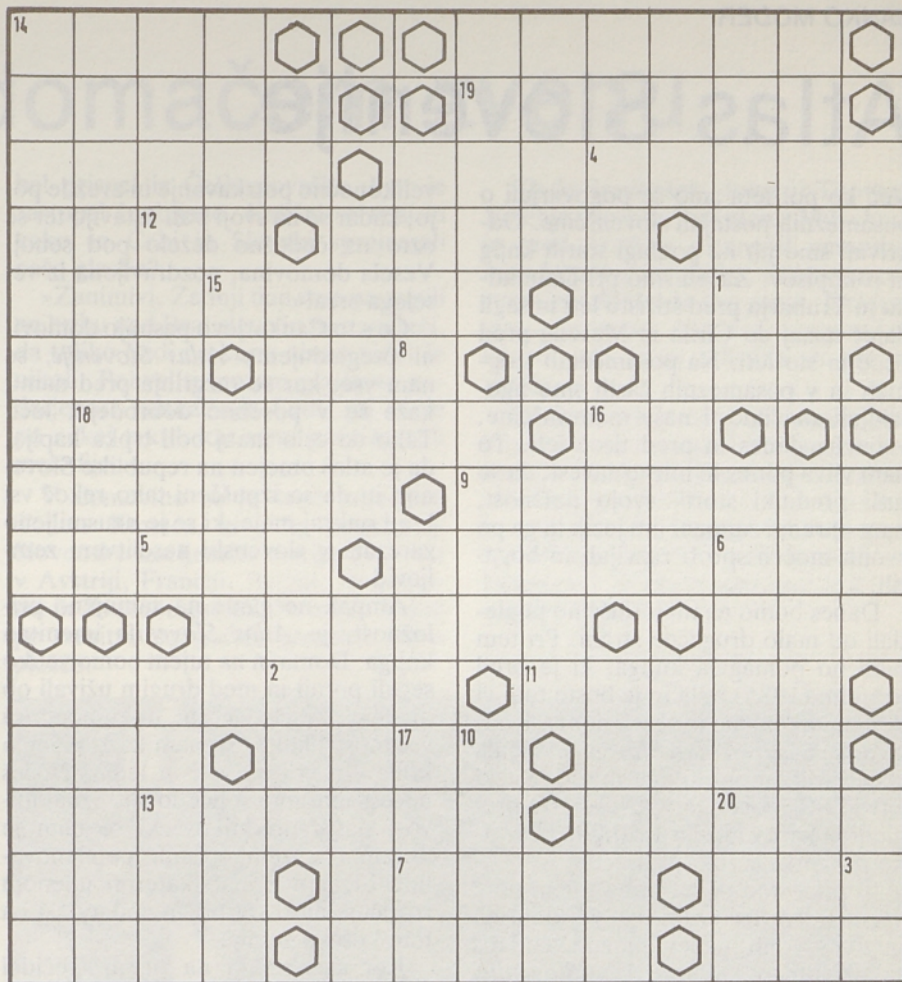
- Res ne vem, kako mama ve, da bo dobila otroka.
- Ti si pa res trapast! Saj je vendar v vseh časopisih pisalo o tem!

Diagnoza

- Tovariš doktor, neprestano me muči glavobol.
- Svetujem vam, da prenehate kaditi.
- Saj sploh ne kadim.
- Omejite pitje.
- Sem popoln abstinent.
- Kako je pa kaj z ženskami?
- Sem samski in me ženske ne zanimajo.
- Aha, zdaj pa vem, od kod glavobol: vaš svetniški sij vam premočno stiska glavo!

Zaspané

- Kolikor ur spiš vsak dan?
- Tri do štiri ure.
- To pa še zdaleč ni dovolj!
- Seveda ne, zato pa moram spati še devet ur ponoči!

1	2

3	4	5

6	7	8	9	10

11	12	13

14	15

16	17	18	19	20

Kombinacijska križanka s slovenskim pregovorom

Spodnje besede morate s pravilnim kombiniranjem razvrstiti v lik križanke. Polja, ki ločijo besede med seboj, so že vrisana. Črke, ki pridejo na polja s številkami, prenesite na oštevilčena polja pod križanko. Tam boste prebrali znan slovenski pregovor.

- 9 črk: OBLAČENJE PARLAMENT STOPNIČKA TRAGEDIJA
- 8 črk: ČENČANJE IZOKLINA JAMAJČAN MAESTRAL NAČETOST PARMEZAN TARTARIN
- 7 črk: OSTRIGA PRAVILO TEORIJA
- 6 črk: ADORNI ARAGON CARINA KNJIGA OGOREK TRAKAR UP-NICA
- 5 črk: AMPER ATENE ČINAR DINOS ELISE ISERE JANKA JOANA KATKA KOČAR LEONE MASAJ NASAD OKTAN ORLON PRIČA SRAGA TABES TIRAN UTANT
- 4 črke: AGAR ERIK ETAN JOVO MOLJ NANA ONIČ PLAN PREK SPOL
- 3 Črke: ANA ANT AVT IGO IKT IME KRI LOS NAV OMA RAA SAN SOM TRA TOR
- 2 črki: SA SE SN

Atlas Slovenije

Več ko pol leta smo se pogovarjali o posameznih postajah slovenščine. Odkrivali smo jih na podlagi starih knjig in rokopisov. Začeli smo pri Dalmatinu in Trubarju pred štiristo leti in segli daleč nazaj do Cirila in Metoda pred tisoč in sto leti. Na posameznih stopnjah in v posameznih časih smo ugotavljali značilnosti naše materinščine, veljavne danes in pred tisoč leti. To nam vliva ponos in mirno zavest, da so naši predniki storili svojo dolžnost, nam ohranili zaupani jim jezik in ga po svojih močeh sproti razvijali in bogatili.

Danes bomo na materinščino pogledali od malo drugačne strani. Pri tem nam bo pomagala knjiga, ki je pred kratkim (1985) izšla in je boste tudi vi veseli, kakor smo je veseli doma. Knjiga ima naslov *Atlas Slovenije*. Izdala sta jo Mladinska knjiga in Geodetski zavod SR Slovenije. Obsega 109 preglednih kart v merilu 1:50.000 in kratke povzetke v sliki in besedi.

Ceprav smo doma in na tujem vsi z vsem srcem navezani na svoj dom ali na dom svojih staršev, se nam vendar s takole knjigo, kakor je *Atlas Slovenije*, dom pokaže še posebej dragocen. Kakor se je svoj čas pokazal Ivanu Cankarju, da je s Kurentom vzkliknil:

»O domovina, ko te je Bog ustvaril, te je blagoslovil z obema rokama in rekel: 'Tod bodo živeli veseli ljudje!' Skopo je meril lepoto, ko jo je trosil po zemlji od izhoda do zahoda; šel je mimo silnih pokrajin, pa se ni ozrl nanje – puste leže tam, strme proti nebu s slepimi očmi in prosijo milosti. Nazadnje mu je ostalo polno prgišče lepote; razsul jo je na vse štiri strani, od štajerskih goric do strme tržaške obale ter od Triglava do Gorjancev in je rekel: 'Veseli ljudje bodo živeli tod; pesem bo njih jezik in njih pesem bo vriskanje!' Kakor je rekel, tako se je zgodilo. Božja setev je pognala kal in je rodila – vzrasla so nebesa pod Triglavom. Oko, ki jih ugleda, obstrmi pred tem čudom božjim, srce vztrepče od same sladkosti; zakaj gore in poljane oznanjajo, da je Bog ustvaril paradiž za domovino veselemu rodu, blagoslovljenemu pred vsemi drugimi. Vse, kakor je rekel, se je zgodilo; bogatejši so pač drugi jeziki; pravijo tudi, da so milozvočnejši in bolj pripravi za vsakdanjo rabo – ali slovenska beseda je beseda praznika, petja in vriskanja. Iz zemlje same zveni kakor

velikonočno potrkavanje in zvezde pojo, kadar se na svoji poti ustavijo ter se ozro na čudežno deželo pod seboj. Vesela domovina, pozdravljena iz vselega srca!«

Če s to Cankarjevo pesmijo domovini pregledujemo *Atlas Slovenije*, se nam vse, kar se razgrinja pred nami, kaže še v posebno dobrodejni luči. Tako da celo manj boli trpka kaplja, da je atlas omejen na republiko Slovenijo in da so izpuščeni tako rekoč vsi kraji onkraj meje, ki se je neusmiljeno zarezala v slovenski naselitveni zemljevid.

Ampak ne glede na zamujeno priložnost, je *Atlas Slovenije* imenitna knjiga. Doma in na tujem bomo veliko segali po nji in med drugim uživali ob njenem bogastvu in dokumentarni vrednosti, kakor se nam kaže iz imen krajev in vrhov, vod in ledin. Hočeš nočeš moramo občudovati iznajdljivost naših prednikov, ki se nam je ohranila v zemljepisnih poimenovanjih in nam z marsikaterim imenom izpričuje našo starost in dedno last na tem koščku zemlje.

Ker ste, rojaki na tujem, večidel vajeni večjih razsežnosti, vas bo gotovo zanimalo, da meri stara domovina od vzhoda do zahoda komaj toliko, da sonce potrebuje za pot čezno četrte ure, in da tudi od severa do juga ni večja. In vendar je na tem v bistvu majhnem področju toliko bogastva, toliko vsega mogočega, morja in stu-

dencev, potokov in rek, hribov in ravnin, gozdov in gmajn, polj in pašnikov, vinogradov in sadovnjakov, stelnikov in senožeti, vasi in mest, tovarn in rudnikov, poti in cest, prekopov in železnic . . . In vse to ima svoja imena, večidel zgovorna, iznajdljiva imena, ki pričajo o marsičem, o zgodovini in pokrajini, o naravi in ljudeh . . .

Res, vsaka ped slovenske zemlje ima svoje ime in *Atlas Slovenije* je po svoje zanimivo branje in pregledovanje tudi zato, ker se nam iz imen – kljub dolgoletnemu prizadevanju za enotno knjižno obliko – zgovorno kaže vsa narečna razgibanost slovenščine od Goriškega na vzhodu do Krasa na zahodu, od Alp in Karavank na severu do Gorjancev in Kolpe na jugu . . . In pri vsej različnosti imen, tako da z nekaj izkušnje kaj kmalu lahko presodiš, iz katerega območja je katero ime, je vendar tudi vse polno imenskih stalnic: Stražišča in Straže, Tabore in Ledine, Vidme in Osredke, Brezja in Laze imamo na vzhodu in na zahodu na severu in jugu; tudi to je eno od pričevanj o enotnem duhu jezika, nastalem že v času, ko še ni bilo mogoče govoriti o sedanjih združevalnih možnostih: šoli in tisku, prometu in trgovini, radiu in televiziji . . .

Tako je tudi *Atlas Slovenije*, kljub prej omenjeni zamujeni priložnosti in kaplji grenčine, eno od nepogrešljivih pričevanj o slovenski stari naseljenosti in zvesti dediščini.

Srečno v domačem zvenu

Ansambel Vita Muženiča sicer deluje že od septembra 1979, vendar pa bi članom tega sestava nikakor ne mogli očitati kratko prakso na področju narodnozabavne glasbe. Že na začetku so se namreč v skupini zbrali prekaljeni glasbeniki te vrsti in takrat posneli znamenito skladbo »Srečno«, ki je še danes med najpriljubljenejšimi. Prav zato sva s profesorjem glasbe Vitom Muženičem in vodjem ansambla nekoliko potonila v preteklost:

»Najprej smo se predstavili na Ptuj, na festivalu narodnozabavne glasbe. Sledil je nastop na Števerjanskem festivalu, kmalu smo snemali za radio in televizijo. Sledila so vabila na različne prireditve, decembra 1982 in prve dni januarja 1983 pa smo že gostovali po Združenih državah in Kanadi. Moram reči, da so nas rojaki lepo sprejeli, kdor je z nami prepeval »Srečno«, mu zanesljivo ni bilo žal. Pa tudi nam ne, saj smo doživeli veliko lepega.«

Pa vendar se mi zdi, da bi Vito Muženič izdvojil nek nastop svojega sestava in ga uvrstil na prvo mesto. Vsem je znana prva zimska olimpiada v naši deželi. Takrat je Sarajevo gostilo športnike z vsega sveta in takrat je Jure Franko osvojil prvo olimpijsko odličje za svojo domovino. Neizmerno navdušenje, slavje, kakršnega še ni bilo, je v ciljni ravnini krasil tudi ansambel Vita Muženiča:

»Bili smo premraženi, otrpli, vendar srečni, da smo poleg Jureta Franke. Z njim smo delili veselje tudi zvečer v posebni televizijski oddaji.«

Ansambel Vita Muženiča je doslej prekriziral po domovini in tujini mnogo poti, posnel precejšnje število plošč, kaset, različnih oddaj. Kakšna so občutja, kadar nastopajo pred izseljenci?

»Lepa, prelepa. Prinašamo občutja stare domovine v glasbi in besedi. Upam in verjamem, da z našo glasbo tako vsem približamo naš narod in Slovenijo kot prostor. Zdi se mi prav, da bi vsa društva po svetu vabila v svojo sredo resnično najboljše sestave, saj so ti zmožni dobro zastopati naše kulturno izročilo.«

Danes v skupini nastopajo: profesor Vita Muženič na klarinetu, Dušan Drobnič na harmoniki, Marko Štritof na trobenti, Peter Pirc na kitari, Tone Štritof na basu in bas kitari, lepe pesmi pa prepevata Mojca Muženič in Peter Kristan. Pred kratkim je ansam-

bel prispel iz Češkoslovaške, kjer je zastopal Ljubljano. Kakšni so vtisi in kako so Čehi in Slovaki sprejemali našo glasbo?

»Zanimivi. Zadnji dan smo nastopili na hribu nad Bratislavo in moram reči, da toliko ljudi na kupu nisem videl še nikoli. Pohvaliti moram glasbeno nardarjenost tamkajšnjih ljudi, saj so že po nekaj taktih kar sami požvižgavali melodije.«

V domovino se je vrnil ansambel Toneta Kmetca, ki je v organizaciji Slovenske izseljenske matice gostoval v Avstriji, Franciji, Belgiji, Nizozemski in Zvezni republiki Nemčiji. Takoj po vrnitvi so začeli snemati novo ploščo.

Vlado Sredenšek, doma iz Titovega Velenja, sicer pa zaposlen v Münchnu, je pred kratkim ustanovil ansambel narodnozabavne glasbe, v katerem nastopa pet deklet in dva fanta. Dekleta igrajo trobento, klarinet, harmoniko, kitaro, ena se je odločila za prepevanje.

Pred nedavnim se je iz sovjenske Belorusije vrnil ansambel »Savinjskih 7«, kjer je zastopal Slovenijo in njeno glasbeno izročilo. Dokaz več, kam vse se razširja naša narodnozabavna glasba. Mesec in pol je pred kratkim na Finskem v Turkuju nastopal tudi ansambel Hajni iz Žalca.

vaš kotiček

Prodaj hišo z vinsko kletjo in vinogradom, 500 trsov, moderno urejen, 12 km od Celja. Vinograd je star 6 let. Ugodni pogoji. Ponudbe na naslov: L. Tellis, Mozirje 385, 63330 Mozirje, Jugoslavija.

Veliko družinsko hišo s poslovnim prostorom in 1400 m² zemlje v Stari Cerkvi pri Kočevju prodaj ali zamenjaj za stanovanje v Ljubljani ali Zagrebu z doplačilom. Ponudbe pošljite na naslov: Ana Dejanovič, Stara Cer-

kev 72, 61332 Stara Cerkev, Jugoslavija, ali po tel.: 061/852 383.

Slovenec, ki živi v Kanadi, nekadilek in nealkoholik, z avtom in stanovanjem, bi rad spoznal pošteno slovensko dekle, staro do 22 do 30 let. Javijo se naj na moj naslov pod šifro »Srečna boš v življenju«, V. S., 2547 110, Hamilton, Ont. Canada L8K 1Y1.

Juhe

Na Slovenskem juhe v preteklosti niso bile v vseh pokrajinah enako znane in pomembne sestavine ljudske prehrane, ponekod so namreč namesto juh uživali druge jedi, npr. močnike.

Juhe so bile, kadar so jih kuhali, pravzaprav brezmesne, vsebinsko zelo revne, zgolj podmetena voda in malo ali celo nič zabeljene. Bogatejše so bile tiste juhe, ki so razen podmeta vsebovale še kakšno zelenjavo, krompir denimo, kašo, korenje, gobe . . . Za praznično mizo pa so nekdanji Slovenci kuhali mesne juhe, da so potem kuhani govedini dodajali pri obedu zelje, špinačo, krompir ali hren.

V prekmurski prehrani so bile juhe važen sestavni del hrane, imenovali so jih žúpe ali žüpe, na mizi pa so bile za zajtrk s kruhom, za kosilo pa za glavno jed. Znane so prekmurske jihe s prežganjem, s podmetom, mlečne, s smetano ali mesne.

S Prekmurjem se glede juh lahko merijo tudi kraji sosednega Murskega polja in Slovenskih goric, na Pohorju pa je doma slovita kislja juha (župa).

Revnejša z juhami je bila nekoč Gorenjska. Še v začetku tega stoletja so poznali okrog Kranja in Radovljice le prežganko, krompirjevo juho, suho juho z ješprenjem in govejo juho, na Dolenjskem pa je bila največkrat na mizi krompirjeva juha.

Posebno poglavje zavzema kokošja juha, ki je že od nekdaj slovela kot

zdravilna, zlasti so jo priporočali porodnicam, bila pa je ob nedeljskih dopoldnevih, ko so se farani vračali z maše, imenitna malica v bližnji gostilni, ko si jo dopolnil s svežo žemljo . . .

Danes so juhe zelo pogosta jed po vsej Sloveniji; največkrat so na mizi kot prva jed opoldne, razne goste juhe pa tudi zvečer kot glavna jed. Spretna in iznajdljiva gospodinja pa rada seže po starih receptih za jušno uverturo h kosilu ali prazničnemu meniju.

O čisti goveji juhi ne gre izgubljeni besed, ker so navodila zanjo znana in preprosta, pač pa si oglejmo nekaj receptov za malce bolj zapletene, a sila okusne juhe! Denimo slovita

– PREŽGANKA!

Žlici masti dodamo tri žlice moke, in ko je le-ta prepražena, dolijemo poldrug liter vode, vržemo v tekočino nekaj kumine, majhen listič lovora pa ščepec popra, potem pa na majhnem ognju kuhamo četrtr ure. Pred serviranjem med nenehnim mešanjem vlijemo v juho tri stepena jajca, lahko pa jih nadomestimo s kruhovimi kockami, ki smo jih zlatorumeno ocvrli na maščobi.

Zelo okusna in poceni je

– JUHA Z AJDOVO KAŠO, doma s Ptujskega polja.

20 dag ajdove kaše zakuhamo v govejo juho ali v juho iz prekajenega svinjske-

ga mesa. Juho kuhamo tako dolgo, da je kaša napeta in mehka (ko je kuhana, je še enkrat večja).

Preden juho postavimo na mizo, jo potresemo z enakomerno zrezanim drobnjakom. Kašo pa lahko tudi zdušimo na maščobi in čebuli in jo nato stresemo v juho. Razmerje je 1 dcl kaše: 2 dcl vode ali juhe.

– ŠTAJERSKA SMETANOVA JUHA (na hitro)

Najbrž že veste, kaj sodi zraven, a naj vas vseeno spomnimo: poldrug liter slane vode, 3 dcl kisle smetane, 3 žlice pšenične moke, ščepec kumine, dve žemlji ali kruh in sol.

Pristavimo vodo, solimo in dodamo kumino. Posebej zmešamo moko in smetano in pazimo, da je mešanica kar se da gladka. To mešanico vlijemo v kipečo vodo in medtem ves čas mešamo, da ostane juha gladka in se ne naredijo močnate grudice.

Juho kuhamo približno četrtr ure na majhnem ognju, izboljšamo pa jo še z nekaj kapljicami kisa (domačega, jabolčnega, vinskega).

Zraven ponudimo na kocke narezane in posušene žemlje.

Po drugi etnografski inačici pa lahko mešanico smetane in moke vlijemo v vodo, v kateri se je kahal krompir, dodamo pa še pretlačen krompir. Pri tej inačici niso potrebne krušne kocke.

Jagoda

filatelija

V zadnjem četrletju leta 1985 je Skupnost JPTT izdala še pet serij priložnostnih poštних znamk, s katerimi je bil tudi izčrpan program izdaje za leto 1985.

1. 2. oktobra 1985 je izšla serija pod nazivom »Radost Evrope« v počastitev XVII. srečanja otrok iz Evrope. V tej seriji je tudi znamka, katere avtorica je 14-letna deklica Branka Lukič iz Belišča z nominalno vrednostjo 50,00 din. Avtorica znamke z vrednostjo 70,00 din pa je 9-letna deklica Suzanne Straathof iz Nizozemske. Pobudnik in gostitelj srečanja otrok Evrope je mesto Beograd.

Grafično je znamke obdelal mag. Dimitrije Čudov iz Beograda, natisnila pa jih je tiskarna Forum iz Novega Sada v večbarvni ofset tehniki in polah po 9 znamk.

2. 23. novembra je izšla znamka v vrednosti 10,00 din v počastitev 125-letnice Hrvatskega narodnega gleda-

lišča v Zagrebu. Tega dne oziroma natančneje 24. novembra je preteklo 125 let, odkar je hrvatska javnost z demonstrativnim nastopom na nemški predstavi »Peter von Szapary« v gledališču na Markovem trgu obračunala z nemškim gledališčem na zagrebški sceni. Od tedaj pa do danes poteka

neprekinjeno delovanje stalnega hrvatskega gledališkega ansambla, kot pravega predstavnika hrvatske kulture in iz katerega je izšla vrsta umetnikov, ki so ponesli slavo tega gledališča v svet.

Motiv na znamki je detalj iz vrha pročelja tega gledališča, ki predstavlja mladeniča z gledališko masko v roki in dekleta s trobento, med njima pa je tedanji grb.

Likovno je znamko obdelal mag. Dimitrije Čudov iz Beograda, natisnil pa zavod za izdelavo bankovcev v Beogradu v tehniki večbarvnega ofseta in polah pa 25 znamk.

3. Ob 75-letnici rojstva in 40-letnici smrti narodnega heroja Miladina Popovića je izšla 26. novembra priložnostna znamka z vrednostjo 10,00 din. Rodil se je leta 1910 v Lijevi Rijeki občina Titograd, ubit pa je bil leta 1945 v Prištini. Znan je kot neomajen bореc za človeške pravice, leta 1939 pa

je bil izvoljen za političnega sekretarja Pokrajinskega komiteja KPJ za Kosovo in Metohijo. Zahteval je, da se Albancem na tem območju priznajo manjšinske pravice in svoboden ter nemoten razvoj v Jugoslaviji.

Na znamki je njegov portret, grafično jo je obdelal mag. Dimitrije Čudov iz Beograda, natisnil Zavod za izdelavo bankovcev v Beogradu v dvobarvni ofset tehniki in polah po 25 znamk.

4. Z deklaracijo o razglasitvi Federativne ljudske republike Jugoslavije, ki jo je sprejela ustavodajna skupščina na svojem prvem zasedanju 29. novembra 1945, ob drugi obletnici drugega zasedanja AVNOJA, se je praktično končalo veliko zgodovinsko delo. Jugoslovanski narodi so se zato lahko lotili socialistične graditve nove Jugoslavije, saj je bila s tem dokončno odpravljena monarhija, ker je na prvih svobodnih volitvah 11. novembra 1945 zmagala z absolutno večino lista Ljudske fronte, katere nosilec je bil maršal Tito. Zato je skupnost JPTT izdala ob 40-letnici razglasitve republike 29. novembra priložnostno poštno znamko in blok. Nominalna vrednost znamke je 10,00 din na njej pa je grb Socialistične federativne republike Jugoslavije ter letnici 1945–1985. Na bloku katerega vrednost je 100,00 din, pa je poleg znamke še poslopje Skupščine SFRJ in letnici 1945–1985.

Likovna rešitev je delo mag. Dimitrija Čudova iz Beograda, natisnil pa jih je Zavod za izdelavo bankovcev v Beogradu v tehniki večbarvnega ofseta in polah po 25 znamk.

5. 2. decembra 1985 je skupnost ZPTT izdala serijo petih znamk pod nazivom umetnost – slikarji iz galerije umetnosti neuvršenih držav »Josip Broz Tito«. Nominalna vrednost znamk je naslednja:

- 8,00 din – IROMIE WIJEWARDENA iz Šrilanke (kraljevska povorka)
- 10,00 din – MAMA CANGARE iz Malija (Vrnitev z lova)
- 50,00 din – AGNES OVANDO SANZ DE FRANCK iz Bolivije (Boben iz eoke)
- 50,00 din – MARIANO RODRIGUEZ iz Kube (Petelin)
- 70,00 din – QUARUL HASSAN iz Bangladeša (Tri ženske)

Galerija umetnosti neuvršenih držav »Josip Broz Tito« je bila odprta v Titogradu 1. septembra 1984. Je edina tovrstna institucija, katere ustanovitev so podprli šefi neuvršenih držav in vlad na sedmi konferenci, ki je bila marca leta 1984 v New Delhiju. Galerija ima stalno razstavo z eksponati – darili iz več kot 50 neuvršenih držav. Eksponati se nanašajo na različna obdobja od starega veka do današnjih dni. Galerija spodbuja sodelovanje med neuvršenimi državami z neposrednimi stiki umetnikov in znanstvenikov, z razstavami, z založniško dejavnostjo, z organizacijo simpozijev o likovni dejavnosti in podobno. S svojim delom bistveno prispeva k prikazovanju pravih vrednot v umetnosti in kulturi neuvršenih držav ter ima pomembno vlogo pri njihovem povezovanju in razvoju.

Grafično je znamke obdelal mag. Dimitrije Čudov iz Beograda, natisnila jih je tiskarna Forum iz Novoga Sada v tehniki večbarvnega ofseta in polah po 25 znamk.

vaš kotiček

Ugodno prodamo novo trosobno stanovanje v Kalobju v šentjurski občini v izmeri 70,90 m², takoj vseljivo. Informacije dobite na naslovu: DO Tajfun Planina pri Sevnici, telefon 063/783 141.

Na Bizeljskem, 18 km od Brežic, prodam parcelo v izmeri 15 arov z vinogradom, sadovnjakom in njivo ter z novo, zidano počitniško hišo velikosti 10 x 5 m, z vsem vinogradniškim inventarjem. Cena po dogovoru. Ponudbe na naslov: Krušič, 68250 Brežice, Ul. 21. maja 25/A, Slovenija – Jugoslavija.

Prodajam novo hišo, brez fasade, v Ro-

gaški Slatini, Kidričeva 14. Ponudbe na nasov: Jože Fluher, tel.: 063/811 948

Iščem očeta svojega otroka

Že nekaj let neuspešno iščem Štefana Vuzema, doma iz Maclja pri Krapini, ki je približno pred 9 ali 10 leti odšel v Avstralijo, prej pa je živel v Nemčiji. Iz Avstralije se ne javlja niti svojim staršem. Njegov sin, ki je zdaj star že 22 let, bi kdaj rad vsaj videl svojega očeta, drugih želja od njega nimam.

Če bi kdo karkoli vedel o njem, ali če bo njemu prišla v roke ta revija, naj se oglasi na naslov: Zalka Polutnik, Zavežiška 2, 61000 Ljubljana, Jugoslavija.

Rojaki v ZDA!

Marija Ban iz Slovenije nujno prosi vsakogar, ki bi vedel, kdaj je umrl njen oče, naj sporoči na uredništvo Rodne grude. Njegov zadnji naslov je bil: Jožef Stublar, 110 Front St., Reading, PA., U.S.A. S tega naslova se je zadnjikrat oglašil leta 1954, v ZDA pa se je izselil leta 1913.

Poletna šola slovenskega jezika 1986

»Ta narod je majhen in se brani skozi jezik in njegovo samozavest. Slovenščina je tako izdelana, tako natančna, tako se pazi nanjo, tako se jo vzgaja, da morda nikjer na svetu ni toliko skrbi v zvezi z jezikom kot edini možnosti komuniciranja.«

Tako je med drugim opisal slovenščino pisatelj Lojze Kovačič v razgovoru z udeleženci 4. poletne šole slovenskega jezika. Mladi ljudje z vseh koncev sveta so odkrivali skrivnosti jezika, ki je v njem spregovorila prvo besedo njihova mati ali stara mati, oče ali stari oče. Ob učenju slovenščine so se spoznavali tudi s kulturnimi, geografskimi, zgodovinskimi, turističnimi in drugimi posebnostmi Slovenije in Jugoslavije.

Poletna šola slovenskega jezika ponuja mladim ljudem slovenskega rodu, potomcem izseljencev, in pripadnikom slovenske narodnostne skupnosti v zamejstvu. v letu 1986 naslednji program:

- 80 ur pouka in vaj iz slovenskega jezika, v 20 dneh po 4 učne ure;
- 3 enodnevne ekskurzije;
- 12 poldnevni programov;
- 3 proste dneve in 8 prostih poldnevov.

Poletna šola slovenskega jezika je namenjena zlasti dijakom in študentom od 18. leta starosti dalje. Prijavljence, stare od 16. leta naprej, bomo obravnavali pogojno.

Celoten program poletne šole je sestavljen tako, da se udeleženci spoznavajo in učijo slovenskega jezika, obenem pa se seznanjajo s kulturnimi, zgodovinskimi, geografskimi, družbenoekonomskimi in drugimi značilnostmi Slovenije in Jugoslavije.

Pouk na šoli poteka v slovenskem jeziku. Glede na predznanje slovenščine pa bodo udeleženci razdeljeni v več težavnostnih stopenj. Podroben raspored predavanj, vaj, izletov in drugih oblik izobraževanja bodo udeleženci prejeli ob začetku šole.

Poletna šola slovenskega jezika bo na Srednji šoli pedagoške, računalniške in naravoslovno-matematične usmeritve v Kranju (naslov: 64000 Kranj, Koroška cesta 13). Dan prihoda v Kranj bo 13. julij 1986, dan odhoda pa 9. avgust 1986. Udeleženci imajo zagotovljeno oskrbo v Domu učencev Ivo Lola Ribar v Kranju, 64000 Kranj, Kidričeva 53.

Kandidati naj prijavnici priložijo tudi priporočilo slovenskih društev, s katerimi so povezani. Potne stroške do Kranja in nazaj plačajo sami udeleženci. Udeleženci sami ali društva, ki jih prijavljajo, plačajo tudi del stroškov v višini 200 ameriških dolarjev oziroma enako vrednost v drugi tuji valuti. Prispevek plačajo udeleženci ob prihodu v šolo. V upravičenih primerih je udeleženec lahko, na priporočilo slovenskega društva, oproščen plačila tega prispevka.

Prijave pošiljajte na naslov:
Slovenska izseljenska matica
Cankarjeva 1
61000 Ljubljana
Jugoslavija
tel.: 061/210-647, 210-732

Rok za prijavo je 1. april 1986, kandidati bodo o sprejemu pisno obveščeni do 15. maja 1986.

PRIJAVNICA APPLICATION FORM

Ime / Given name

Priimek / Surname

Datum rojstva / Date of Birth

Spol / Gender

Šola, letnik, naslov (za dijake in študente)
School or university, grade or year, address (applies to pupils and students)

Poklic / Profession

Zasebni naslov (kraj, ulica, država)
Full home address

Članstvo in sodelovanje v slovenskih društvih
Membership, or activity in Slovene associations

Posebni interesi: folklor, glasba, gledališče, šport (ustrezno podčrtaj!)
Special interests: folklore, music, theater, sports (underline the appropriate item).

Znanje slovenskega jezika: 1. ne razumem, 2. razumem, 3. deloma govorim, 4. dobro govorim
Knowledge of Slovene: 1. do not understand, 2. understand, 3. speak a little, 4. speak well.

Datum / Date

Podpis / Signature

alpes industrija pohištva

Železniki, tel.: (064) 67-121, telex: 34557 yu alpes

sistem

DOM

za vaš dom

Sistem DOM za vaš dom – za vašo dnevno sobo, spalnico, predsobo, jedilnico, samsko in otroško sobo,

- pohištvo, ki je zasnovano na načelu sestavljenosti in komponibilnosti,
- elemente sistema dveh širin in globin je možno sestaviti v sedmih različnih višinah, kar omogoča popolno in funkcionalno opremo vseh bivalnih prostorov,
- število kombinacij sestave elementov in ambientov je neomejeno,
- pohištvo odlikuje prijetna barva hrasta

inex adria aviopromet

LJUBLJANA, Kuzmičeva ul. 7, tel.: 061/313-366

DRAGI ROJAKI!

Začasno zaposleni v ZR Nemčiji in sorodniki doma! Potujte z rednimi tedenskimi linijami, ki so namenjene vam, in ki so do 50% cenejše od rednih linij.

Izkoristite del svojega bivanja v stari domovini za potovanje po Jugoslaviji. Naša letala vas bodo udobno in hitro prepeljala v Beograd, Dubrovnik, Mostar, Sarajevo, Skopje, Split in Titograd. Pišite nam, podrobnejše informacije vam bomo poslali po pošti.

Letimo iz Düsseldorfa, Frankfurta, Hamburga, Hannovera in Stuttgarta v Zagreb, Beograd, Sarajevo, Skopje, Split in Mostar.

Prodaja kart: GRIMEX, Frankfurt, Wilhelm-Leuschner Str. 25, tel.: 257-3250 s turističnimi agencijami AIR-BUS REISEN v Düsseldorfu, Hamburgu, Hannoveru in Stuttgartu

Vsak ponedeljek, sreda in petek redna linija München–Ljubljana–Sarajevo.

Predstavništvo v Münchnu: Maximilianplatz 2, 8000 München, tel.: 089/228-39-74

inex adria airways

